

קובץ תורני
לכל המשפחה
גליון מד
תרומה תש"פ
[וקצת ענייני פורים]

דייטע וועהיידה

להערות והארות, והצטרפות לרשימת התפוצה, יש לפנות לעורך: **יהושע לינטופ** בכתובת: lintop200@gmail.com
ניתן לפרסם מודעות וחסויות, או להנציח את שמות יקיריכם (במחירים מגוחכים, פרטים בכתובת הנ"ל)

תוכן העניינים [ניתן ללחוץ על שם המדור ולהגיע ליעד. המדורים עם הסיפורים מיוכזים בצד שמאל של כל עמוד].

מדור 'מתיקות התורה' (עמ' ב): האם אפשר לשלוח לחולה סכרת, מאכלים שאסור לו לאכלם? □ מי שאין לו מנות האם יכול לשלוח ספרים או חידושי תורה? □ השולח משלוח מנות לחבירו האם חייב להחזיר לו? □ כששלח משלוח מנות על ידי שליח למי ששלח לו משלוח מנות, האם יכול הנותן לחזור בו? □ חידה: איך יתכן שנתן משלוח מנות ולא יצא ידי חובתו? □ אין לו אלא מנה אחת, האם יש קצת מצוה לשולחה?

מדור 'ליקוטים וסיפורים נפלאים' (עמ' ה): הרבי נתן לו כמו לכולם, סכום כסף גדול. לאחר מספר דקות נכנס המשמש בקודש אל הרבי, וכולו סוער ורוגש... □ ושם עמנו נער אחד שנפשו חשקה בתורה, אבל מוחו אטום היה... [ועוד]
מדור 'נפלאים מעשיך' (עמ' יא): יחזקאל יומטוב ברך, לגם מכוס הקפה, היטה מבטו לפינה גבוהה בירכתי הסלון והתחיל לדבר: "מישהו רודף אחרי. מישהו כנראה מאיים עלי, ואני מפחד. אין לי שקט. אני חושש שזה איתות מבשר רעות"... □ נלקחתי אחר כבוד להנהלה, ונאמר לי שמחר בבקר עלי להתיצב בחדרו של ה"משגיח" רבי אריה לזין. וכי יש צורך לומר, שלא ישנתי כל הלילה...? □ לאחר כמה רגעים נכנס יהודי שסיפר שהוא מדרום אמריקה, ושאל אותי איך קוראים לי, אמרתי לו: "אברמסקי", האיש הגיב: השם שלך יותר גדול ממה שאתה נראה... □ לפתע ראתה מולה אדם לבוש לבנים ופניו קורנות...

מדור 'סיפור ושאלה בצידו' (עמ' כ): אופיר מיהר להתקרב חרש למקום, הציץ אל תוך החדר, וזעקת הלב יצאה מפיו...
מדור 'תוספת שבת' (עמ' יט): אביו של הרמ"א מסר נפש לסגור חנותו בערב שבת □ הגרא"י גרשונוביץ מנע מהמגיד לדבר, משום שהגיע סמוך לשבת □ רבי אברהם ברוכים - זכה בשמו משום שזירז לברך על הנר □ הגרי"ז הפקיר כתבי הגר"ח באניה □ להקדים לסיים ההכנות לשבת.

מדור 'אורות אילת השחר' (עמ' ט): ענייני פורים. □ **מדור 'תשובות רבינו חיים' (עמ' י):** ענייני שבת ושנים מקרא.
מדור 'ושננתם לבניך' (עמ' כב): כיצד נרכש אוצר מילים? □ **מדור 'באר צבי' (עמ' כב):** 'ויקחו' - האפשרות להכיר טובה.
מדור 'שבעים פנים לתורה' (עמ' ב): מדוע הוזכר דין 'עצי שיטים עומדים' [דרך גדילתם] רק לגבי הקרשים?
מדור 'שמחת התורה' (עמ' יא): מדוע עשה משה את המשכן על ידי שליח, הרי 'מצוה בו יותר מבשלוחו'?
מדור 'שלום לאוהבי תורתך' (עמ' יג): כיצד בנו בית מדרש מהנותר מנדבת המשכן, הרי קדושת בית המדרש קלה יותר?
מדור 'אוצר היסודות והחקירות' (עמ' ז): זה נהנה וזה אינו חסר □ זכין לאדם שלא בפניו.
מדור 'מרגליות שאול' (עמ' טו): שיכור שהזיק בפורים, ועוד ענייני פורים מהגר"י קנר שליט"א.
מדור 'המעיר לארץ' (עמ' יח): פולמוס: האם האדם עצמו קובע את שכרו? □ מדוע מידות הארון היו חצאי אמות, ומידות השולחן אמות שלימות? □ האם הביאו צמר צבוע, או צמר בנפרד וצבע בנפרד?

מתיקות המוסר

מחשבה אחת של מוסר
בעריכת הגר"א שליט"א שליט"א

כתר תורה

ועשית עליו זר זהב סביב (שמות כה, יא)
סימן לכתר תורה (רש"י).

מי שנשאו לבו לקיים מצוה זו כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה, לא יסיח דעתו לדברים אחרים, ולא ישים על לבו שיקנה תורה עם העושר והכבוד כאחת, כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל, ולא עליך הדבר לגמור ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה ואם הרבית תורה הרבית שכר, והשכר לפי הצער (רמב"ם פ"ג מהל' ת"ת ה"ו).

מתיקות התורה

חידודי הלכה ועובדות הלכתיות
משולחן מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א

האם אפשר לשלוח לחולה סכרת, מאכלים שאסור לו לאכלם?

שאלה. האם מקיימים מצות משלוח מנות לחולה, במאכלים שאסור לו לאכלם, כגון עוגת קרם לחולה סכרת?
תשובה. לכאורה תלוי בב' הטעמים של משלוח מנות, שלטעם התרומת הדשן (סימן קיא), שהוא כדי שיהיה לסעודת פורים לא יצא, שאינו ראוי לו, אך לטעם של המנות הלוי (מגילת אסתר, ט יט) שהוא להרבות אהבה וריעות יתכן דיצא, כיון דמראה לו חיבה. ואולי לטעם ההלכות קטנות יצא אף לטעם התרומת הדשן, מאחר ויכול להחליפו במזון אחר, וצ"ע. אך נראה שאם יש לו משפחה והם יכולים לאוכלו יצא, שהרי הוא צריך לקנות גם עבורם סעודת פורים, והוא ישמח שיש להם מה לאכול.

אך אם החולה נזון רק מעירוי, ואסור לו לאכול כלל, צ"ע אם אפשר לקיים בו מצות משלוח מנות, שהרי הוא אנוס מלקיים מצות סעודת פורים, ובפרט אם הוא לבד בלי משפחה, ואין לו למי לתת את המנות [הערת העורך: ראה עוד במדור 'אורות אילת השחר' בענין זה].

מי שאין לו מנות, האם יכול לשלוח ספרים או חידושי תורה?

שאלה. מי שנמצא במקום שאין לו משלוח מנות, ויש לו ספרים, או שיש לו חידושי תורה, האם ישלחם לחבירו וישמח את לבו, ויצא בו ידי חובה, או שמא צריך דוקא מיני מאכל או משתה?

שבעים פנים לתורה

שו"ת בעניני הפרשיות והמועדות
עם תשובת מרן שר התורה שליט"א

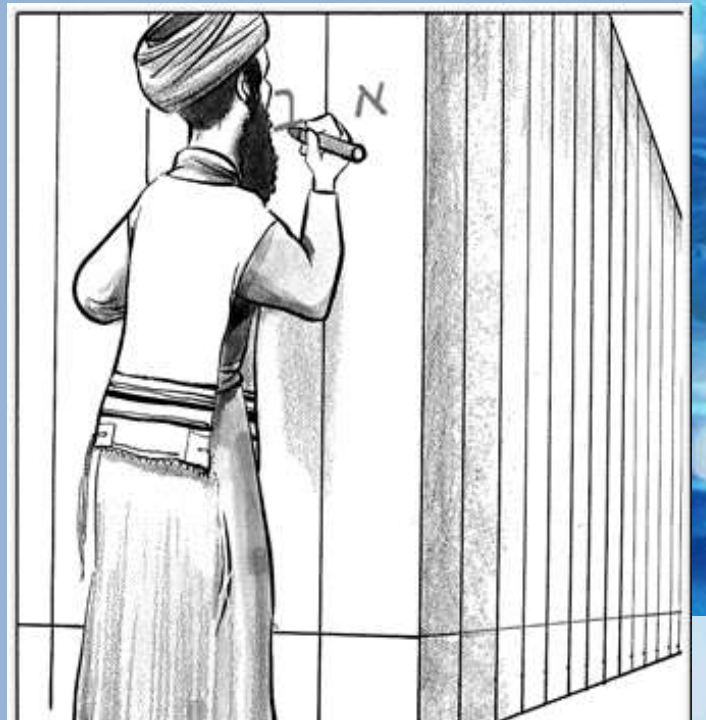
מדוע הוזכר דין 'עצי שיטים עומדים' [דרך גדילתם] רק לגבי הקרשים?

ועלית את הקרשים עצי שיטים עומדים (כו, טו)

בסוכה (מה, ב) איתא: אמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רשב"י, כל המצות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן [התחתון למטה והעליון למעלה - רש"י], שנאמר 'עצי שיטים עומדים'. תניא נמי הכי, 'עצי שיטים עומדים' שעומדים דרך גדילתן.

והנה לשון הגמ' 'כל המצות כולן' משמע, שכל מצוה ששייך בה העניין של דרך גדילתן, חייב לקיימה רק דרך גדילתה [וראה ט"ז (או"ח סי' תקפב סע' ז) בביאורו את נוסח תפילת מוסף דר"ה 'מלוך על כל העולם כולו בכבודך', דאי אמר רק 'העולם כולו' הוה במשמע רובו ככולו, ולא דוקא כולו ממש, לכן קבעו הנוסח 'כל העולם כולו', דהיינו כולו ממש]. ולפ"ז, גם בארון, שולחן ומזבח הזהב, קפדינן אדרך גדילתן.

וצ"ע, דאי הכי אמאי כתבה תורה דין זה דוקא בקרשים, ולא בארון או בשולחן דקדימי בפרשה. [והנה רש"י בסוכה (שם ד"ה כל המצות כולן) פירש: 'כגון קרשי המשכן ועמודים ולולב והדס וערבה'. וצ"ב, אמאי נקט רק הני, ולא ארון ושולחן. ואי נימא דבדווקא נקט רש"י הני, ובאמת שאר דברים לא בעינן דרך גדילתן, צ"ב אמאי השמיט אתרוג, הא באתרוג נמי בעינן דרך גדילתו (כשו"ע או"ח תרנא, ה), וראה ב"ח (או"ח סימן תרל). ומאידך

יל"ע, אי נימא דבעינן בכל הכלים דרך גדילתן, אמאי הבריחים לא היו דרך גדילתן].

תשובת מרן שר התורה רבי חיים קניבסקי שליט"א

כי הקרשים הצטווה...

כי הקרשים הצטווה...

תשובת מרן הראב"ד רבי משה שטרנבוך שליט"א

נראה דאדרבה, בארון ובשולחן שקדושתם גדולה, ותכליתם מצד עצמם, בוודאי בעינן כדרך גדילתן. והחידוש הוא דאפילו בקרשים שאינם כלי שרת בעצמותן אלא תכליתם להעמיד את המשכן, גם בזה בעינן כדרך גדילתן.

תשובת מרן ראש הישיבה רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א

הלא כנראה, לא שייכא דין זה של "דרך גדילתן", אלא באותן חפצי מצוה, שמצד מצוות קיומן, יתכן שיהיו גם במצב של דרך גדילתן, משא"כ אם קיומן לא יתכן אלא בתנוחה אחרת, ודאי שלא נאמר בהם דין זה של דרך גדילתן.

הגע עצמך, אטו שייכא דין של דרך גדילתן, בסכך של סוכה. ודאי שלא, משום שדרך גידולן של עצם הסכך, אינו מתאים לקיום מצוותן. והוא הדין בשלחן וארון של המשכן, שדין "דרך גדילתן" ייאמר בהם, רק עד כמה שנוגע הדבר לאותם חלקים שאין להם תנוחה אחרת, ובודאי אין דין זה נוגע למדפי הארון או לדף השלחן.

נמצא, שיש בהם בשלחן ובארון, חלקים שלא נאמר בהם הדין של דרך גדילתן. לכן, גם אם אותם חלקי השלחן והארון השייכים בדין זה, כנראה נאמר בהם שיש לעשותן רק כדרך גדילתן [וצע"ב], אבל לקבוע את מקור ההלכה גבי שלחן וארון, אין זה מתאים, לכן קבעוהו בקרשים. וז"פ.

תירוץ א. התחדש שלא ינסר הקרש באלכסון²

פנים יפות (וכאן) כתב, שפשוט שכל העמודים שבמשכן, וכן הארון, רגלי השולחן, והעץ שבמזבח הזהב, כולם היו דרך גדילתן, שהרי למדו מכאן וסוכה מה, ב) לכל המצוות, שצריכות להיות דרך גדילתן. והוקשה לו כקושייתנו, מדוע הוזכר ענין זה דווקא לענין הקרשים.

וביאר לפי הדעה (ושבת צח, ב), שהיו הקרשים משופעים וכלים עד כאצבע, ואם כן היה מקום לומר, שיקח קרש שהוא גבוה עשר אמות ורחב אמה וחצי, ועוביו אמה, וינסר אותו בשיפוע באלכסון, ויעשה ממנו שני קרשים, כדי שיהיה כל אחד רחב בתחתיתו אמה, וכלה עד כאצבע. וחידשה התורה, שכיון שצריך להעמיד הקרש כדרך גדילתו, אי אפשר לעשות כן.

תירוץ ב. כשאין שיעור באמה העשירית

עוד כתב פנים יפות (וכאן), שגם לפי הדעה (ושם) שהקרשים היו שוים למעלה כלמטה [ואם כן אי אפשר ליישב כנ"ל], עדיין יש ליישב, שנפקא מינה אם ימצא קרש אחד, שיהיה רחב אמה וחצי רק בתשע אמות התחתונות, אבל באמה העשירית מלמעלה הוא צר יותר, והיה מקום לומר שיהפכו אותו, כיון שבלאו הכי למטה היו הקרשים חרוצים מלמטה, כדי שיכנסו באדנים (ושבת צח, ב). ועל כן הוצרך הכתוב להזהיר שלא יעשו כן, משום שצריך להעמיד הקרשים כדרך גדילתם.

ויש שהקשו על תירוצים אלו, שמכל מקום מדוע צריך לומר זאת דווקא לענין קרשים, הרי ממילא נלמד דין זה, גם אם יהיה כתוב במקום אחר [וראה בתירוץ הבא].

תירוץ ג. הו"א שבמקום הפסד שאני

מהרי"ל דיסקין (וכאן) תירץ כעין תירוצים אלו. והוסיף, שהיה מקום לומר שבמקום הפסד שאני, ולא יצטרכו דרך גדילתן. ובפרט לפי הדעה הראשונה, שזהו הפסד גדול, שמעשרים קרשים יכולים להוציא ארבעים [ויש שהוסיפו, שמצאנו (יומא לט, א) שהתורה חסה על ממונים של ישראל. ויש שביארו בכונת הפנים יפות

תשובה. בספר מנות הלוי (בפתיחה) כתב ששולח את הספר [מנות הלוי] שי לחותנו, וקרא שמו מנות הלוי כדין וכהלכה שתי מנות לאדם אחד. וכן כתב הרמ"א בספר מחיר היין (בחתימת ספר) 'שלחתי בימי הפורים למנה לאבי ישראל', וכן כתב בשו"ת יהודה יעלה (או"ח סימן רו) ויקבל נא ממני גרגיר זה במקום משלוח מנות איש לרעהו. אולם יתכן שכל זה לא כתבו אלא במליצה, ולא להלכה שיצאו בזה משלוח מנות.

ובספר קרבן תודה על מגילה (חידושי דינים סק"ה) נסתפק בזה וכתב שיתכן שיצא, דהתורה הקדושה נדמה לאכילה ושתיה, כמש"כ לכו לחמו בלחמי, ושתו ביין מסכתי. וגם שמחת הלב איכא כי פקודי ה' ישרים משמחי לב. ובספר בני שמעיה (שם בשו"ת סימן כה) כתב שיתכן שאף לתרומת הדשן (סימן קיא) הסובר דטעם משלוח מנות הוא כדי לספק צרכי הסעודה, יתכן שיצא, כיון דתנן באבות (פ"ג מ"ג) שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, כאילו אכלו מזבחי מתים.

ומ"מ להלכה ולמעשה כתב המשנ"ב (סימן תרצה סק"כ) דבעינן שיהיה מין אוכל המבושל ולא בשר חי, דמשלוח מנות הראוי מיד לאכילה משמע, וי"א

דכיון שהוא שחוט וראוי להתבשל מיד שרי. ומשמע שכ"ש שאין יוצאים בדברי תורה, אלא שיתכן שאלה שמוסיפים למשלוח מנות, גם ספר, או מכתב עם חידושי תורה, יש בזה טעם לשבח.

השולח משלוח

מנות לחבירו

האם חייב

להחזיר לו?

שאלה. ראובן שלח מנות לשמעון, האם שמעון חייב לשלוח לו בחזרה משלוח מנות? תשובה. אינו חייב להחזיר לו משלוח מנות [וראה הרחבת הדברים בהערה⁷].

כששלח משלוח מנות על ידי שליח, למי ששלח לו משלוח מנות, האם יכול הנותן לחזור בו?

שאלה. ראובן שלח לשמעון משלוח מנות, ושמעון השיב משלוח מנות לראובן על ידי שליח, וכעת רוצה שמעון לחזור בו, האם רשאי לומר לשליח אל תתן את משלוח המנות לראובן?

תשובה. נראה שאם נאמר שאפשר להתנות על תנאי שיחזיר לו, אם התנה כן, וכששלח לו בחזרה משלוח מנות, אמר לשליח הולך לו, הרי יש עליו חוב, וא"כ

² התירוצים הבאים (א-יח) מיישבים הקושיה העיקרית, מדוע נקטה התורה דין זה דווקא בקרשים, ולא בארון ובשולחן שקודמים בפרשה [וחלקם מיישבים קושיות נוספות שבסוגריים].

⁷ התשובה בהרחבה: איתא במגילה דף ז ע"ב אב"י בר אבין ורבי חנינא בר אבין, מחלפי סעודתייהו להדדי, וכתב השפת אמת נראה שהיו עניים ונתן כל אחד לחבירו את סעודתו לקיים משלוח מנות, וכן פירש הר"ן, וי"ל נמי שהיו אחים סמוכין על שלחן אביהם, וקמ"ל דאע"ג דאורח אסור ליתן סעודתו במתנה לאחר, דבעל הבית יהיב ליה למיכל ולא למיתביה לאחריו, מ"מ להחליף סעודתייהו אהדדי שרי, ולפי"ז אפשר דצריך להתנות לשלוח לו גם הוא כדמשמע לשון מחלפי, מיהו צ"ע במתנה כן בפירוש אם יוצאין בו דין מנות, ולכן נראה דלאו דוקא שהתנה כן אלא דידע שישלח לו גם הוא וסמך על זה, עכ"ל.

ובפסקי תשובה (סימן קמז) כתב בשם ספר החיים דלפי מנהגנו עכשיו שכל השולח מנות לחבירו, חבירו חוזר ושולח לו, יתכן שאם אין חבירו חוזר ושולח לו, יכול לתובעו בדינין, כדין שושבינות הנגבית בדיינים, כמבואר בשו"ע (אבהע"ז סימן ס), והיינו דכיון דהמנהג כן, שכל השולח לחבירו חבירו חוזר ושולח לו מסתמא הראשון ששלח סמך אדעתא דמנהגא, ויש אומדנא כאילו התנה כן בפירוש, שעל מנת כן הוא שולח לו, שיחזיר גם חבירו וישלח לו. אך אפשר דלא דמי דדוקא בשושבינות הרי זה דבר גדול, לזה אומדין דעתו, שלא היה שולח גם הוא, אילו היה יודע שחבירו לא יחזיר וישלח לו, לא כן משלוח מנות, שאינו ממון הרבה כל כך, אין כאן אומדנא לומר כן, ע"כ כתב בספר החיים. וכתב בפסקי תשובה שבלאו הכי י"ל דהכא ע"כ הוא חייב לשלוח מנות אפילו היה יודע שחבירו לא יחזור וישלח לו, כי מצוותו דמריה עליה, ואולי י"ל דמ"מ היה אפשר לו לחזור אחר איש כזה שיודע ומכיר בו שיחזור וישלח לו בודאי, [וכעין שמצינו לגבי ביעור פירות שביעית בירושלמי שביעית (פ"ט ה"ד)].

וכעין זה הסתפק בחוג הארץ (אות יח) במי שהתנה עם חבירו שישלח לו משלוח מנות, וחבירו ישלח לו גם כן, אם יצא ידי חובתו, דאולי הוה רק כפורע חובו, ואנן בעינן שיהיו המנות במתנה, או דילמא אין זה נחשב כפורע חובו, שהרי גם המקבל יש לו חיוב, לקיים משלוח מנות, נמצא דלאו משום ששלח לו חבירו יהיב ליה, רק מצוה דרמיא עליה קעביד, ואין לו לזה רק טובת הנאה שהיה יכול ליתנו לכל מי שירצה, וטובת הנאה אינה ממון, למחשביה כפורעו בזה. אלא שכתב השו"ע (יו"ד סימן סא סעיף כט) כהן שמכר פרה לישראל, ואמר לו אני מוכר לך פרה זו על מנת שהמתנות שלי, אינו תנאי והמקח קיים ויכול ליתנם לכל כהן שירצה. דהוי כמתנה על מה שכתוב בתורה שיכול ליתנם לכל מי שירצה, עיין שם. אם כן הכא נמי יש לומר שאם התנה כן תנאו בטל והמעשה קיים, וזכה הלה במנות ותנאי המשלח בטל.

ובשו"ת מנחת שלמה (ח"א סימן כו) כתב דלכאורה נראה שבמשלוח מנות של פורים, אם ישלח מנה על תנאי שגם המקבל יחזור ויתן לו מנה, מסתבר דחשיב סחורה ולא משלוח מנות, אך א"כ קשה הא דאמרינן בקידושין (דף ו ע"ב) שהנותן תרומה לכהן על מנת להחזיר יצא ידי נתינה, ואסור לעשות כן, מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות. וקשה איך יצא בתרומה ידי נתינה, ולא אסור אלא משום כהן המסייע בבית הגרנות, תיפוק ליה דאי חשיב כסחורה, הרי תרומה נתינה כתיב בה, ולא שהישראל יעשה סחורה בתרומתו של כהן, עיין שם שהאריך.

הולך כזכי ואינו יכול לחזור בו, אבל כאשר אינו חייב מדינא להשיב לו, אלא שכן נהגו שהשולח מחזיר, ואינו אלא מדרך ארץ, נראה דלא אמרינן הולך כזכי, דכל מתנה הוא כן, שאין נותן לו, אלא בשביל טובה שעשה לו, ובכל זאת לא אמרינן הולך כזכי.

חידה: איך יתכן שנתן משלוח מנות ולא יצא ידי חובתו?

תשובה. א. סיפר מרן הרב שך זצ"ל מעשה בראש הקהל שהביא לרבנו האבן האזל משלוח מנות, פרה שמניבה חלב, ויכולה לפרנס את בעליה, ר' איסר זלמן קיבלו. בחול המועד פסח בא הראש הקהל וביקש מר' איסר זלמן שיואיל בטובו לקבל את קרובו כשוחט לעיר סלוצק, ר' איסר זלמן שמע את הבקשה, ומיד נכנס לרפת והוציא את הפרה והשיבה לראש הקהל, כי הבין שמראש הוא נתנה למען שוחד, כדי שיקבל את קרובו לשוחט. ונראה שבכה"ג לא יצא ידי חובת משלוח מנות, כי נתנו מראש עבור שוחד, ולא עבור משלוח מנות.

ב. עוד היכי תמצוי: כתב בשו"ת כתב סופר (סימן קמא) שאם אין המקבל יודע מי שלח לו את המשלוח מנות, אין השולח יוצא. אולם בפסקי תשובה (סימן קמח) מפקפק בזה.

ג. עוד היכי תמצוי: כתב הערוך השלחן (סימן תרצה סט"ז) וז"ל: אם שלח מנות לשמעון, ושמעון אינו בביתו, אם הוא בעיר, ויבא מבעוד יום לביתו, יצא המשלח חובתו, אבל אם המקבל אינו בעיר, ולא יבא היום לביתו, לא יצא, אעפ"י שאשתו או בני ביתו קבלו בעדו, שהרי כתיב 'משלוח מנות איש לרעהו', ובעינן שיבא ליד רעהו, או שעכ"פ ידע מזה, עכ"ל.

ואף על פי שהאשה קבלה את המשלוח מנות, ויודעת מי שלחו, מ"מ מאחר ואין זה אורח ארעא שאיש ישלח מנות לאשה, [גם כשהיא נשואה ואין חשש סבלונות], דלא נאה להיות קירוב דעת בין איש לאשה, כמבואר בערוך השלחן (שם סי"ח), ולכן אם המנות לא יגיעו לידי הבעל או לידי ידיעתו לא יצא המשלח. ויתכן שאם השולח הוא אח של האשה שיצא, כיון שמ"מ אחותו יודעת שהוא שלח, ויהיה קירוב הדעת בינו לבין אחותו.

ויעוין בתשובות והנהגות (ח"א סימן תז) שמרן הגרי"ז זצ"ל נהג, שכששלחו לו מנות, לבדוק מה ששלחו, ואמר דחושש שמא עיקר המצות דידידות, שידע בפורים שנשלח לו ומה שלחו, ולכן דקדק בפורים גופא לראות מי שלח ומה

שלח. ויש להוסיף

דיתכן שיש בזה גם משלוח מנות בטעות, שאילו היה יודע שאפילו לא יסתכל ולא יראה מה ששלח, לא היה שולח לו.

ונראה ששתי

התשובות

האחרונות הם דוקא לפי הטעם של המנות הלוי (מגילת אסתר, ט יט), דמשלוח מנות הוא כדי להרבות חיבה ואהבה בין איש לרעהו, אבל לפי טעם התרומת הדשן (סימן קיא) שהמשלוח מנות הוא כדי שיהיה למקבל במה לעשות סעודת

פורים, לכאורה אף אם המשלח לא ידע יצא ידי חובתו דסוף סוף יש לו בהרחבה לסעודת פורים.

אין לו אלא מנה אחת, האם יש קצת מצוה לשלחה?

שאלה. אדם שאין לו אלא מנה אחת, האם יקיים במשלוח מנה זו קצת מצוה, כמו בחצי שיעור בעבירה, שאסור מן התורה? תשובה. נסתפק בזה המהר"י אלגזי בחוג הארץ (ועיני פורים אות טו), ומסיק דכשם דאין חצי שיעור במצוות, ואין מצוה לאכול חצי כזית מצה, כך גם במשלוח מנות, יעו"ש. ומשמע מדבריו דאם נאמר שיש בחצי שיעור מצוה, אף במשלוח מנות יש מצוה במנה אחת.

(וכאן), שנקטו זאת דווקא כאן, משום שיש בכך נפקא מינה גדולה. אבל באמת יתכן לומר, שהיינו יודעים זאת גם אם היה כתוב הדבר במקום אחר].

תירוץ ד. לרבות עץ ארז ואזוב

אמרי אמת (תרומה תרצ"ב ד"ה וזאת) כתב, שכוונת חז"ל (וסוכה שם) לענין עצי שיטים ולולב, שהם צריכים להיות 'דרך גדילתן'. ומה שאמרו 'כל המצוות כולן', יתכן שהכוונה לרבות עץ ארז ואזוב. ואפשר שגם בביכורים היו צריכים להניח הפירות דרך גדילתן.

ולפי זה מיושב, שבאמת בארון ובשולחן לא נאמר דין זה [אך צ"ע מדברי הט"ז שהבאנו בשאלתנו, ש'כל העולם כולו' כולל הכל, ואם כן הוא הדין כאן. וראה בתירוץ הבאים].

תירוץ ה. דווקא כשניטלים דרך גדילתם

משך חכמה (וכאן) ביאר, שכוונת הגמרא (וסוכה שם) היא, ש**ניטלים** דרך גדילתם. וכתב שזה שייך דווקא בקרשים שהיו מפורקים במשאות זה מזה, אבל בארון ומזבח שהיו מחוברים תמיד, לא היו העצים כדרך גדילתם [ומטעם זה אין צריך בדפנות ובסכך שיהיו דרך גדילתם, וראה להלן (ותירוץ ט) הנידון בזה].

ולפי זה מיושב בפשטות, שלכן התורה נקטה זאת דווקא לענין קרשים, ולא לענין הארון והמזבח והשולחן. ואף **רש"י** (וסוכה שם) לא נקט ארון ומזבח מטעם זה [וראה עוד ביד **לחכמה** (על משך חכמה כאן, אות ו)].

תירוץ ו. דווקא דברים שמעמידים אותם

ודרשת וחקרת (חמישאה, עמ' רסג) ביאר דברי **המשך חכמה** [הנ"ל], שאין זה תלוי דווקא בפירוק, אלא כוונתו היא, שכל דבר שצריך **להעמידו**, צריך להעמידו דרך גדילתו. ולכן קרשים ועמודים שמתפרקים, וצריכים להעמידם, וכן ארבעה מינים, שצריכים להעמידם כשנוטלים אותם בכל יום בסוכות, צריך להעמידם דרך גדילתם. מה שאין כן בארון ובמזבח [וכן דפנות וסכך], שאחר שנעשו אין שום מצוה להעמידם, כי הם עומדים וקיימים מתחילת עשייתם, אין מצוה שיהיו 'עומדים' [וראה מה שהאריך עוד בכל הענין].

תירוץ ז. בטל מהם שמם הראשון

משחת שמן (ח"א סי' קיד אות ד) ביאר דברי **המשך חכמה** [הנ"ל], שהארון והשולחן, כיון שנעשו כלי חדש בקביעות, בטל מהם שמם הראשון, ושוב אין הקפדה על דרך גידולם. אבל בקרשים שבכל מסע היו סותרים אותם, נשאר עדיין שמם עליהם, ועל כן היו צריכים להיות דרך גידולם. וכן תירץ **אזנים לתורה** (כאן).

תירוץ ח. הקרשים היו דומים לשרפים

עוד תירץ אזנים לתורה (וכאן), שהמשכן היה דומה לבריאת שמים וארץ, והקרשים לשרפים, שנאמר (ושעיהו ו, ב) 'שרפים עומדים ממעל לו', ולכן היו הקרשים עומדים, לחלוק כבוד למי ששכן את שמו במשכן [ויש לבאר, שדבר זה שייך דווקא בקרשים, ואולי שייך אף בעמודים. וראה עוד ב**תורת אהרן** (כאן)].

תירוץ ט. היו קרשים ששכבו תמיד

הטור (או"ח תרל, יב) כתב: יש מדקדקין כשעושין דופן מקנים [לסוכה], להעמידן דרך גדילתן, כדאמרינן גבי לולב (וסוכה שם), שאין יוצאין בו אלא דרך גדילתו [והוא נחלק עליהם].

והקשה הב"ח (שם) על אותם מדקדקים, הרי גם לשיטתם הסכך אינו דרך גדילתו. ותירץ בשני אופנים: **א.** מה שמניחים הסכך על הסוכה הוא דרך גדילתו, כיון שגם באילן עצמו לפעמים עומדים הענפים נטויים כך, באילן המיסך על הארץ, ודווקא כשמהפך התחתון למעלה אין זה דרך גדילתו. **ב.** שאני סכך, שכיון שכל סכך אינו כדרך גדילתו, אין צריך שיהיה דרך גדילתו. מה שאין כן בדפנות, ששייך שיהיו דרך גדילתן, צריך שיהיו באופן זה.

ויש שתירצו לפי תירוצו השני, שארון ומנורה ושלחן כל מציאותם היא, שחלק מהעץ שוכב וחלק עומד, ואם כן לא שייך בהם דרך גדילתן, ועל כן אין צורך בכך [ויש בכך חידוש יותר מדברי הב"ח, שגם באותו חלק ששייך דרך גדילתן, אין צורך בכך, כיון שאין זה שייך בכל החלקים].

תירוץ י. לכן לא נקטו בהם

משנת חיים (וכאן, סי' סד אות ג) תירץ כעין זה, שבארון ובשולחן לא נאמר 'עומדים', משום שבהכרח שהיו גם קרשים שאינם עומדים דרך גדילתם, שהרי הקרשים שהיו שוכבים, בהכרח לא עמדו דרך גדילתם [וכן מבואר ב**פנים יפות ומהרי"ל דיסקין** (וכאן), שהובאו לעיל (תירוץ א-ג)]. ולכן לא נאמר לגבי הארון והשולחן דין זה, אלא בקרשי המשכן, שכולם היו עומדים, ושייך לקיים בכל הקרשים, שיעמדו דרך גדילתם [ולפי דבריו הדין שייך גם בהם, בחלקים העומדים, אלא שהדין לא נאמר בהם בפירוש עליהם מטעם זה].

תירוץ יא. לא שייך בהם לשון 'עומדים'

עוד הביא משנת חיים (שם אות ד), שהגר"ח **קניבסקי** (ביאור 'דעת' לברייתא דמלאכת המשכן, פ"א ה"ב) סובר, שגם העצי שיטים שעשו מהם את הארון והשולחן היו צריכים לעמוד דרך גדילתם [כמבואר להלן (ותירוץ כד)]. והוא הקשה לגר"ח כקושייתנו, שאם כן מדוע נאמר 'עצי שיטים עומדים' רק לגבי קרשי המשכן, ולא בארון ובשולחן שקדמו לקרשים.

והנה בשערי תשובה (סימן תעה סק"ב) הביא בזה מחלוקת, דבשו"ת שבות יעקב (ח"ב סימן יח) כתב שאם אין לו בליל פסח רק חצי זית מצה, אין חייב לאוכלו כלל דאכילה בכזית משמע, וכ"כ בספר בני חיי (סימן תפה). אולם במחזיק ברכה הביא בזה תשובת חכם אחד וגם הוא ז"ל האריך, ודעתו דכמו לענין איסורין חצי שיעור אסור מן התורה כמו כן לענין מצוה, על כל פנים קצת מצוה איכא.

ויתכן שבמשלוח מנות לכו"ע יש ענין בחצי שיעור, כיון שהוא מצוה בין אדם לחבירו, וכי מי שאין לו לפרוע את כל חובו, לא יפרע חציו?! הכי נמי מי שלא יכול לשמח את חבירו הרבה, לא ישמח אותו קצת, ומי שלא יעשיר את סעודת חברו בהרבה אוכל לא יעשירנו בקצת אוכל!?

ליקוטים וסיפורים נפלאים

על פרשת השבוע

בעריכת הגר"ב רובין שליט"א

"דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי" (כה, ב)

א. כותב בעל הטורים: שלוש תרומות נאמרו כאן. עין יפה - אחד מארבעים והיא נרמזת במילה "לי" = בגימטריא 40. עין בינונית - אחד מחמישים והיא נרמזת במילה "כל" = בגימטריא 50. ועין רעה - אחד משישים הנרמזת בראשי תיבות של המילים "מ'את כ'ל" = בגימטריא 60.

ב. איתא במדרש (ויקרא רבה ל, יג) "ויקחו תרומה" אינו אומר אלא "ויקחו לי תרומה", אותי אתם לוקחים. וצריך ביאור, מה הכוונה שלוקחים את הקב"ה. ויש להקדים פירושו של הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע עה"פ (ויקרא יט) "ואהבת לרעך כמוך אני ד'".

וביאר עם עובדא דהוה בשני חברים נאמנים מימי נעוריהם, שבהגיעם לפרק נישואיהם נפרדו מהדדי ונקבע מקום מגוריהם בעיירות הרחוקות זו מזו. ויהי היום, ואחד מהן נחשד על שוא שגנב כלי זהב מבית המלוכה, ונחרץ דינו לתליה בפני אנשי העיר. ואתרמי מילתא שעבר אז ידידו מנוער, וכראותו שעוד מעט וחבירו איננו, קפץ לפני השופטים והשוטרים, וצעק בכל כוחו, לא תהרגוהו כי נקי הוא מכל פשע, אנכי הגנב ואותי תתלו. והחלו השוטרים להתיר את הנידון מכבליו ולקשור החבל על צוואר השני, אך מיד הכיר עמיתו שאין זה כי אם חבירו מנוער, וידע כי חף הוא מכל אשמה ורק מוסר את נפשו להצילו. ולזה עמד הוא וצעק, לא כן, אלא אנכי הגנב, ולי משפט מות. אולם גם חבירו לא הרפה וזעק כי הוא האשם בדבר, וכה נתווכחו זה עם זה זמן רב.

והשופטים המה ראו כן תמהו ולא ידעו מה להכריע בנידון מוזר הלז, והביאו את שניהם בפני המלך, למען ירא וישפוט הוא כדת מה לעשות. ושאל להם המלך, מה זה ועל מה זה. ואמרו לו דברים כהווייתן, כי חברים נאמנים הם מאז, ואי אפשר לאחד לראות ברעה אשר ימצא את חבירו על לא דבר.

נענה ואמר להם המלך, בטוח אני כי שניכם נקיים מכל עוון, ומשתומם אני על עוצם האהבה השרויה ביניכם אשר לא ראיתי כזאת מעולם. ובקשתי אחת היא, שתואילו נא בטובכם להכניס גם אותי באהבתכם העזה והנאמנה, כי גם אנכי חפץ בקרבות וריעות כזו.

ופירש הרבי ר' שמעלקא שזה שאמר הכתוב, "ואהבת לרעך כמוך", שתאהוב את חבירך באהבה עזה ממש כמוך, וכאשר יראה הקב"ה את אהבתכם

והשיב [כעין הנ"ל], ששם היו חלק מהקרשים שוכבים. ואף על פי שמבואר ברמ"א (או"ח תרנא, ט) **שהעומדים מן הצד הם בכלל דרך גדילתם** [וכתירוץ הראשון בב"ח ושם], **מכל מקום לשון 'עומדים' אין שייך לכתוב שם.**

תירוץ יב. דווקא באופן הניכר

הגר"מ שטרנבוך (טעם ודעת, כאן) כתב, שמסברא היה אומר, שדין זה נאמר דווקא באופן שניכר שאינם בדרך גדילתם, אבל בארון ובשולחן לא נאמר דין זה, ואפילו בצדדיהם [אך הביא שבמהרי"ל דיסקין (כאן) מבואר, שגם דברים אלו צריך לעשותם דרך גדילתם. וראה עוד בתירוץ הגר"מ שטרנבוך לקושייתנו]. ויש שתירצו לפי זה גם הקושיה מאתרוג, שלא ניכר בו ענין זה של דרך גדילתו.

תירוץ יג. משה הפך הסדר

איתא בברכות (נה, א): אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי יונתן, בצלאל על שם חכמתו נקרא. בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך, ואמר לו, עשה ארון וכלים ומשכן. אמר לו, משה רבינו, מנהגו של עולם, אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר, עשה לי ארון וכלים ומשכן. כלים שאני עושה, להיכן אכניסם. שמא כך אמר לך הקדוש ברוך הוא, עשה משכן ארון וכלים. אמר לו, שמא בצל אל היית וידעת.

ויש שתירצו לפי זה, כיון שעל הקרשים הצטוו תחילה, נמצא שדין זה של 'עומדים' נאמר בתחילה [וראה לעיל בתשובת הגר"ח קניבסקי לשאלתנו].

תירוץ יד. הצטוו בעצמו להקים

כתב רש"י (להלן לט, א): 'ויביאו את המשכן' וגו' - שלא היו יכולין להקימו. ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקדוש ברוך הוא הקמתו, שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים, שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו. אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, איך אפשר הקמתו על ידי אדם. אמר לו, עסוק אתה בידך נראה כמקימו, והוא נזקף וקם מאליו. וזהו שנאמר (להלן מ, יז) 'הוקם המשכן', הוקם מאליו. מדרש רבי תנחומא (פקודי סי' יא).

ויש שתירצו לפי זה, שכיון שאת הקרשים הצטווה משה בעצמו להקים ולהעמיד, לכן נאמר בהם דין זה.

תירוץ טו. ללמד הדרשות הנוספות

איתא בסוכה (שם): אמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחי, כל המצות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן, שנאמר (כאן) 'עצי שטים עמדים'. תניא נמי הכי: 'עצי שטים עמדים' - שעומדים דרך גדילתן. דבר אחר: 'עמדים' - שמעמידין את ציפיון. דבר אחר: 'עמדים' - שמא תאמר אבד סיברם ובטל סיכוויין, תלמוד לומר עצי שטים עמדים שעומדים לעולם ולעולמי עולמים. **ויש שתירצו** לפי זה, שהדבר נאמר דווקא לגבי הקרשים, כדי ללמד את הדרשות הנוספות שדורשים מכך.

תירוץ טז. רק כששייך 'ירננו כל עצי היער'

המהרש"א (ח"א יומא עב, א ד"ה שעומדין) הביא דין זה של 'עומדים' לגבי קרשים ולולב, והביא על כך את הפסוק 'אז ירננו כל עצי יער' (ותהלים צו, יב), שהם מרננים דרך גדילתם.

ויש שלמדו מדבריו, שדין דרך גדילתן לא נאמר על כל המצות, אלא רק במקום ששייך הענין של 'אז ירננו כל עצי היער'. והיינו שלענין הלולב שצריך לכסכס בו בנענועים, צריך שהרינון יהיה בדרך גדילתו. וכן לענין הקרשים, שיש דין שיהיה במשכן 'עצי שיטים עומדים', ולא קרשים העשוי מעץ, צריך שיהיה ניכר שהם עצי שיטים [וראה עוד בתירוץ הבא].

ולפי זה תירצו גם הקושיה השניה [שבסוגריים], שלכן **רש"י** (סוכה שם) לא נקט אתרוג, משום שהאתרוג אינו חלק מרינון עצי היער, שהרי אין כיסכוס בנענוע האתרוג, ולפיכך אין דין דרך גדילתו.

תירוץ יז. היתה חיות בקרשים

האלשיך (במדבר ז, א) הביא מה שאמרו חז"ל (שבת צח, ב), שהבריה התיכון היה נכנס ומתקפל לשלש רוחות, דרום מערב וצפון, שלא כדרך הטבע, וגם הקרשים עמדו בנס [כפי שביאר שם].

וביאר, שבתחילת ימי המילואים היו ניסים אלו רק בעת עבודת הקרבנות, שזכות העבודה היתה מקנה קדושה לקרשים לעמוד, וגם לעשות הנס בבריה התיכון; אבל בגמר העבודה היה מפרק את המשכן, משום שלא יכל להתקיים בנס. אמנם ביום השביעי שהיה מעין שבת בראשית, נגמרה השראת רוח חיונית במשכן, כנפש בגוף, ומאז לא הוצרך לפרקו; משום שהיה כאדם שנופחה בו נפש חיה, שכל איבריו חיים, ויכול להזיז איבריו כפי שירצה. ולכן מאותה שעה היה הבריה התיכון נכנס ומתקפל, כזרוע אדם שיכול לקפלו כרצונו, וכן היו הקרשים עומדים מאליהם, וזה מה שנאמר (כאן) 'עצי שיטים עומדים'.

ויש שתירצו לפי דבריו, שכיון שקיבלו הקרשים חיות וכח גדילה, נתפרש דווקא בהם ענין זה, שנרמז ב'עצי שיטים עומדים' [ויתכן לבאר זאת בדברי **המהרש"א** (שם), שלכן גם לענין הקרשים היה שייך 'אז ירננו עצי היער' (ותהלים שם)].

תירוץ יח. הקרשים מרמזים לתלמידי חכמים

הערוך לנר (סוכה מה, ב ד"ה ובזה) כתב: והנה אם אנו רואים שבעולם הזה בעלי תורה אינם נכבדים, אין זה אלא מפני שהעולם הפוך – כמו שאמר החכם (פסחים נ, א) למי שראה שם עולם הפוך, עליונים למטה ותחתונים למעלה, והשיב לו 'עולם ברור ראית' – שרק על פי מעלת התורה והמצוות, נמדדים ונחשבים באמת מעלות בני אדם. והנה עצי שיטים מרמזים על בעלי התורה, שהתורה נקראת] (משלי ג, יח) 'עץ חיים', והיה קומתם עשר אמות כקומת משה רבינו אדון התורה. ולכן כנגד כבוד שנותן למוד התורה, אמר 'עומדים כדרך גדילתו', עליון למעלה ותחתון למטה.

ויש שתירצו לפי דבריו, שלכן נקטה התורה ענין זה רק לענין קרשים, כדי לרמז ענין זה [ויש שחידשו יותר, שלכן נאמר דין זה רק לגבי הקרשים ולגבי לולב, שגם הוא רומז לבעלי תורה (ראה ויקרא רבה ל, יב). אך צ"ע, שלכאורה כל שכן שהארון רומז לתורה. ויתכן לומר, שהארון רומז לתורה, אך לא לבעלי תורה].

תירוץ יט. לרש"י אתרוג שאני³

המהרש"ם (ארחות חיים סי' תנא סק"ט) הקשה הקושיה השלישית [שבסוגריים], **רש"י** (סוכה שם) השמיט אתרוג, ואילו מדברי **המגן אברהם** (שם סק"ז) מבואר שגם באתרוג שתלוי בגידולו למטה הדין כן, וכן מפורש בירושלמי (ברכות פ"ה ה"ב) 'ארבעת מינין שבלולב ניטלין דרך גידוליהן'. והביא מקורות נוספים.

ובבנין שלמה ולמחותנו בעל **חשק שלמה**, שו"ת סי' מח) כתב, שבאמת נראה מדברי רש"י (שם) שהשמיט אתרוג, שלגבי אתרוג לא נאמר הדין של דרך גדילתו, משום שבשעת גדילתו הוא גדל למטה [וסברא זו הוזכרה במגן אברהם (שם)].

אך כתב שמדברי הרמב"ם (פ"ז מהל' לולב ה"ז) שכתב: 'ואחר כך נוטל האגודה הזאת בימינו, ואתרוג בשמאלו, ונוטל דרך גדילתו, שיהיו עיקריהן למטה לארץ וראשיהן למעלה לאויר', משמע להדיא, שבכל ארבעת המינים צריך דרך גדילתו, וכן משמע מדברי שאר הפוסקים [והביע תמיהה על האחרונים שלא העירו מדברי רש"י הנ"ל. וראה עוד בשדי חמד (ח"ב מערכת הלמ"ד כלל קמא אות לג), **הערות הגר"ש אלישיב** (סוכה מה, ב ברש"י שם) ודף על הדף (שם ד"ה כל)].

תירוץ כ. האור זרוע נקט גם אתרוג

תועפות ראם (על ספר יראים; עמוד שביעי, הערה ל) הביא, **שהאור זרוע** (ח"ב סי' שטו) כתב דברי הגמרא (סוכה שם) מעורבת עם פירוש **רש"י** כדרכו, והזכיר גם 'אתרוג'. ונראה מכך, שנשמטה מרש"י שלפנינו תיבת 'אתרוג' [וזה לשון האור זרוע: אמר חזקיה אמר ר' ירמיה משום רשב"י, כל מצות כולו, כגון קרשי המשכן ועמודים לולב **אתרוג** וערבה והדס, אין אדם יוצא ידי חובתו בהן אלא דרך גדילתו, שנאמר (כאן) עצי שטים עומדים].

תירוץ כא. באתרוג אין חידוש

עוד תירץ תועפות ראם (שם), **רש"י** (שם) פירט דווקא דברים מסוימים, שיש בהם חידושים. שב'קרשי המשכן' בא לאפוקי מהבריחים שבתוך הקרשים, וב'לולב והדס וערבה' בא לאפוקי האגד שלהם. אבל באתרוג אין שום חידוש, שפשוט שצריך שיהיה דרך גדילתו [ויש להעיר, שיש בכך חידוש גדול, שהרי אינו גדל באופן זה, כמבואר לעיל (תירוץ יט). ויש ליישב, שמכל מקום רש"י לא ראה בכך חידוש. עוד יש להעיר על תירוציו, מדוע רש"י לא כתב בקצרה 'ארבעה מינים'].

תירוץ כב. נקט כלשון המשנה

בסוכה (ומב, א) מבואר, שאדם יוצא ידי חובת ארבעת המינים מיד כשהגביהם, אלא אם כן הפכם. ופירש **רש"י** (שם ד"ה הכי): 'כשהגביהו הפך העליון למטה והאגד למעלה, ואמרין לקמן (ומה, ב), אין יוצאין בהן אלא דרך גדילתו'.

ובבנין שלמה (שם) הוכיח מכך כשיטתו, שלדעת רש"י האתרוג אינו צריך להיות דרך גדילתו [כמבואר לעיל (תירוץ יט)], ולכן רש"י הזכיר רק שהפך את ה'אגד'.

ובתועפות ראם (שם) דחה ראייתו, שהדברים מוסבים על מה שנאמר במשנה (שם מא, ב) 'ושכח והוציא את הלולב לרשות הרבים', ולכן נקט רש"י הפיכת האגד, והיינו הלולב המוזכר במשנה, והוא הדין לאתרוג.

תירוץ כג. מבריחים מוכח שזהו דווקא בקרשים⁴

הגר"ח קניבסקי (ביאור 'דעת' לברייתא דמלאכת המשכן, פ"א ה"ב) עמד על הקושיה האחרונה, שהבריחים לא היו יכולים לעמוד דרך גדילתם, ואם כן כיצד התקיים בהם דין זה. וכתב, שאפשר שדין זה אינו אלא בקרשים, ולא בשאר כלים, כגון הארון והמזבח, שהרי הפסוק נאמר דווקא בקרשים [ולפי זה מיושבות קושיות נוספות].

תירוץ כד. הבריחים מצותם בכך

הגר"ח קניבסקי (שם) דחה תירוץ זה, שבסוכה (ומה, ב) לומדים מכך שכל המצוות צריכות להיות דרך גדילתו, ומשמע שכל שכן שלומדים מכך לארון ולמזבח. וכן מבואר ברש"י (שם ד"ה כל), שגם העמודים עמדו דרך גדילתם. וכתב שצריך לומר, שהבריחים שאני שמצותם בכך.

העצומה, יענה ויאמר, אני ד', הנה אני פה עמכם, ואנא תכניסו גם אותי כביכול באהבתכם.

ג. אמרה התורה בלשון לקיחה, לרמז שהנותן צריך להרגיש עצמו בשעת הניתנה כמו המקבל בשעת הלקיחה. יש מחכמי המוסר שאומרים על תפילה: "טוב מעט בכוונה מהרבה שלא בכוונה", אולם בצדקה, הרבה שלא בכוונה הוא גם כן עניין חשוב מאוד. בצדקה העיקר הוא מידת העזרה וההצלה העני – שאני מושיט לעני. שהרי בין אם התכוונתי ובין אם לא את הצדקה קיבל וממנה התפרנס (בעל התניא).

ד. "לי – לשמי" (רש"י). אומר הרה"ק מקוצק "האי עלמא כבי הילולא דמיא", בהכנות לקראת חתונה, מזמינים אורחים, מכינים אוכל והכל מסודר, הזמרים והתופים... אבל אם ח"ו החסיר החתן את המילה "לי" בתוך המילים 'הרי את מקודשת לי', לא היתה שווה כל החתונה, והנישואין לא תקפים. כך גם אם באת לעולם ולא כיוונת "לי" לשמי, הפסדת את כל העולם (דברי מאיר).

האדמו"ר מסאטמר זצ"ל בעצמו היה ידוע כאחד ממחלקי הצדקה הגדולים בדורו, וכל הכספים שהגיעו אל שולחנו חולקו עוד באותו היום לעניים ולנצרכים. פעם הגיע אליו עני, שהתלונן על מצוקתו הגדולות, ובקש את סיועו של הרבי. הוא ספר בבכי על כך שהתאלמן מאשתו ונותר לבדו עם מספר יתומים. עוד ספר, כי רגלו האחת קטועה ופשט את ידו כדי לקבל צדקה מהרבי. הרבי נתן לו כמו לכולם, סכום כסף גדול. לאחר מספר דקות נכנס המשמש בקודש אל הרבי, וכולו סוער ורוגש. מה קרה, שאל הרבי. העני שהיה זה עתה בחדר והציג את עצמו כמי שנקטעה רגלו, אינו חגר בכלל... ראיתיו יוצא מן החדר והולך על שתי רגליו כאחד האדם... ספר הגבאי.

הרבי רק שמע את הדברים קם מכסאו, אף הוא נסער עד מאד. הגבאי חשב, שהרבי יצוה עליו לתפוס את העני ולקחת ממנו את כל הכסף שנתן לו, מה גדלה פליאתו כאשר שמע שהרבי משמיע אנחת רוחה ואומר: "אה, איזו שמחה! איזו שמחה גרמת לי בדבריך, ברוך השם, שהעני הזה אינו חגר"... לאחר דקות נוספות נכנס הגבאי בשנית, ובפיו הודעה נוספת, העני גם אינו אלמן "ראיתי את אשתו

בחוץ", ושוב מביע הרבי את שמחתו העצומה על כך! כך נראים גדולי ישראל, החפצים בטובת בניו של הקדוש ברוך הוא.

ה. שלוש פעמים כתוב 'תרומה', 'ויקחו לי תרומה', "תקחו את תרומתי", "וזאת התרומה אשר תקחו מאיתם". לפי שתרומות לא ניתנות בפעם ראשונה, על דבר שבצדקה יוצרך כמה פעמים לתבוע (גן יוסף בשם מלאכת מחשבת).

ו. בנוהג שבעולם, אדם מוכר חפץ בתוך ביתו, הוא עצב עליו, ואילו הקב"ה נתן תורה לישראל ושמח. בנוהג שבעולם, אדם קונה לו חפץ והוא דואג עליו לשמרו, אבל התורה היא ששומרת את בעליה, שנאמר: "בהתהלךך תנחה אותך בשכבך תשמר עליך" (משלי ו, כב). בנוהג שבעולם, אדם קונה חפץ מן השוק שמא יכול לקנות גם את בעליו עמו? אבל הקב"ה נתן תורה לישראל, ואמר להם: כביכול, 'לי' אתם לוקחים. זהו 'ויקחו לי תרומה' (שמו"ר לג, ו).

ז. הדא הוא דכתיב "כי לקח טוב נתתי לכם תורתנו אל תעזבו" (שמו"ר שם). התורה היא כמקח וממכר, סוחר אינו מזניח את עסקיו, גם בשעה שאינו מצליח במסחרו. גם תורה היא כמקח, ואף בשעה שאינו מצליח בלימודו לא יעזבנה, אחרת לא יהיה לו קיום כלל. אשר קדשנו במצוותיו וצינו 'לעסוק' בדברי תורה.

"מאת כל איש אשר ידבנו לבו" (כה, ב)

א. הטעם שהדגישה התורה את נדיבות הלב, כי דרך האדם כשמתעורר ליבו לתת צדקה הוא נודב בלבו לתת הרבה, אך בשעת מעשה הוא מצמצם מנדבתו, לזה אמרה התורה עיקר התרומה היא לפי נדיבות הלב [ואף על פי שאין האדם יודע מחשבות לבו של הזולת, מכל מקום כלפי שמיא גליא] (מרגלית יקרה).

ב. כתב ה'משך חכמה': מאת כל איש, ולא מאת כל אשה, שהרי בגמרא אמרו כי אסור לגבאי צדקה לקחת מאשה נשואה צדקה מרובה, כיון שאין הממון שלה (בבא קמא קיט). נמצא כי הותר לקחת לתרומת המשכן מאת כל איש אך לא מאת כל אשה, אלא מאשה גדולה אשר אינה נשואה, עכ"ד.

כשחלה רבי שלמה ממאהילוב, מוותיקי תלמידי רבינו הגר"א, והיה צריך לנסוע לצרכי ריפוי, נסע עמו אחד מתלמידיו לשרתו בדרך.

³ התירוץ הבאים (יט-כב) מיישבים הקושיה השלישית [שבסוגריים]. מדוע רש"י לא הזכיר אתרוג.

⁴ התירוץ הבאים (כג-כט) מיישבים הקושיה האחרונה, מדוע הבריחים לא היו כדרך גדילתו.

תירוץ כה. מן הצד נחשב דרך גדילתם

עוד כתב הגר"ח **קניבסקי** (שם), שלפי מה שמבואר ברמ"א (זרכי משה או"ח סי' תרנא סק"ט), שמן הצד נקרא 'דרך גדילתן', לא קשה מבריחים, שהרי הם מן הצד [וראה מה שהוסיף לדון בדברי הרמ"א, וראה עוד לעיל (תירוץ ט)].

תירוצים נוספים והוספות

כו. יש שתירצו לפי דברי האלשיך [שהובאו לעיל (תירוץ יז)], שהענין של ה'עומדים' בא ללמוד על דרך גדילה וחיות, ובבריתים היה כח גדילה גדול יותר, שהרי היו מתקפלים בדרך נס, ולכן לא היו צריכים להיות עומדים בפועל.

כז. עוד תירצו לפי דברי האלשיך (שם), שמשמע מדבריו שהבריתים והקרשים הם ענין אחד, ואם כן יתכן שדי בכך שחלק מהדבר עומד, והיינו חלק הקרשים.

כח. יש שתירצו, שאפשר שהבדים והבריתים נעשו מענפים שגדלו במאוזן. ומטעם זה הוצרכו להביא ממה שנטע יעקב אבינו בעצמו, וכפי שאמרו בתנחומא (תרומה ט): מהיכן היו הקרשים, יעקב אבינו נטע אותם בשעה שירד למצרים, אמר לבניו בני עתידים אתם להגאל מכאן, והקב"ה עתיד לומר לכם משאתם נגאלים עשו לי משכן, אלא עמדו ונטעו ארזים, בשעה שיאמר לכם לעשות משכן, והארזים מצויין בידכם. מיד עשו כשאמר להם אביהם, עמדו ונטעו ארזים. אמרו רבותינו הברית התיכון ירד ביד יעקב למצרים, שהיה משמש מן הקצה אל הקצה.

כט. יש שתירצו, שבאמת עשו הבריתים מנסרים נסרים מדובקים. ויש שכתבו להיפך, שלא יכלו לעשות כן, שמא יתפרקו, וגם יתכן שמצד הדין לא יכלו לעשות כן. ואין ללמוד מכך לדברים אחרים, משום ש'אין דנין אפשר משאי אפשר' (וראה סוכה נ, ב), וכמבואר לעיל (תירוץ כד) שהבריתים מצותן בכך.

ל. עוד בענין הקושיה העיקרית, מדוע נקטה התורה דין זה דווקא בקרשים, ולא בארון ובשולחן שקודמים בפרשה:

יש שתירצו [כעין המבואר לעיל (תירוץ ז; יב; טז)], שהארון ושאר הכלים עשייתם היא מעץ, אך נעשה בהם שינוי השם ושינוי מעשה. ואין דין שיהיה לפני ה' עץ המפאר את ה', אלא כלי המפאר את ה' שנעשה מעץ, ולכן אין הקפדה על דרך גדילתן. מה שאין כן בקרשים ועמודים, שאף לאחר שחתך צורת קרש מהעץ, עדיין ניכרת כאן קורה של עץ, והתורה עדיין קוראת להם (כאן) 'עצי שיטים עומדים'. וכן בלולב הדס וערבה שעדיין יש כאן כבוד שמים במין צומח, יש הקפדה של דרך גדילתו. וראה כעין זה בחבצלת השרון (כאן, עמ' תרפא - תרפב)

לא. בקובץ עיון הפרשה (גליון נד עמ' סח) נשאלה שאלה דומה, והגר"ח **קניבסקי** השיב: ארון ושולחן אין עושין אותן אלא מושכבין לרחבן [ויש לבאר דבריו על פי המבואר לעיל (תירוץ ט-יא)]. וראה עוד בתשובת הגרב"מ **אזרחי** (גליון נד שם).

לב. השפת אמת (סוכה מה, ב ד"ה כל) כתב: 'אך יש לעיין מנא לן דבכל המצות כן, דילמא דוקא בקרשים. ותו דלכאורה משמע דבמשכן גופיא בשלחן וארון ומזבח לא קפדינן על דרך גדילתן, וכן רש"י ז"ל (סוכה שם) מדויק הכא קרשי המשכן ועמודים ולולב כו', ואמאי לא מזבח וארון. וגם צל"ע בעץ ארז דפרה ומצורע אי בעי נמי דרך גדילתן' [וראה עוד לעיל (תירוץ ד)].

לג. ליקוטי יהודה (כאן) הביא שסבו האמרי **אמת** אמר בשם אביו **השפת אמת**, שיש להסתפק אם גם הארון והשלחן היו צריכים להיות דרך גדילתן, והספק הוא משום ש'עומדים' נאמר רק כאן, אך יתכן שמכל מקום הדבר מוסב גם על הדברים הקודמים [וראה בדבריו לעיל בסמוך, שצידד לומר שאינם צריכים]. והאמרי אמת הוסיף, שמהלשון 'כל המצות כולן' משמע אף ארון ושולחן.

אוצר היסודות והחקירות

מרבתינו מעתיקי השמועה

בכל חלקי התורה

זה נהנה וזה אינו חסר

א"ל רב חסדא לרמי בר חמא: לא הוית גבן באורתא בתחומא, דאיבעיא לן מילי מעלייתא. אמר: מאי מילי מעלייתא. א"ל: הדר בחצר חבירו שלא מדעתו, צריך להעלות לו שכר או אין צריך. היכי דמי, אילימא בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר, זה לא נהנה וזה לא חסר. אלא בחצר דקיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר, זה נהנה וזה חסר. לא צריכא, בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר, מאי, מצי אמר ליה מאי חסרתך, או דלמא מצי אמר הא איתהנית [וכו'].

שלחוה בי רבי אמי, אמר: וכי מה עשה לו, ומה חסרו ומה הזיקו. רבי חייא בר אבא אמר: נתיישב בדבר. הדר שלחוה קמיה דרבי חייא בר אבא, אמר: כוליה האי שלחו לי ואזלי, אילו אשכחי בה טעמא לא

בדרכו קיבץ עבדו נדבות לצורך הוצאות רפואתו ונסיעתו. באמצע הדרך לנו במלון דרכים, ובעל הבית לא שהה באכסניא. בבוקר, לאחר שהרחיקו מן המקום כמה פרסאות, שאל רבי שלמה את תלמידו, מה זאת שלא ראינו את בעל הבית במלון, ולא בא לשאול בשלומנו, השיבו התלמיד, כי בעל הבית נסע מן המקום, המשיך רבי שלמה ושאל, שמא קיבלת נדבה מבעלת הבית. כשענה לו בחיוב, נחרד מאוד, ומיד ציווה לבעל העגלה לעצור ולשוב על עקבותיו למלון, כדי להשיב כסף הנדבה אל האשה.

והסביר רבי שלמה מפני שאמרו חז"ל (שלהי בבא קמא) 'לוקחין מהן (מן הנשים) דבר מועט, אבל לא דבר מרובה', ומי יודע אם אצל בעל המלון סכום זה נחשב ל'מועט' או ל'מרובה'. וחייבין להחזיר את הכסף (עליות אליהו).

"ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את

תרומתי" (כה, ב)

הסביר זאת הגאון מווילנא זי"ע: הקב"ה אמר למשה "ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו", ומה היה המודד לראות את הנדבה מגיעה באמת מנדבת לבו? לכן ממשיך הפסוק ואומר: "תקחו את תרומתי" - אותו בן אדם שרוצה באמת לתרום, ירוץ ויפנה בעצמו ויאמר: "תקחו את תרומתי!"... (פנינים).

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (כה, ח)

א. אין לשנות את היעוד המקודש של הבית או של האדם, ונבאר דרך משל.

בית מגורים גדול נבנה בתכנון מדויק למען המטרה שהועידו לו. בכל קומה של הבנין נבנו כמה דירות ובהן חדרי מרווחים המותאמים לצרכי המשפחה שתדור שם, חדרי שינה, מטבח, ארונות קיר, וכן שכלולים נוספים הותקנו בדירות, כדי ליצור תנאים מושלמים לכל מי שעתיד לגור שם. והנה, ביום מן הימים, לאחר שהבנין כבר עמד על תילו, הוחלט לשנות את יעודו. במקום לאכלס את הדירות במשפחות למגורי קבע, הפכו את המקום לבית חולים. מובן מאליו, שהיה צורך לערוך שינויים רבים במבנה כדי שיוכל לשרת את היעד החדש. הדירות שבכל קומה אוחדו ונעשו לדירה אחת גדולה. חלק מן המטבחים בוטל, ובמקומם נבנו חדרי חולים, חדרי רופאים, חדרי ניתוח ועוד.

אולם במשך השנים נוכחו לדעת כי למרות המאמצים הגדולים שנעשו כדי לשנות את אופי המבנה, בית החולים רחוק עדיין מלמלא את יעודו החדש בשלמות. העובדה שמלכתחילה נבנה הבנין כבית מגורים, עמדה למכשול בדרך להפיכתו לבית חולים.

הנמשל מסביר באופן זה את דרך חייו של האדם: העולם כולו נברא על פי התורה כדי לאפשר לבני האדם לחיות חיי תורה. מסיבה זו ניתנו לאדם כל תכונותיו. כל עוד שהאדם חי על פי התורה, נפשו, גופו וכל מאוייו ותשוקותיו הפנימיים, שנוצרו וניבנו על פי הנחיות התורה, ימצאו את סיפוקם המלא. כשם שבנין מגורים נבנה על פי הנתונים שהדיירים דורשים, כך בנינו של האדם נבנה מלכתחילה על פי ההנחיות של התורה הקדושה. כל מי שיתחכם וימציא תחליפים שונים לחיי תורה על ידי תרבויות חדשות ו"תורות" שונות ומשונות, ימצא את עצמו מבולבל וחסר שביעות רצון, שהרי הבנין, שהוא האדם, כבר בנוי ומאויי הגוף והנפש כבר הותקנו בו. שינוי אורח החיים דומה לאיכלוס בית חולים בתוך בנין מגורים. לעולם, ההתאמה לא תהיה מושלמת ומשביעת רצון. לעומת זאת, ככל שנדקדק במצוות ונקפיד על קלה כבחמורה, נזכה לחיים טובים ומאושרים, שהרי לשם כך נבראנו וכך אנו בנויים בגופנו ובנפשנו (רבי ירוחם ליבוביץ ממיר זצ"ל).

ב. בגלות המרה אנו חוששים שנאבד את מדרגת "ושכנתי בתוכם", ובדרך משל:

לעני היה בגד נאה. לימים נזקק אותו עני למעות והוצרך למשכן את הבגד. שהה הבגד אצל המלוה והעני לא הזדרז לפדותו. כאשר ראה המלוה שאין הלווה בא לפדות את הלבוש, הוא החליט לשלחו לחייט אומן, כדי שיתקן את הבגד ויתאימו למידתו. כאשר נודע הדבר לעני,

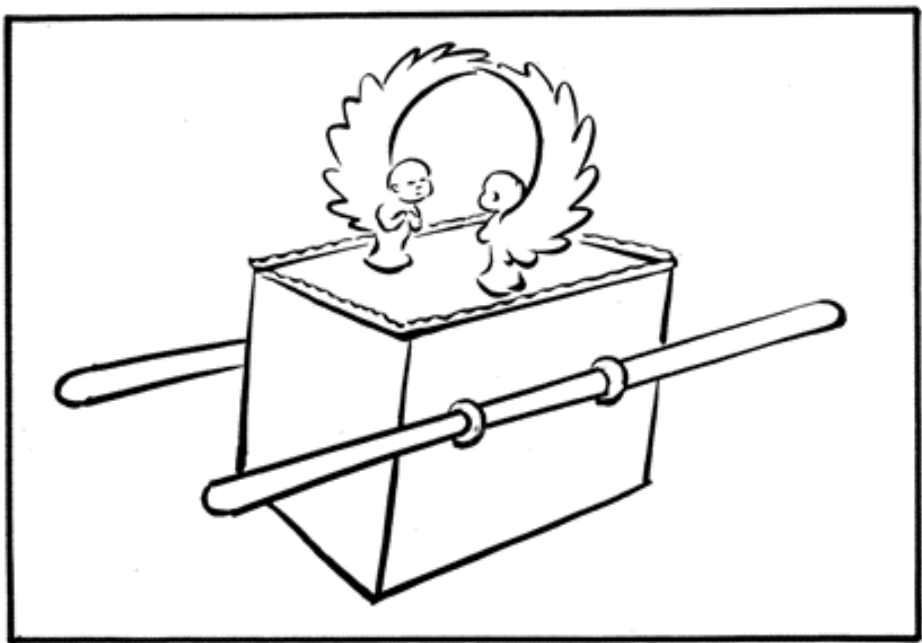
הוא התאמץ להשיג מעות ומיד הוא הגיע למלוה לפדות את הלבוש. שאלו המלוה, מדוע כה התאמצת והזדרזת לפדות את המשכון, לאחר שהוא מונח אצלי כבר זמן כה רב, מבלי שמיהרת לפדותו. השיב לו הלווה, המלבוש שהפקדתי אצלך כמשכון, מתוקן ומדוד הוא לפי מידתי. כל זמן שהוא עדיין מתוקן במידה זו, הייתי סמוך ובטוח שבבוא היום אוכל לפדותו וללבושו. אולם כעת, לאחר שעמדת להתאימו למידותיך ולקלקל את מידתו הקודמת, ידעתי שאם לא אפדנו מיד, שוב לא תהיה לי תקוה לפדותו והוא לא יחזור אלי לעולמים.

הנמשל הוא, ד' יתברך הכין את ישראל כדי שיהיו ראויים למדרגת "ושכנתי בתוכם". אף בהיות ישראל בגלות, למרות מעשיהם הרעים שגרמו להם לגלות מארצם, הם קיבלו הבטחה שהשכינה תשוב ותשכון בתוכם בעת שיבוא לציון גואל. אולם בראותנו את אורך גלותנו ויותר מכך, כאשר אנו רואים שמפאת הגלות עצמה אנו יורדים ברוחניות, עד שקיים חשש שחלילה לא נהיה ראויים להשראת השכינה, בשעה זו מחוייבים אנו לזעוק לד' שישב במהרה וירחמנו, פן לא נהיה ראויים ח"ו לשוב לתפארתנו כבתחילה. והם הם דברי הפסוק, "השיבנו ד' אליך" (איכה ה, כא) כל עוד אנו ראויים לתשובה – "נשובה" (אהל יעקב).

"ועשו ארון עצי שטים" (כה, י)

שואל רבינו האור החיים הקדוש שלכאורה הלשון קשה, ששינה כאן הכתוב את הלשון, שבכל הכלים כתיב לשון יחיד: 'ועשית שולחן', 'ועשית מנורת זהב', 'ואת המשכן תעשה', 'ועשית את המזבח', ורק בעשיית הארון אמר הכתוב לשון רבים 'ועשו'?

ומתרץ רבינו הקדוש, שרמז בזה הכתוב, שאין גופה של תורה יכול להתקיים אלא בכללות כל ישראל, ואין מציאות בעולם שיוכל אדם אחד לעשות את כל עיקרי התורה, כגון אם הוא כהן אינו מקיים נתינת כ"ד מתנות כהונה ופדיון בכור, ואם הוא ישראל הרי אינו יכול לקיים מצוות עשה שבהקרבת הקרבנות ודיניהם אשר רבו מצוות עשה שבהם, אלא שבכללות כל ישראל יתקיימו כללות עיקרי התורה. ולכן אמרה התורה בארון שבו היו הלוחות דווקא לשון רבים, אבל בשאר פרטי הארון אמר לשון יחיד, כי לתקן כלי התורה, שהם לומדיה ועמליה והכנותיה יכולים להתקיים מאדם אחד.

"ועשית עליו זר זהב סביב" (כה, יא)

שלושה זרים הן, של מזבח ושל ארון ושל שלחן... של ארון עדין מונח הוא, כל הרוצה ליקח – יבוא ויקח (וימא עב ע"ב)

בספר "לולי תורתך" מובאת עובדה מאלפת שסיפר הרב שך זצ"ל, מה המשמעות של "כל הרוצה ליקח, יבוא ויקח", איך בא לידי בטוי הרצון הזה. וכך היה מעשה: בצעירותי - כך אמר- שוחח עמי זקן אחד אודות אחד מגדולי הרבנים בדור, פוסק נודע לתהלה, ואמר: יחדיו למדנו בצעירותנו בישיבתו של הגאון רבי הירש שלעז זצ"ל בעיר קראסון שבפלך קיוב. ושם עמנו נער אחד שנפשו חשקה בתורה, אבל מוחו אטום היה ותפיסתו איטית להחריד, והיה מייגע את כל בני הישיבה ומבקש שיבינוהו פשט בכל סוגיא, בכל שאלה ובכל תשובה, עד שכולם נלאו ממנו. רק אני רחמתי עליו, והשבתי לשאלותיו. סבל טרחתי היה ללא נשוא, משום שכאשר הבינוהו שורה אחת היה מבקש להבינו את השורה הבאה, ולא הניח לי ללמד. פקעה סבלנותי, ובקשתי שיניחי לנפשי. הלך ממני בפחי נפש, וכליותי יסרוני. הבטתי לראות מה יעשה ואל מי יגש. מסתבר שכלם כבר דחוהו לפני. ראיתיו יושב בפינת בית המדרש, כפוף על ספר אחד. לא יכולתי להתאפק, וקרבותי בלאט לראות מה הוא לומד. ראיתיו רוכן על הסדור הפתוח בברכת "אהבה רבה", ושמעתי מתפיפח בבקשת "ותן בלבנו להבין". הבנתי שמבקש הוא רחמים

שלחנא להו. אתמר, רב כהנא א"ר יוחנן: אינו צריך להעלות לו שכר, רבי אבהו אמר רבי יוחנן: צריך להעלות לו שכר (ב"ק כ, א-ב). לפי הדעה (שם) שזה נהנה וזה אינו חסר פטור, האם הטעם הוא משום שלא חייבה התורה לשלם על הנאה מחבירו, אלא אם כן החסיר לחבירו. או שבאמת מדין התורה חייב לשלם על מה שנהנה גם אם לא החסיר, אלא שאנו פוטרים אותו, משום שכופים על מידת סדום, כיון שאינו חסר כלום.

משאלת משה (ב"ב ס' כז ד"ה ונראה דיין), וראה צפני יהושע (ב"ק כ, א בתוס' ד"ה זה).

[נוסח אחר:] האם הפטור הוא משום שזוהי מדת סדום, וכופים על מידת סדום, או שהפטור הוא בעצם דין ה'נהנה'. שעיקר החיוב מדין נהנה, הוא רק כשהבעלים חסרים מהנאתו, שאז נחשב שנהנה מהם, וחל עליו חיוב תשלומים. אבל אם בהנאתו אינו מחסר לבעלים כלל, אינו נחשב שנהנה מן הבעלים, אלא רק נהנה מן החפץ, ולא שייך על כך חיוב תשלומים כלל.

חידושי הגר"ח מטעלז (ב"ק כ, א ד"ה והנה, עמ' לט).

אם בשעה שחסר, חבירו אינו אמור ליהנות מהם, ואחר כך השתנתה המציאות וחבירו נהנה, הרי זה בגדר 'זה נהנה וזה אינו חסר'.

הגר"ל בלחך [הוצא ציטוטים והערות (ב"ב עמ' פא)].

זכין לאדם שלא בפניו

ואלא הא דאמר רב גידל אמר רב: מנין ששלוחו של אדם כמותו, שנאמר: ונשיא אחד נשיא אחד ממטה, תיפוק ליה שליחות מהכא. ותיסברא דהא שליחות הוא, והא קטנים לאו בני שליחות נינהו. אלא, כי הא דרבא בר רב הונא, דאמר רבא בר רב הונא אמר רב גידל אמר רב: מנין שזכין לאדם שלא בפניו, שנאמר: ונשיא אחד נשיא אחד (קידושין מב, א).

זכין לקטן אפי' בן יום אחד, ולגדול, בין בפניו בין שלא בפניו (שו"ע חו"מ רמג, יח).

האם דין זה הוא דווקא באופן שיש חלות שיש בה זכיה, או שמא אפילו בזכות גרידא בלא חלות. ונפקא מינה בשחיטת קרבן פסח, אם יכול לשחוט את הקרבן שלא מדעת הבעלים, שהרי אין שם מה לזכות. וכן במילה, אם יכול למול מדין זכין שלא מדעת האב.

הגר"א וסרמון [הוצא צאהל יחחק (גיטין יד, א ד"ה תניא, עמ' קפד)], וראה עוד להלן בסמוך.

אין אומרים דין זכיה, אלא באופן שזוכה המקבל באיזה דבר, כגון במזכה חפץ לפלוני, או במזכה גט לאשתו, שזוכה האשה בגט, או במפריש משלו על חבירו. אבל במפריש משל בעל הבית, אין זו זכות אלא נחותא, וצריך דעת הבעלים לצורך כך [ויש שהוסיפו, שזכין 'לאדם' ולא 'מאדם'].

קלות החושן (שם סק"ח). וועיין שם שזוהי מחלוקת ראשונים. ובשיעורי הגר"ש רוזנבסקי (ב"מ כב, א אות ו) כתב, שהאחרונים הוכיחו להלכה שלא כדבריו.

גם אם זכיה לאו מטעם שליחות, היא גם כן מטעם שליחות, אלא שהיא פרשה בפני עצמה, בלי המיעוטים, כגון מיעוט קטן.

חידושי הגר"ח השלם (ב"מ ס' יז ד"ה ולכאורה). [וראה עוד בתורת אצירים (קידושין מא, ב אות מא)].

שלא יצטרך עוד לבריות, וה' יפקח עיניו במאור תורתו. נכמרו עליו רחמי והושבתיו לצדי, שישאל ככל חפצו. וסיים אותו זקן: "זה הוא אותו רב גאון שפוסק הלכות - איפה הוא ואיפה אני..."

"מבית ומחוץ תצפנו" (כה, יא)

דרשו חז"ל (יומא עב) כל תלמיד חכם צריך שיהיה תוכו כברו.

בגמרא (ברכות כח, א) סיפרו חז"ל שרבן גמליאל הכריז: כל תלמיד שאין תוכו כברו לא ייכנס לביהמ"ד, ביום שהעבירו את ר"ג מנשיאותו ומינו את רבי אלעזר בן עזריה לנשיא, סילקו את שומר

הפתח ובאותו היום נתווספו שבע מאות ספסלים בבית המדרש. שואל הרה"ק רבי יואל מסאטמר: איך ידע השומר מי מהבאים "תוכו כברו" ומי לא? ולמה הגמרא מסיימת שהתרבו ה'ספסלים' בבית המדרש, מה העיקר, הספסלים או התלמידים? והוא מתרץ בחריפות: השומר שעמד בפתח הודיע לכל מבקש שרצה ללמוד תורה, שכל המקומות תפוסים כבר, חייבים לעמוד או לשבת על הרצפה. ממילא רק מי שרצה באמת ללמוד, נכנס. לאחר שהוסר השומר מפתח בית

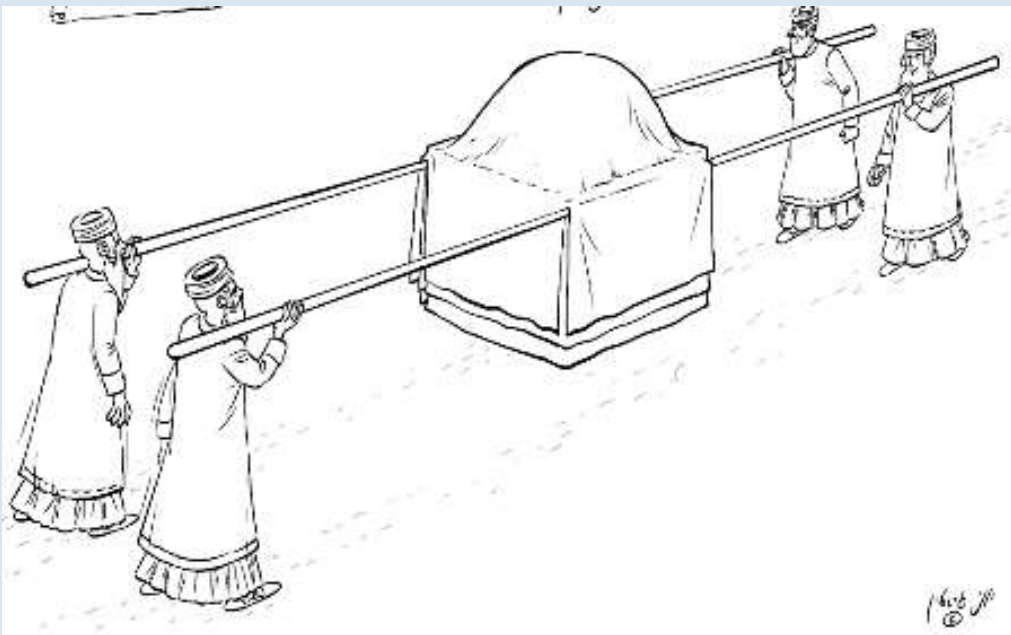

המדרש ונכנסו מאות תלמידים שאין תוכם כברס, נאלצו להזמין מאות ספסלים חדשים כיון שהללו לא הסכימו ללמוד ללא מקום ישיבה נח (ושולחן מלכים).

"בטבעות הארץ יהיו הבדים לא יסרו ממנו" (כה, טו)

מה הטעם שנשתנה דינם של בדי הארון מבדי השלחן והמזבח ששם היו קבועים רק בעת מסעם, ואילו כאן היו קבועים תמיד?

מתרצים המפרשים (האלשי"ך, המשך חכמה והחפץ חיים) שהגמרא (סוטה לה) אומרת שהארון היה נושא את נושאו, וכל מה שנצטוו 'בכתף ישאו' היה רק בכדי להראות שיש מצווה לסייע ולהחזיק את הלומדי תורה, שהרי הארון מרמז על כתר תורה, וכשמסייע ומחזיק את התורה, נדמה לו שהוא נושא את הארון – את לומדי התורה. אבל באמת "הארון נושא את נושאו". ולכן, היו הבדים קבועים בארון להראות לזכרון עולם שתלמידי החכמים הם הם המחזיקים את בעלי המשא ומתן. ועוד, שאף בעת שאין התלמיד חכם נצרך לסיועו של הנותן, כיוון שנתן לו בעת שנצרך, ממשיך הנותן לקבל בזכותו של התלמיד חכם גם הלאה.

ובזה מבאר ה'חפץ חיים' שם, את לשון הכתוב "עץ חיים היא למחזיקים בה", ולמה לא כתוב "למחזיקים אותה"? אלא, יבואר עפ"י משל, שאב ובנו הקט עוברים בדרכם וחוצים נהר שוטף ושוצף, אומר הבן לאביו: תחזיק אותי חזק שלא אפול למים! עונה לו אביו: אני מרים אותך, רק תזהר להחזיק בי חזק! הנסמך תמיד מחזיק בסומך, ואילו הסומך מחזיק את הנסמך. על זה הדרך נאמר כאן: "עץ חיים היא למחזיקים בה" שהתורה היא היא המחזיקה את בעלי הממון.

אורות אילת השחר

עובדות והנהגות ותשובות

ממון בעל אילת השחר זצוק"ל

מאת הגר"מ חליוה שליט"א

רבינו בשמחה של מוצה - עם מרן הגרמני"ל זצ"ל

עניי פורים

הכאת המן בקריאת המגילה

שאלתי ממו"ר זצוק"ל אם יש ענין להכות בכל המן שבמגילה ואמר לי דאין חיוב, ושאלתי אם עכ"פ יש בזה ענין והפטיר ואמר "ענין". ועי' מ"ש רמ"א ז"ל בהלכות מגילה סימן תר"צ (סעיף י"ז) ובמ"ב (שם, ס"ק נ"ט) ע"ש היטב. ובספר כאיל תערוג (מועדים, עמוד תרי"ח) כתב דמנהגו דמו"ר זצוק"ל דבאמירת המן הראשון והאחרון שבמגילה רקע ברגלו על הרצפה, ע"ש. ועי' מאי דהאריך בזה ידידנו הרה"ג צנמ"ס מוה"ר גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם אני אודך ושא"ס בספרו פרדס יוסף החדש (פורים, עמוד רי"ג ואילך) ובמאי דמייתי שם מדברינו בעזה"י, ע"ש באורך.

שלח משלוח מנות מקולקל האם יצא ידי חובתו

שאלתי ממו"ר זצוק"ל דאחד שדר לן משלוח מנות וכשבדקתי היין ראיתי כי פג התאריך שלו לפני שש שנים (והיה מקולקל) אם יצא השולח יד"ח משלוח מנות (השאלה באופן שהיה יין ועוד מין מאכל אחד בהמשלוח מנות), ואמר לי "מסתמא לא".

שליחת משלוח מנות עם דברי סוכר לחולה סוכר

שאלתי ממו"ר זצוק"ל אדם ששלח לרעהו משלוח מנות עם דברי סוכר וזה שנשלח לו המשלוח "מ חולה בסכרת אם יצא השולח יד"ח משלוח מנות, ואמר לי דתלוי, דאם צריך שזה ששלחו לו יאכל מזה אם כן לא יצא, אמנם אם אין צריך הוא לאכול מזה אם כן יצא, אח"כ דברתי עם מו"ר זצוק"ל עוד בהאי ענינא ואמר לי דאפשר ליתן זה לבני הבית (לאחרים).

"ועשית שנים כרובים זהב" (כה, טז)

נוראה היתה העניות בפולין, ונערים רבים הוצרכו לסייע בפרנסת משפחותיהם ולצאת בגיל צעיר לשוק החיים. ומעשה היה בנער צעיר, שקינא בחבריו השולחים ידם במסחר ומתפארים ברווחיהם, ביקש לחקותם. אביו, שהיה סוחר, הניא את בנו ממחשבתו, ודרש שישב וילמד בבית המדרש, מששמע שהחפץ חיים זצ"ל הגיע לעירם, לודז', עלה לאכסנייתו עם בנו, וביקש שהגאון הקדוש יורהו להתמיד בלמודו, הן השוק מלא מדוחים, אווירת הרחוב מורעלת ובחור עלול להתקלקל בנקל. "ומה אומר הבן?" שאל החפץ חיים. ענה הבן: "רואה אני את קשיי הפרנסה וחפץ לעזור בכלכלת הבית. הן רואה אני שאבי לא התקלקל בשוק ובמסחר. מדוע חושש הוא שאני אתקלקל".

נענה החפץ חיים ואמר: "שמע בני, חז"ל אמרו על בת היענה שאכזרית היא, ויש להבין, מה אכזריותה? אלא שקיבתה של בת היענה חזקה ונוקשה, והיא אוכלת ומעכלת אף גרוטאות וזכוכיות. סבורה היא שגם ילדיה כן, ונותנת להם שברי זכוכית ומתכות, והם פוצעים את גרונם ואת קיבתם ומתים. כיוצא בכך, דידן, אביך מבוגר ומיושב, ואווירת השוק אינה משפיעה עליו לרעה, אבל אתה, שוב לבית המדרש..." (בישישים חכמה).

"ופניהם איש אל אחיו..." (כה, כ)

א. עשרת הדברות כתובים על שני לוחות אבנים, מחציתם מזה - מצוות שבין אדם למקום, ומחציתם מזה - מצוות שבין אדם לחברו, ואמרה התורה "ופניהם איש אל אחיו", מכוונים זה לזה, אי אפשר לקיים מצוות שבין אדם למקום אלא עם המצוות שבין אדם לחברו, וכן להיפך (מלבי"ם).

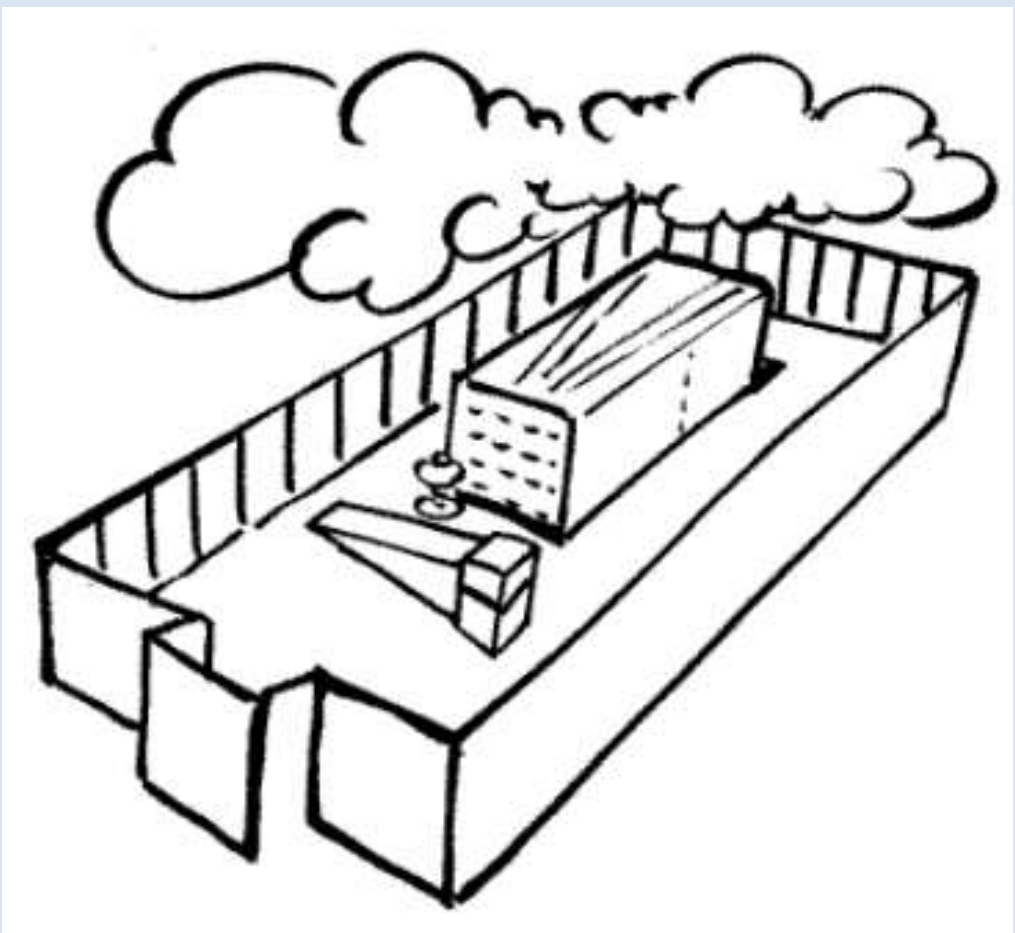
ב. "ופניהם איש אל אחיו" (כה, כ) וכתוב אחר (בספר מלכים) אומר "ופניהם אל הבית". למדו מכך חז"ל (בבא בתרא צט:): "כאן בעושים רצונו של מקום וכאן באין עושים רצונו של מקום". היינו, כשפונים איש אל אחיו ודואגים לחבר - זהו רצונו של מקום, אך אם פניהם אל הבית, ודואג רק לביתו, אין זה עושה רצונו של מקום.

"ועשית מנרת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה" (כה, לא)

אומר רש"י הקדוש: "לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקב"ה: 'השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה'. לכך לא נכתבה 'תעשה'". ר' ישראל ממודז'ץ היה אומר: "אפשר ללמוד מזה עצה תמידית לכל אדם מישראל - שכל דבר שאתה מתקשה בו אין לך אלא להשליך יתבך על הקב"ה - "והוא יכלכלך" - הדבר יעשה מאליו.

"והקמת את המשכן כמראה אשר הראית בהר" (כו, ל)

הנה על בריח התיכון פירש התרגום יונתן שהבריה היה מתגלגל כנחש, ויש לומר שזה נרמז כאן "אשר הראת בהר" שהקב"ה הראה מופת המטה שנהפך לנחש, כן יקימו את המשכן. (ראשי בשמים) "כפתוריה ופרחיה ממנה יהיו" (כה, לא) יש אנשים שאינם הגונים שבכדי להסביר ענין בתורה מביאים ראיות או שמסתייעים בספרי הגויים והכופרים שאינם יהודיים, לפיכך אמרה תורה כי אפילו הציצים והפרחים בתורה המסתמלים ע"י המנורה יהיו גם הם מהתורה גופא ולא ממקור זר, וזהו "ממנה יהיו" (תורת משה).

משלוח מנות בשותפות

שאלתי למו"ר זצוק"ל אם ב' חברים נותנים לחבר אחד משלוח מנות שיש בו ארבע מנות אם יוצאין שניהם יד"ח משלו"מ, וא"ל למה לא, ואמרתי דאולי צריך ב' כלים וא"ל אליבא דאמת יש גם לראובן שתי מנות וגם לשמעון שתי מנות (וכעת נתבוננתי דיל"ד בזה מהא דאין עושין מצוות חבילות, ויש לחלק).

האם במשלוח מנות יש להניח ב' מנות בב' כלים

שאלתי למו"ר זצוק"ל אי בעי להניח המשלוח מנות ב' מנות בב' כלים למיחש דאילו יניחון בכלי אחד הכלי מצרפן, ולא חייש לזה מו"ר זצוק"ל [ועי' בספרנו ענפי משה בהלכות ועניני עירובין (סימן ע"ב) דהארכנו בזה].

נתינת מתנות לאביונים לקופת צדקה או אביון שמכירו

אמרתי למו"ר זצוק"ל דישנו אביון שהנני מכיר באופן אישי, וישנה בשכונתנו קופת צדקה, להיכן עדיף ליתן מתנות לאביונים, ואמר לי דאפשר לקיים שניהם.

אם אביון צריך ללוות מעות עבור נתינת מתנות לאביונים

שאלתי למו"ר זצוק"ל אודות מי שאין לו מעות כלל אם צריך ללוות מעות בכדי לקיים מצוות מתנות לאביונים (ובמ"ב (תרצ"ד, א') נתבאר דגם אביון יתן ממה שנתנו לו, וישנם פעמים שלא קיבל ומאי יעביד), ואמר לי דאם ילווה מאיפה הוא יחזיר, ואמרתי דילמא יהא זה כשבת דאי' (ביצה ט"ז א') לוו עלי ואני פורע, ואמר לי "לא כתוב" (והיינו דבמתנות לאביונים לא מצינו כן, אכן יש להעיר בזה ממ"ש בשיטמ"ק דביצה דט"ז א' משמ' דהריטב"א ז"ל ע"ש ודוק מיהו יל"ד אי כו"ע סברי הכי).

תשובות רבינו חיים

שו"ת ממון שר התורה שליט"א

שהשיב לגר"ג הכהן רבינוביץ שליט"א

עניני שבת ושנים מקרא ואחד תרגום**נכנס לישראל אור משכנו ובא גוי והדליק נר בביתו**

עז) עוד רציתי לשאול: אם לישראל לא היה אור בביתו, רק נכנס לו אור מבית הסמוך, האם גם באופן זה יהיה מותר ליהנות בנר שהדליק לו האיננו יהודי, או לא?

תשובה: אם יכול להשתמש לאורו.

הדליק נר בטעות לחולה

עת) שאלה: אדם שהדליק נר לחולה בשבת כי חשב שיש בו סכנה, ואח"כ נתברר שאין לחולה סכנה, האם מותר להשתמש עם הנר שהדליק? והטעם?

תשובה: מותר כיון שעשה בהיתר (עיין שונה הלכות סימן רע"ו דין ז').

לטלטל כלי של פרקים בשבת

עט) שאלה: בשו"ע או"ח (סימן רע"ט סעיף ז') כתב, מנורה בין גדולה בין קטנה אם היא של פרקים אין מטלטלין אותה, דחיישינן שמא תפול ותתפרק ויחזירנה ונמצא עושה כלי. ע"כ. האם דין זה נוהג גם לכל הכלים של פרקים שאסור לטלטלן בשבת?

תשובה: יתכן.

לקח בידו בטעות מנורה של פרקים

פ) שאלה: בשו"ע או"ח (סימן רע"ט סימן ז') כתב, מנורה של פרקים אין מטלטלין אותה, דחיישינן שמא תתפרק ויחזירנה. עיי"ש. ושאלתי, אם לקח המנורה בטעות בידו, האם מותר להניחה היכן שירצה?

תשובה: יתכן.

למה לא תיקנו שמו"ת להפטורה

פא) שאלה: למה לא תיקנו לומר ההפטורה שמו"ת (שאלה זו העיר לי אחי הרה"ג רבי מאיר שליט"א)?

תשובה: אינו קבוע מה להפטיר.

לומר שמו"ת בלילה לסגולה

פב) שאלה: בשו"ת בצל החכמה (ח"ד סימן מ"ד) כתב, דאם יש צורך לשמירה או לסגולה מותר לומר פסוקי מקרא בלילה. ע"ש. ויש לעיין אם מותר לומר שמו"ת בלילה דזה ג"כ סגולה לאריכות ימים (ברכות ח:)?

תשובה: יש מתירין בליל ו' ובליל שבת.

אמירת שמו"ת באמצע פסוקי דזמרה

פג) שאלה: אדם שאוחז באמצע פסוקי דזמרה בשחרית בשבת, והחזן מתעכב כי אין מניין וכדו', ולכן רוצה לומר שמו"ת עד שיבוא מנין, וככה ירויח שישלים

נפלאים מעשיך

עובדות נפלאות ומחזקות בעריכת ר. לינטופ

**נלקחתי אחר כבוד להנהלה, ונאמר לי שמחר
בבקר עלי להתייצב בחדרו של ה"משגיח" רבי
אריה לויין. וכי יש צורך לומר, שלא ישנתי כל
הלילה...?**

ספר הרב בהר"ן: 'כרב ילדי ירושלים, התחנכתי בתלמוד תורה "עץ החיים" שבלב העיר. בצהרים, היינו אוכלים ארוחה ב"מסעדה" של המוסד; במצב הכלכלי הקשה דאז, היתה זו לרבים מאתנו הארוחה העקרית ביום... הקנוח, היה מעדן אמיתי של אותם ימים: פודינג מתוק! יום אחד הזדרזתי לאכל את מנת הפודינג שלי, ובקשתי מנה נוספת. לצערי, גם המנה השניה "נגמרה" מהר, ולא נודע כי באה אל קרבי... ישבתי וחשבתי במהירות, שאם אמתין עד שהכל יקבלו "סבוב שני" של פודינג, לא ישאר עוד מן האדם המתוק הזה... נגשתי אפוא ובקשתי מנה שלישית. אמרה הטבחית: "לא, אתה כבר קבלת פעם שניה." באותה עת היו הממתקים מעטים... לא יכלתי להשלים עם ההכרעה הקשה של הטבחית. ברגע של כעס החלטתי: "גם לי גם לך לא יהיה" – והפכתי את הסיר על פניו!...

מיד קמה מהומת-עולמים: ילד השתגע ושפך את כל הפודינג! נלקחתי אחר כבוד להנהלה, ונאמר לי שמחר בבקר עלי להתייצב בחדרו של ה"משגיח": ר' אריה לויין. וכי יש צורך לומר, שלא ישנתי כל הלילה...? מה אענה לו כשישאל

איך עשיתי דבר נורא כזה?! כל הלילה עברו במחי הענשים שתטיל עלי ההנהלה... למחרת, נכנסתי בדחילו ובפיק-ברכים, לקיטון הקטן של ה"משגיח", שהיה ממקם מתחת לגרם המדרגות; ישבתי מולו והוא פנה ושאל: "אמר לי, האם נכונה השמועה ששמעתי בקשר אליך?...?" הרכנתי ראשי, ואמרתי בקול נמוך: "כן." "מבין אני אפוא מספור זה, שהנך אותה מאד פודינג?" ראשי הקטן אשר את דבריו בשתי תנועות נמרצות. "אם כך..." – שלח ר' אריה ידו

הצדה והרים צלחת אל השלחן – "... הנה הבאתי לך פודינג – קח ואכל להנאתך!" באותו רגע, התעלה לבי הקטן להבין שחונך אמיתי, הנו מתוק הרבה יותר מפודינג... אז, לראשונה בחיי, נצנצה בי שאיפה: אם יזכני ה', אגדל ואהיה מחנך בישראל! מחנך – כמו ר' אריה... (הגדה של פסח – אור דניאל).

**לאחר כמה רגעים נכנס יהודי שסיפר שהוא
מדרום אמריקה, ושאל אותי איך קוראים לי.
אמרתי לו: "אברמסקי", האיש הגיב: השם שלך
יותר גדול ממה שאתה נראה...**

סיפר רבי אברהם טוקר לגרש"מ שבדרון זצ"ל: הלכתי אל הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל לשוחח עמו על נושא חשוב. הרבנית פתחה את הדלת והתנצלה: "הרב לא בבית, אך הוא אמור לחזור בקרוב, ואתם יכולים להמתין לו כאן

שמו"ת לפני סעודת שחרית של שבת, האם מותר לו?
תשובה: אסור.

עשה מלאכה בטעות האם יאמר רצה

פד) שאלה: אדם שאוחז באמצע סעודה שלישית וכבר נהיה מוצאי שבת, ועשה מלאכה בטעות, האם יכול עוד לומר רצה בברכת המזון, או לא?
תשובה: אם עשה בטעות יתכן שיכול עוד לומר.

שמחת התורה

שו"ת בעניני הפרשה והמועד מתוך כתבי הגרי"ש סטורץ שליט"א

**מדוע עשה משה את המשכן על ידי שליח, הרי
'מצוה בו יותר מבשלוחו'?**

'ועשו ארון עצי שטים'. (כה י). ואיתא ביומא (עב): 'רבי יוחנן רמי, כתיב ועשית לך ארון עץ, וכתיב ועשו ארון עצי שטים. מכאן לתלמיד חכם שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו. ומשמע שהציווי היה שמשה רבינו יעשה את הארון, אולם בפועל אחרים עשו לו את הארון. וצ"ב דלכאורה קיימא לן (קידושין מא.): 'אמר רב יוסף, מצוה בו יותר מבשלוחו. כי הא דרב ספרא מחרין רישא, רבא מלח שיבוטא'. ואם כן צ"ב מדוע לא קיים משה רבינו את המצוה בעצמו.

האם קיים משה את הציווי ע"י שליח

א. לבאר את הדבר נקדים קודם מי עשה בפועל את הארון. דהנה הציווי היה למשה כפי שאמר רבי יוחנן, וכפי שמפורש בקרא כאן, שמיד לאחר שנקט ועשו לשון רבים, המשיך את כל הפרשה בלשון יחיד: 'וצפית אתו זהב טהור וגו'. **ועשית** עליו זר זהב סביב. **ויצקת** לו ארבע טבעות זהב, **ונתתה** על ארבע פעמתי וגו'. **ועשית** בדי עצי שטים, **וצפית** אתם זהב. **והבאת** את הבדים בטבעת וגו'. **ונתת** אל הארון את העדת וגו'. **ועשית** כפרת זהב טהור וגו'. וחזינו שאף הציווי של ועשו בכל פרטי העשייה הוזכר לשון יחיד.

והנה מקרא מפורש (שמות לז א): 'ויעש בצלאל את הארן'. והיה על כך ציווי מיוחד (שמות לא ב-יא): 'ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה. ואמלא אותו רוח אלקים וגו'. ואני הנה נתתי אתו את אהליאב בן אחיסמך למטה דן, ובלב כל חכם לב נתתי חכמה ועשו את כל אשר **צויתך**. את אהל מועד, ואת הארון לעדת, וגו'. ואת השלחן וגו'. ככל אשר **צויתך** יעשו'. וחזינו תרתי שנצטוו משה שבצלאל אהליאב וכל מי שקיבל חכמת לב מיוחדת הם יעשו את הארון, וכן היה בפועל. ותו שהם מה שנצטווה משה. וכן ציווה משה לבני ישראל (שמות לה י-יב): 'וכל חכם לב בכם יבאו ויעשו את כל אשר צוה ה'. את המשכן וגו'. את הארון וגו'.

והנה רבי יוחנן לא הוכיח מכל המקראות הללו שנצטוו משה רבינו לעשות את הארון, דבכל אלו אפשר שנצטווה, ונצטוו ישראל עימו, דכל אחד מצווה שיהיה משכן וכליו. אלא הוכיח מקרא (דברים י א): 'בעת ההוא אמר ה' אלי, פסל לך שני לוחות אבנים כראשנים, ועלה אלי ההרה, ועשית לך ארון עץ'. והטעם נראה ששם נאמר לך, ומשמע שהעשייה הוא רק לך ואינו חובה על כלל הציבור.

בבית". לאחר זמן קצר הגיע הרב ואני קמתי וליוויתי אותו עד שהתיישב ליד השולחן. הרבנית נכנסה עם כוס תה, הניחה את הכוס לפניו והתיישבה לידו. גאון ישראל פתח בשיחה עם הרבנית. הוא החל לספר לה כל מה שעבר עליו מהרגע שיצא מהבית לפני כשעתיים עד ששב, וכך אמר:

"כשיצאתי מהבית השגתי את קו 21 ועליתי אליו. נסעתי עד רחוב הנביאים, שם ירדתי. עליתי את העלייה שב"ה לא היתה קשה עלי באופן מיוחד. המשכתי בכיוון רחוב שטראוס עד שהגעתי לביתו של הרב פינקל ראש הישיבה. נכנסתי לביתו ושם נתנו לי לשבת על כסא נמוך, לאחר כמה רגעים נכנס יהודי שסיפר שהוא מדרום אמריקה, ושאל אותי איך קוראים לי, אמרתי לו: "אברמסקי", האיש הגיב: השם שלך יותר גדול ממה שאתה נראה. השבתי לו: נכון, אני יודע". הרב סיפר את כל תוכן השיחה עם ראש הישיבה, ואח"כ סיפר עוד: "כשעמדתי ללכת אמר לי ראש הישיבה: "אני אלווה אותך עד האוטובוס", אמרתי לו: "אם כן, לא אבוא לכאן יותר..." "טוב, אלווה אותך רק עד הכביש", אמר הרב פינקל. עניתי לו: "אם תלווה אותי עד הכביש יהיה לי צער". אמר לי ראש ישיבת מיר: "אלווה אותך עד היציאה מהבית ולא יעזור לך כלום!" כך סיפר הרב אברמסקי זצ"ל ונשא ונתן עמה בקצרה על כל מה שעבר עליו, והכל בתכלית הפשטות.

משסיים, כמה הרבנית ממקומה, שבה למטבח והשאירה אותי לשוחח עם הרב. הגאון פתח לעברי ואמר: "אברחם, לימדתי אותך לקח ומוסר השכל, כשאתה חוזר הביתה תספר כל מה שעבר עליך, גם כדי לעניין את רעייתך, וגם כדי להראות לה שאתה מעוניין שתדע מה עובר עליך". הרב שבדרון זצ"ל התפעל מהסיפור ואמר: "רואים שהשכינה שרויה ביניהם" (קול חוצב).

לפתע ראתה מולה אדם לבוש לבנים ופניו קורנות...

בקרב יהודי לוב רווח סיפור נפלא. מרת רבקה, רעייתו של הגביר כפללה נחום, מנכבדי העיר טריפולי והגבאי הראשי בבית הכנסת המרכזי, רגילה היתה להכין את כל צרכי השבת, ביום חמישי ובבוקר יום השישי. ולאחר מכן, חופזת היתה מבית הכנסת לבית הכנסת, לנקותם לשוטפם ולהדחים, להטיב את המנורות לכבוד השבת למלא בהן שמן ולהתקין את הפתילות.

פעם חדר לרגלה מסמר חלוד. כעבור יומיים פשטה בכף רגלה דלקת ונגרמו לה כאבים עזים. בהגיע יום השישי לא יכלה כמעט להזיז את רגלה, אבל על המצוה לא ויתרה. במאמץ רב כיתתה את רגליה מרחוב לרחוב ומבית כנסת לבית הכנסת, כשכל פסיעה עולה לה במאמץ עצום. נשכה שפתיה כדי שלא להאנח, אך לא היה ביכולתה לעצור את הדמעות המציפות את עיניה. לפתע ראתה מולה אדם לבוש לבנים ופניו קורנות. "מה לך, אשה יקרה", שאל האיש. "רגלי נפצעה ממסמר חלוד וההליכה קשה עלי", ענתה האשה. "אם כך, מדוע יצאת מביתך" שאל הזר. "מצוה מוטלת עלי, ואיני מוכנה לזנחה", ענתה האשה. "אם כך, מן הדין שתתראי", ענה האיש. ולפתע חשה שרגלה הבריאה, והכאבים נטשוה כליל! "המלאך רפאל אתה", קראה האשה. והלה ענה: "לא כי, אלא אליהו הנביא אני. ובזכות המצוה יולד לך בן שיאיר את עיני לומדי התורה". אמר, ונעלם. ואכן, נולד לה בנה הצדיק רבי ניסים נחום, שזכה לשתי שולחנות, תורה וגדולה במקום אחד. היה גדול בתורה, ותמך בלומדיה ביד רחבה (מעין השבוע).

ובאמת מקרא מפורש שעשאו משה רבינו לבדו, ולא חכמי לב, כדכתיב (דברים י ג): 'ואעש ארון עצי שטים ואפסל שני לחת אבנים כראשנים ואעל ההרה ושני הלחת בידי'.

וביאור הסתירה בפסוקים מי עשה את הארון, מבואר ברש"י (דברים י א): 'בעת ההוא. לסוף ארבעים יום נתרצה לי ואמר לי פסל לך, ואחר כך ועשית לך ארון. ואני עשיתי ארון תחלה, שכשאבוא והלוחות בידי היכן אתנם. ולא זה הוא הארון שעשה בצלאל, שהרי משכן לא נתעסקו בו עד לאחר יום הכפורים, כי ברדתו מן ההר צוה להם על מלאכת המשכן, ובצלאל עשה משכן תחלה ואחר כך ארון וכלים, נמצא זה ארון אחר היה. וזהו שהיה יוצא עמם למלחמה. ואותו שעשה בצלאל לא יצא למלחמה אלא בימי עלי, ונענשו עליו ונשבה'. עכ"ל.

ולפי זה הארון הראשון שהיה עד המשכן הוא ציווי של ועשית לך, ואינו ענין לכל ישראל, והוא נעשה בפועל ע"י משה רבינו. משא"כ הארון השני אף שהציווי היה באופן מפורט שמשה רבינו יעשה כל פרטיו, כפי שבמשכן וככל הכלים נאמר בלשון יחיד, הכוונה היתה שכל הכלל מחויב בזה, ובאמת לא נאמר שם 'ועשית לך', ובאמת הוא לא נעשה ע"י משה רבינו, אלא ע"י חכמי לב. וממילא תמוה מה הקשה רבי יוחנן סתירה בזה.

ועמד בזה רש"י (וימא עב: ד"ה מצווין), וז"ל: 'מצווין לעשות מלאכתו. שהארון בתחילה הטיל הכתוב המלאכה על משה, ואחר כך הטילו על הציבור. ואע"ג דקראי לאו בהאי סידרא כתיבי, אסמכתא בעלמא הוא דקאמר'. עכ"ל.

ובאמת הקשה המהרש"א (ח"א יומא עב: ד"ה כתיב) על רש"י, וז"ל: 'מיהו יש עיון בזה, דהא ע"כ ההוא קרא בפרשת עקב ועשית לך ארון וגו' לא זהו ארון שעשה בצלאל, שהרי משכן לא נתעסקו בו אלא לאחר יום הכיפורים כו' כפירוש רש"י בחומש ע"ש. גם קשה דבפשיטות טפי לפי סדר הכתובים הוי מצי לדרוש כן, דבכל צווי מלאכת המשכן כתיב 'ועשית' שהטיל המלאכה על משה, ובמלאכת המשכן כתיב 'ועשה בצלאל ואהליאב וכל חכם לב' וגו'. ויש ליישב בזה. ודו"ק'. עכ"ל.

ב. ועיין בכלי יקר שהובא לשונו לקמן, ומדבריו נראה שכוונת רבי יוחנן כיון שבארון יכולים כל ישראל להיות שותפים ע"י נדבה, ואינו נחשב שרק חכמי הלב ומשה עשו את הארון. מכאן שבני העיר יכולים להיות שותפים בתורתו של החכם ע"י עשיית צרכיו. וממילא חייבים לעשות כן מדים תלמוד תורה.

ביאורים מדוע אין 'מצוה בו יותר מבשלוחו'

והנה אם ננקוט שבאמת יש ראייה מהפסוק כלפי הארון הראשון, 'ואעש' פירושו ע"י אחרים, והטעם שעשוהו אחרים, משום שאחרים צריכים לעשות מלאכתו של תלמיד חכם, נראה שאין בזה מצוה בו יותר בשלוחו, שהרי בפועל נעשה הארון קודם שנצטווה עליו, כפי שפירש רש"י.

ואם איירי כלפי הארון השני, שאני הכי שנצטוו לעשות ע"י חכם לב המיוחד לזה. ואף אם נאמר שמצוה בו יותר מבשלוחו עדיף מלקיים את המצוה בהידור, ואם יש מוהל מומחה עדיף שהאב ימול. וכן אם יש שליח מומחה שיכין שבת, עדיף שיכין בעצמו. מכל מקום כאן לכו"ע יש ציווי שיעשה ע"י אנשים שמילאם ה' חכמת לב מיוחדת למלאכות אלו, ולא מצינו שמשה נתמלא בחכמה זו. ולכן ודאי עדיף שיעשה ע"י המומחה, מבצעצמו.

אמנם בלאו הכי נחלקו האחרונים (הו"ד בשדה חמד ערך מצוה בו ס"ק נג) האם מצוה בו יותר מבשלוחו הוא מדאורייתא או מדרבנן, ולמ"ד שהוא מדרבנן בימי משה אכתי לא תיקנהו.

הפנים יפות (במדבר ו כז) כתב, וז"ל: 'נראה דהקמת כל שבעה ימים לא היה ע"י משה עצמו, כמו כל מלאכת המשכן שנעשה ע"י אחרים ונקרא ע"ש משה. משא"כ הקמת השמיני שהיא לקיום נצטוו משה להקימו בעצמו, כמפורש בקרא שעשה משה בעצמו. ואפשר שהיה אסור לעשות שום מלאכה שלא נצטוו מפי השי"ת לעשות בעצמו, כמו שאמרו חז"ל (קידושין ע.). כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור אסור לעשות מלאכה בפני רבים'. עכ"ל.

לגבי עצם החילוק – מדוע בארון נאמר 'ועשו'

ג. הרמב"ן (כה י) ביאר, וז"ל: 'ועשו ארון. יחזור אל בני ישראל הנזכרים למעלה, ואחרי כן וצפית אותו (פסוק יא), ויצקת לו (פסוק יב), וכולן בלשון יחיד. כי משה כנגד כל ישראל (מכילתא יתרו א). עכ"ל.

ד. ועוד ביאר הרמב"ן, וז"ל: 'ויתכן שירמוז שיהיו כל ישראל משתתפין בעשיית הארון בעבור שהוא קדוש משכני עליון, ושיזכו כולם לתורה. וכן אמרו במדרש רבה (שמות לד ב) מפני מה בכל הכלים כתוב 'ועשית', ובארון כתיב 'ועשו ארון', א"ר יהודה ברבי שלום, אמר הקדוש ברוך הוא יבאו הכל ויתעסקו בארון שיזכו לתורה. והעסק, שיתנדב כל אחד כלי זהב אחד לארון, או יעזור לבצלאל עזר מעט, או שיכונו לדבר'. עכ"ל.

ה. הכלי יקר (כה י) ביאר, וז"ל: 'עשו ארון. מה שנאמר בכולם 'ועשית' וכאן נאמר 'ועשו', אמרה התורה הכל יבואו ויתעסקו בארון כדי שיהיה

יחזקאל יומטוב ברך, לגם מכוס הקפה, היטה מבטו לפינה גבוהה בירכתי הסלון והתחיל לדבר: "מישהו רודף אחרי. מישהו כנראה מאיים עלי, ואני מפחד. אין לי שקט. אני חושש שזה איתות מבשר רעות..."

יחזקאל יומטוב היה סוחר מצליח של בגדי ילדים ונוער. בבעלותו היו שתי חנויות מרווחות וגדושות קליינטים, האחת במרכז הארץ והשניה בירושלים. קרוב ל- 20 שנה שהקופות מצלצלות והוא רואה ברכה בעמלו. שלא תטעו לרגע, מדובר ביהודי ירא שמים בתכלית, אשר מעבר לעשירותו הרבה, הוא עסוק עד למעלה מראשו בעיקר במצוות הכנסת כלה. אין מי שלא יודע, אין מי שלא מכיר, ליחזקאל פנית בסכום יפה זכית. רק תביאו הזמנה והמלצה מרב שמכיר את החתן או הכלה.

"אני לא מעשר" היה אומר מיודענו "אני נותן חומש. שתי עשירות מרווחי לטובת הכלל. זה לא שלי, ואני לא מתעסק עם גזל. הכסף הזה שייך לחתנים, לכלות, ליתומים ולשאר עמך בית ישראל ואני לא עושה טובה לאף אחד. הם עושים לי טובה שהם לוקחים".

החיים זרמו עליו בחן ובחסד, היה לו נחת מילדיו וכמה נכדיו, והכל שט אצלו על מי מנוחות.

עד... עד שבוקר אחד קם אדון יחזקאל יומטוב קצת מסוייט ומבוהל. עיניו הקרינו דוק של רעדה ופחד ופיו היה קפוא משהו, מבלי יכולת לייצר את החיוך הנצחי הקבוע שהיה נטוע על פניו.

"יחזקאל, אתה נראה לא טוב... קרה משהו?" שאלה העזר כנגדו שידעה והכירה כל תו בפניו. "יש לך לחץ בחזה? אולי כדאי שנלך לרופא לבדוק לחץ דם? אלף פעם אני מזהירה אותך להפסיק לשתות משקאות מתוקים, השם ישמור עליך רק שלא תקבל לי סכרת....".

אשה טובה ובעלת חסד היתה הגב' ישראלה יומטוב, אשר מעבר לאחזקת הבית ביד רמה, היא שימשה כיד ימינו של בעלה בעסקיו השונים. היא היתה יועצת אירגונית, ומומחית פיננסית, ולא היה יוצא או נכנס מבלי שהיא עודכנה ואישרה. יחזקאל היה מגנח מפעם לפעם בשיחות עם חברים "אני, ברוך השם, לא מפריע לישראלה לנהל לי את העסקים ולחנך לי את הילדים..."

צחוק צחוק אבל הפעם פניו של יחזקאל באמת שידרו מצוקה, ואשתו מבלי לחשוב פעמיים הורתה לנהג שלו להוביל אותם לקופת-חולים. ללא שהיות היא נכנסה לחדרה של רופאת המשפחה ד"ר נחמה קצין והתחננה לפניו שתדאג ליחזקאל שלה למקסימום בדיקות, כי היא חוששת... חלילה וחס, פן, ואולי, והשם ישמור, העיקר שיחזור לו החיוך לפנים.

שעתיים אחר כך יצאו הזוג יומטוב מקופת-חולים, ופנו לעיסוקיהם. למחרת בבוקר צלצלה ד"ר קצין ואמרה: הכל תקין. לחץ דם תקין, סוכר תקין, דם תקין, טרומבוציטים תקין (מה זה?).

בקיצור יחזקאל מאיזה כוון שלא תסתכלו עליו הוא בריא בלי עין הרע, זריז ומתפקד כמו בחור צעיר בפריחת חייו, נניח בן 20.

יום יומיים אחר כך כבר שב החיוך לפניו של הסוחר הצדיק יחזקאל, אבל בערב שבת שוב הבחינה ישראלה, שהחיוך נעלם, וגוון אפור משהו תפש את מקומו במצחו. ושוב היא שעטה עמו אבל הפעם לחדר-המיון, והורתה לרופא המחלקה לבצע אקו-לב, ובקיצור ה-כ-ל. היא מכירה את בעלה והחששות שלה יש להם על מה לסמוך.

ושוב שלושה ימים אחר כך הגיעו התוצאות, לא יאומן כי יסופר. יחזקאל בריא למופת. הכליות, הריאות, הלב, הקיבה, הכל, באמת בלי עין הרע, יוצא מגדר הרגיל לגבר בן 60 פעיל ויצרני.

חלפו עוד כמה ימים ושוב חזרו פניו של יחזקאל להיות מחוייכים כבעבר, וגם הצבע האדמדם חזר ללחייו ולמצחו. ישראלה יומטוב האמינה שהנה הרכבת של בעלה חזרה לפסים עד מאה ועשרים באושר בריאות ועושר.

זה לא לקח יותר משבוע, ושוב בבוקר יום שלישי מבחינה ישראלה, שהפעם בעלה מקרין מבט מדוכא ומפוחד, גרוע מבעבר. הוא מנסה לשרך עצמו לעסק, סוחב את עצמו ללימוד דף היומי, אבל זה לא זה. הוא נראה כמו חצי בן-אדם. היא ידעה בסתר ליבה שאין כאן שום בעיה בריאותית, שהלוא כל הבדיקות העידו אחת לאחת שיחזקאל בריא.

לכולם חלק בתורה, כי כתר תורה הפקר לכל. דבר אחר לפי שנאמר (משלי ג יח) 'עץ חיים היא למחזיקים בה', ללומדיה לא נאמר אלא למחזיקים בה רמז למחזיקים ידי לומדי תורה. ובהיות שלא כל אדם מוכן לתלמוד תורה, ומכל מקום יש צד בכל אדם שיכול להיות שיהיה חלקו בתורה, כי אף אם אינו מוכן ללמוד מכל מקום יכול הוא להחזיק ידי לומדיה ונחשב לו כאילו הוא למדה כיששכר וזבולון. לכך נאמר ועשו ארון עצי שיטים כי מצד היות בארון העץ המרמז על כי עץ חיים היא למחזיקים בה, על כן הכל יכולין לעשותה לכך נאמר ועשו כי זה דבר שהכל יכולין לעשותו. **ויכול להיות שזהו דעת רבי יוחנן שאמר במסכת יומא (עב) מכאן לתלמיד חכם שבני עירו מצווין לעשות מלאכתו.** עכ"ל.

וכפי שמעתי ממרן בעל אילת השחר שליט"א מדוע רק במצות תלמוד תורה יש דין יששכר וזבולון, ואילו במצות תפילין אינו יכול לקיימו בשליחות, וכל שכן שאינו יכול לקיימו ע"י שותפות ממון. וביאר שבכל הבריאה עשה הקב"ה את הנצרך יותר מצוי. אויר הוא הנצרך ביותר, והוא מצוי בלי הגבלה לכל אחד. מים שהוא נצרך מאד, מצוי בשפע ובזול, אך פחות מאויר. הלחם שהוא דבר נצרך מצוי בזול ובנקל, אך פחות ממים. בשר בעלי חיים שיש בו צורך לאדם קצת, מצוי אך הוא יותר ביוקר מהלחם. מעדנים וזהב וכיו"ב שאינם נצרך לאדם, מצוי פחות וביוקר גדול. והתורה שהיא רוח אפינו ונצרך ביותר, חס הקב"ה על מי שנאנס ואינו ללמוד בעצמו, שיהיה לו אויר לנשימה ולו ע"י שותפות.

ו. בעל הטורים (כה י) ביאר, וז"ל: 'בכולם כתיב 'ועשית' חוץ מבארון דכתיב 'ועשו'. שכל הכלים עשה שלמה כיוצא בהן חוץ מארון (ברייתא דמלאכת המשכן פ"ז). עכ"ל.

ז. אור החיים (כה י) ביאר, וז"ל: 'אמר כאן 'ועשו' פירוש מלבד מה שתעשה אתה [הארון של פרשת עקב] שהוא לפי שעה עוד יעשו העושים, ומנכסי נדבת המשכן. ואם היה אומר ועשית היה סובר משה לדון ממה שגילה לו בארון שלפי שעה שיהיה משלו גם את זה יהיה הדבר כן. או יחשוב שיהיה אותו ארון עצמו שכבר עשה. לזה אמר לא כן הוא ועשו וגו'. ובשאר מעשים שלא היה מעשה זולת האמור דבר הכתוב כדרכו 'ועשית' לומר שהזכות מכונה למשה הגם שאחרים עושים'. עכ"ל.

ח. רש"ר הירש (כה י) ביאר, וז"ל: 'ועשו ארון. ארון העדות הוא הכלי הראשון והיחיד, שמצוות עשייתו חלה על כלל הציבור. גם בלשון הציווי 'ועשו', כדרך שנאמר לעיל 'ועשו לי מקדש'. וכדרך שנאמר על הכרובים, שהם גולת הכותרת לסימבוליקה של הארון 'מן הכפרת תעשו את הכרבים' (כה יט). על כל השאר נאמר: 'ועשית', 'וצפית' וכו'. דומה כי כל המשימה של 'ועשו לי מקדש' מרוכזת בציווי 'ועשו ארון עצי שטים', וכל השאר אינו אלא תוספת והשלמה לארון'. עכ"ל.

שלום לאוהבי תורתך

שו"ת בעיני הפרשה והמועד

מתוך כתבי הגר"ש חזקיה שליט"א

כיצד בנו בית מדרש ממה שנשאר מנדבת

המשכן. הרי קדושת בית המדרש קלה יותר?

"דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה" (כה, ב)

לי, לשמי (רש"י)

חת"ס (כאן ד"ה כתב בעה"ט) כתב, שממותר תרומת המשכן בנו בית מדרש ללמוד תורה סמוך למשכן [והוא עפ"י מדרש תנחומא (פקודי סי' ה) ושמות רבה (נא, ב)], עיי"ש. וצ"ע, הרי התרומה נתרמה בדוקא עבור המשכן, וכלשון רש"י לי - לשמי, וכיצד מותר לשנות מעות אלו לבנין בית מדרש אשר שקדושתו קלה מקדושת המשכן (שו"ע או"ח קנג, ה) [וראה רמב"ם (פ"ד מהל' תמורה הי"א) דקדשי בדק הבית אסור לשנות אפילו לקדושה חמורה כקדשי מזבח. ואפילו לדעת הראב"ד (שם) שמותר לשנות מקדושה לקדושה, הני מילי לצורך הבית, אבל כל שאינו צורך הבית לכו"ע אסור].

תירוץ א. היתה כוונה עבור זה

בבנין אריאל (פרשת פקודי) הקשה איך היה מותר למשה לבנות בית מדרש במותר המשכן והרי מורידו מקדושה חמורה לקדושה קלה, וכיון שהגיעו מעות לידי גבאי אסור להורידם.

ויש שכתבו ליישב (פתגמי אורייתא, פקודי) דבאמת מלכתחילה ציוה הקב"ה על נדבת המשכן היתה כוונתו שיביאו גם די עבור בנין בית מדרש לתורה

וממילא אין שם נותר עליו כי היתה כוונה מדוקדקת עבור מטרה זו.

תירוץ ב. הוראת שעה היתה

יש שכתבו (חלת דבש חו"מ ח"ג הקדמה) דאפשר דהוראת שעה היתה להשתמש במותר התרומה לצורך משכן הדברות אף דמעיקר הדין היה צורך להשתמש במותר התרומה לצורך בנין המשכן, או לכל הפחות לצרכי מזבח.

תירוץ ג. בטלה הקדושה מהמותר

עוד כותב ליישב שם ע"פ מה שכתב החזו"א (מנחות סי' כ"ח ס"ק ב') לגבי מותר תרומת הלשכה, דאף דאין לב בי"ד מתנה עליהם לעקור ההקדש למפרע, מ"מ במותר תרומת הלשכה אחר ניסן שפיר מוציאים לצורך חולין דכל הקדש אינו קדוש אלא בשביל הצורך וכשנגמר צרכו ונשאר מותר דינו כנעשה מצותו ולכן אם אין לקרבנות צורך בהם פקעה קדושתם, וא"כ ה"נ יש לומר דמותר תרומת המשכן כיון שנצטוו לבנין המשכן לחוד א"כ המותר היה שלא לצורך ופקעה קדושתם, שהרי ניתנה למשה רבינו הוראת בנית המשכן ומידותיו ולא היה לו להוסיף עליהם ומה שלא נשמשו לצורך הבנין היה מותר ובטלה קדושתו.

תירוץ ד. כשנותר מותר להוריד מקדושתו

עוד יש ליישב ע"פ הט"ז (או"ח סי' קנ"ד סק"ז, ועי' להלן תצוה אות ג') דמותר להוריד מקדושתו היכא דישאר פנוי, דהא דאמרי' בהנך מילי דאסור לעשות מקדושה גדולה קדושה קלה היינו כ"ז שראויה לקדושה גדולה אבל אם אינה ראויה לזה רק לקלה טפי עדיף שיעשו בה לכל הפחות קדושה קלה ממה שתהיה פנוי' ותגנז. ולכן הכא שנותר כסף מהמשכן היה עדיף שיבנו בזה בית מדרש אף שקדושתו יותר קלה. [ועי' להלן פרשת תצוה אות ג' במה שכתבו האחרונים בדברי הט"ז].

וראייתי שזכיתי לכוון דבעל הדברי דוד (פרשת פקודי) שכתב דמזה שעשה בית מדרש בנותר יש ראייה לדברי הט"ז דאם אינו ראוי לקדושה חמורה מותר לעשות ממנה קדושה קלה.

תירוץ ה. חלק מבנין המשכן

האדמו"ר מסאטמער ה"ברך משה" זצ"ל (פרשת שמיני) כותב ליישב דהנה אמרו בקידושין (מ:): נמנו וגמרו תלמוד גדול ממעשה, כי אין האדם יכול לקיים את מצות ה' כהלכתו אלא א"כ יעסוק מקודם בתורה ויהגה בהלכות ודיני המצוה לכל פרטיה ודקדוקיה ואז ישכיל לדעת האידך יעשה את מעשה המצוה כראוי וכנכון ובפרט בהלכות החמורות מבנין בית המקדש והקרבת הקרבנות בודאי מן ההכרח לעסוק בהלכותיהן בעמל ויגיעה טרם יבואו לגשת אל הקודש למען ידעו פרטי המצוות אשר ציוה ה' את משה, ולפי מיושב שפיר כי מאחר שא"א לעסוק בבנין משכן והקרבת קרבנות מבלי עסק התורה בבית המקדש א"כ הרי הבית מדרש הוא חלק מבנין המשכן ואין הורדה מקדושה חמורה לקדושה קלה.

תירוץ ו. התורה מכפרת כמשכן

בהקדמה לקובץ ציונים והערות (גיטין, בית שמואל) כתבו לבאר מה שנבנה בית המדרש סמוך למשכן, בשם הר"י ר' יצחק ערנפעלד ע"פ דברי הגמ' בברכות (נה.) שהמשכן נבנה בתבנית בריאת העולם, אמר רב יהודה אמר רב היה יודע בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, והיינו כמו שתכלית המשכן היתה לעבדה ולשמרה כך המשכן עבודתו היא להיות מקום מוכל לעבודתו, ומבאר ששניהם נבראו במידת הדין וכמו שמוכח בכמה מקומות וכן מלאכת המשכן היתה במידת הדין.

ואילו התורה גוברת על מידת הדין וכמו שמבואר בר"ה (יח.) אמר רב שמואל בר נחמני אמר רב יונתן מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו נקרע שנאמר ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה אמר רבא בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה. ולמד מזה רבינו יונה בשערי תשובה (שער רביעי) שאף מי שיש בידו עוון חילול ה' שאין לו כפרה אף ע"י ייסורים תמצא לו כפרה בהגיונו תמיד בתורה ויגיעתו בה.

ועוד מצינו במנחות (קי.) אמר ריש לקיש מאי דכתיב זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם אמר רבא האי לעולה למנחה עולה ומנחה מיבעי ליה אלא אמר רבא כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא חטאת ולא מנחה ולא אשם אמר רבי יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם.

ועוד איתא במכות (י.) א"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב שיר המעלות לדוד שמחתי באומרים לי בית ה' נלך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע שמעתי בני אדם שהיו אומרים מתי ימות זקן זה ויבא שלמה בנו ויבנה בית הבחירה ונעלה לרגל ושמחתי אמר לו הקדוש ברוך הוא כי טוב יום בחצריך מאלף טוב לי יום אחד שאתה עוסק בתורה לפני מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח.

ולכן נבנה בית מדרש סמוך למשכן והיינו כדי להורות שיש דרך העוקפת את

"יתכן שמשוהו מייסר אותו מבפנים, בתוככי ליבו" הרהרה "אני חייבת לתחקר אותו כי ליבי לא שקט".

בליל שישי התיישב יחזקאל על כיסאו בסלון ובהה באוויר. ישראלה רעייתו סגרה את דלת הסלון, והניחה כוס קפה שחור ומהביל לפני בעלה עם כמה עוגיות קינמון שהוא אוהב.

"יחזקאל, אני מבקשת ממך שתספר לי מה מטריד אותך. פניך אינם כתמול שלשום..." פנתה אליו ברוך.

"הכל בסדר" ניסה יחזקאל להתחמק בעדינות.

"בעלי היקר, אנו נשואים כמעט 40 שנה, ואני מכירה היטב כל קריצת עין, נדנוד שפתיים וכאב ראש שלך. מעולם, אבל מעולם לא נראו פניך כה קודרות, שוממות מן החיוך טוב הלב ששופע מפניך, חיוך שמחייה נפשות. נו, תחייך יחזקאל תחייך.

יחזקאל ניסה לחייך, אבל גם הוא הרגיש שהחיוך שמבליח מפניו איננו אלא פרח נבול באמצע הקיץ. הוא השעין ראשו על כפות ידיו, עצם את עיניו ושתק.

"אני שומעת... אני מבקשת שתספר לי מה מעיק עליך" ביקשה אשתו "אל תגרום לי צער, שהלוא אם אצטער ואאבד משמחת החיים שלי, אזי מה יהא על התא המשפחתי הנפלא שלנו...

יחזקאל יומטוב ברך, לגם מכוס הקפה, היטה מבטו לפינה גבוהה בירכתי הסלון והתחיל לדבר.

"מישהו רודף אחרי. מישהו כנראה מאיים עלי, ואני מפחד. אין לי שקט. אני חושש שזה איתות מבשר רעות..."

"כיצד הוא מאיים עליך?!

"זו הפעם השלישית שהוא בא אלי, מביט לי עמוק בעיניים ואומר לי: 'יחזקאל, אני מחכה לך, בוא לבקר אותי, זה דחוף'. בפעם הראשונה הוא היה יחסית סימפטי, אבל היה בקולו צליל תקיף. בפעם השנייה הוא היה תקיף ממש. בפעם השלישית הוא אמר לי: 'יחזקאל אם לא תבוא, אתה תגרום לי צער נורא, ואינני יודע לאן הצער הזה עלול להתגלגל, זה עלול להשפיע גם עליך לרעה, וחבל יחזקאל שתסבול בגללי... אני עשיתי לך טובה, אז תעשה לי טובה בחזרה, חבל שנסבול, חבל שתסבול...'!

"מי זה? שאלה בהשתאות רעייתו, ואיפה הוא פוגש אותך האיש הזה, ולאן בדיוק הוא רוצה שתבוא לבקרו, איפה הוא נמצא? ואיזה טובה הוא עשה לך?!

יחזקאל לגם עוד מן הקפה, השקיע את מבטו באחד מספרי הספרייה ואמר: "ישראלה, הוא בא לי בחלום... שלוש פעמים אני רואה בחלומי איש זקן, אולי כבן 80, אין לו זקן, אין לו כיפה, הוא חילוני, אבל פניו מטושטשות. אני מרגיש בנימת קולו שהוא במצוקה, שהוא מאותת לי לבוא להצילו. אבל אינני מזהה את קולו, וגם תווי פניו לא מוכרים לי. הוא רוצה שאבוא לבקרו, אבל אין לי מושג מה שמו, היכן הוא גר, מה טובה הוא עשה לי, וכיצד אגיע אליו. הוא לא נתן לי רמז קלוש היכן אוכל למצוא אותו. תביני ישראלה, אני מרגיש שמן השמים משדרים לי איתות שעלי להציל מישהו. אבל לא מעבר לזה. אני רוצה לעזור לו, להוציאו מן המצוקה, אבל כיצד? מי יראני דרך? מי יגיד לי הנתיבה? אני לא בורח מחסדים, אני אפילו רודף אחריהם. שלושה חלומות כאלה פעם אחר פעם מוטטו אותי. והנורא מכל אינני יודע מה לעשות. למי לפנות. מי יוכל לאתר עבורי את האיש הזקן הזה?!"

"אתה מרגיש מאויים על ידי איש שבא אליך בחלום... עכשיו אני מבינה. מוזר מאד אתה לא מיסטיקן ולא נוהה אחר פותרי חלומות... אבל חוששני שהפעם עלינו לעשות צעד חריג. אני לא אתן לחלום ולישיש להרוס את חייך, את חיינו. דומני יחזקאל שיש לי רעיון..." סיכמה הגב' יומטוב את הדיון.

* * *

חצי שעה אחר כך התיישבו בני הזוג יחזקאל וישראלה יומטוב מול אחד מגדולי הדור וסיפורו לו על החלום המוזר של יחזקאל, שגורם לו עוגמת-נפש עצומה.

"אין כל ספק שמדברים איתך מן השמים, זה איתות הנושא משימה כבדת משקל בחובו" אמר הרב "חלום שחוזר על עצמו שלוש פעמים... יש בו ממש. ובכן יחזקאל עצום ענייך ונסה להיזכר מי עשה לך טובה בעלת משקל, טובה שהקפיצה אותך קדימה, שפתחה לך שערים... מדובר ללא ספק באדם מרכזי בחייך... וגם אם שכחת אותו אתה מוכרח לדלות את שמו ממצולות הזכרון, כי הוא מבקש טובה תחת טובה".

הסוחר יחזקאל עצם עיניו והתחיל לשחזר את חייו. ילדותו באירן, בני המשפחה, אחים, שכנים, ידידים, העליה ארצה מאירן לפני 22 שנה... עם ששה

ילדים קטנים...

"נזכרתי!!! קפץ יחזקאל ממקומו "דומני שהחידה נפתרה, ואני מייחל שאכן מדובר באותו האיש, ושזכה לאתר אותו... עברו כ - 20 שנה מאז...".

* * *

זלמן קוחנובסקי ד"ר לכלכלה, היה סגן מנהל סניף בנק מרכזי לפני כ - 20 שנה בתל אביב, כשנכנס למשרדו איש דתי כבן 40 עם מבט כבוי בעיניים.

"אני יכול לשבת? שאל הקליינט.

"כן" השיב קוחנובסקי, שהיה אדם סבלן מאין כמותו.

"תראה כבוד המנהל...".

"קבל תיקון" העיר קוחנובסקי "אני רק הסגן".

"אז ככה, אני עולה חדש מאירן, הגעתי לכאן לפני שנתיים מטופל בששה ילדים קטנים. את מעט הכסף והתכשיטים שהצלחתי להבריח ארצה מאירן ביזבזתי למחיית המשפחה, שנתיים שאני מחפש עבודה אבל ללא הצלחה. אם כבר מקבלים אותי, מפטרים אחרי שבוע, שבועיים, או מקסימום אחרי חודש. תראה כבוד סגן המנהל, אני מתבייש להגיד לך, אבל הגעתי לפת לחם... והאמן לי אני איש חרוץ, אני רוצה לעבוד, להביא לחם בכבוד, אבל הכל תקוע. לא הולך לי ירחם השם".

זלמן קוחנובסקי מעבר לתפקידו המקצועי כבנקאי היה גם מרצה מבוקש באוניברסיטאות, ושמו הלך לפניו כגאון פיננסי שהכל שיחרו לפיתחו. תוך חודשים ספורים הוא עתיד היה להתמנות למנהל מחוז לתפוש תפקיד הרבה יותר משמעותי מתפקידו הנוכחי. יו"ר הדירקטוריון חגי מירון המליץ בחום רב, שקוחנובסקי יכול בהחלט לוותר על תפקיד מנהל סניף, ולשלוט בגאון על המחוז כולו, על 24 סניפים.

והנה יושב לפניו עולה חדש, חבוש כיפה רקומה גדולה, מדוכא, דחוק עד אימה ומבקש רחמים.

"כן, מה אני יכול לעזור לך?" שאל קוחנובסקי.

"תראה כבוד, אני מבין טוב במסחר. יש לי חוש מצויין לעסקים, ואני חייב השקעה ראשונית של 50,000 דולר לפחות לצורך שכירת חנות, קניית ביגוד וקיום מבצע פרסום מסיבי... יש לי תחושה בקצה האצבעות, שעסקי בגדים הם בשבילי... אבל הבנק כבודו, הבנק לא מוכן להלוות לי אפילו פרוטה שחוקה".

קוחנובסקי הסבלן בחן את מצב החשבון של הקליינט, המינוס חגג. היו לו כמה הלוואות קטנות שהוא לא עמד בהחזרתן ובאופק המתינה לו תביעה משפטית על חוסר יכולת לעמוד בנטל התחייבויותיו.

"יש לך ערב?" שאל הסגן.

"יש לי ערב אחד כבודו, קוראים לו מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא".

קוחנובסקי חייד. הוא בעוונותיו, רחוק מן הערב הזה.

הפנים הזכות, מבט העיניים הטהור והנקי של הקליינט הדתי, כבשו את ליבו של קוחנובסקי. בסתר ליבו הוא האמין לכל מילה של האיש שממולו, אבל מה לעשות על פי נתוני הבנק לא היה סיכוי ירוק שהוא יקבל שקל או שניים.

"בסדר, אני מודה לך על סבלנותך כבודו. אני יוצא מכאן בלי הלוואה, ומבלי סיכוי להשתקם מן הבנק שלכם, לא נורא, כתוב כבר במגילת אסתר, שלפעמים רווח והצלה באים ממקום אחר. סליחה ויום טוב".

הקליינט התרומם ופנה לעבר דלת היציאה כשהוא נד בראשו לשלום לעבר סגן המנהל. קוחנובסקי ליווה אותו במבט עיניו יוצא לכוון המדרכה, חוצה את הכביש ונעמד ליד תחנת האוטובוס. הוא הבחין שהאיש מוציא ספר קטן מכיס חולצתו וקורא בו תוך מלמול שפתיים.

החינניות, הפנים התמימות, והאמת הפנימית שבקעה מלבו של הקליינט לא נתנו לו מנוח. לפתע הוא הרגיש שרגליו נושאות אותו לכוון תחנת האוטובוס... לעבר האיש הדחוק, אבל האוטובוס כבר הגיע והקליינט עלה.

"הלו, יהודי!" קרא קוחנובסקי "רד רד. אני רוצה לדבר איתך"!!!

הקליינט ירד מן האוטובוס, והשניים שוב ישבו זה מול זה.

"תראה יהודי, אדון יחזקאל יומטוב, אני לא מכיר אותך אישית, אבל אתה עושה עלי רושם טוב" אמר סגן המנהל "אני עושה עכשיו עיסקה, ביני ובינך, אבל אתה שומר אותה בסוד עד שתקבל ממני איתות לגלות אותה. וכשתקבל איתות רק אז תוכל לגלות אותה. אני רושם לך צ'ק בשקלים בשווי 50,000 דולר, זה הכסף הנזיל שיש לי במניות, ואני נותן כרגע הוראת מכירה. זו הלוואה מכל הלב. לך תעשה איתה עסקים, כשתצליח תבוא ותחזיר לי אותה".

והשניים נפרדו בלחיצת יד אמיצה.

מידת הדין ואף שיש עוונות שאין מתכפרים ע"י קרבנות, אבל התורה הקדושה מכפרת למי שעוסק בה. וממילא מיושב מה שבנו בית מדרש ממותר התרומה למשכן כיון שבאמת נחשב כמשכן.

אמנם ביציב פתגם (תרומה תשכ"ט) כתב דבאמת לכאורה אין לתת את נותר המשכן לבניית בית מדרש, דאף שהעוסק בתורה כאילו הקריב קרבן מ"מ אינם שוים ממש, שהרי בפסוק כתיב ויקחו לי תרומה וכן כתיב תרומתי דייקא לאפוקי שלא יתנו מזה רק לבניית המשכן ולא לבית המדרש. ולכן כותב שלולי דברי החת"ס היה נראה לומר שבאמת לא היו נותנים את מותר התרומה לביהמ"ד.

תירוץ ז. עשו הדבר שגבו אותם בשבילו

בדברי יואל (פרשת פקודי) כותב ליישב ע"פ מה שכתב השו"ע (או"ח סי' קנ"ג ס"ה) אם גבו מעות לבנות בהכ"נ או בית המדרש, או לקנות תיבה או מטפחת או ס"ת, ורצו לשנותו מלצורך מה שגבו אותם, אין משנין אלא מקדושה קלה לחמורה; אבל אם עשו בהם הדבר שגבו אותם בשבילו, משנין המותר לכל מה שירצו. וא"כ כאן שסיימו כל מלאכת המשכן יכלו לעשות מן הנותר בית מדרש.

מרגליות שאול

חידושים ומכתבים מגדולי הדור מתוך כתבי הגר"ש מרגליות זצ"ל

עניני פורים

הגאון רבי יהודה קנר שליט"א

(ישר כח להרב שליט"א שהקדיש מזמנו לעבור על הדברים)

השאל מגילה והתקלקלה באונס

מי שהשאל מגילה מחבירו ובאונס גמור התקלקלה לכא' היה נראה לחייבו אך יש ב' סברות לפוטרו א) שבקצוה"ח סי' עב סקל"ד כתב שהא ששואל חייב באונסין היינו אם כל ההנאה שלו וא"כ כאן שמשאל חפץ של מצוה הרי נהנה המשאל שנפטר מליתן צדקה לעני מדין עוסק במצוה פטור מן המצוה ובכה"ג אין השואל חייב באונסין. אמנם בנתיב"מ שם סקי"ז חולק על הקצוה"ח וכתב שכיון שנפטר מפרוטה רק בזמן שמשאל אין זה נחשב שהמשאל נהנה, שדוקא אם מתעסק באבידה שיש הרבה פעמים שנפטר מלתת לעני, אז נחשב הנאה. ב) במחנ"א נדרים סי' כד' פירש שההנאה של מצוה לא הוה הנאה שמצוות לאו ליהנות ניתנו. וכן כ' בקצוה"ח שם והניה"מ שם חלק על זה וכתב בת"ת ליהנות ניתן, ועוד שיכול להשכיר וללמד אחרים בשכר. ויל"ע לדברי הקצוה"ח והמחנ"א דא"כ בכל שאלה יש מצוה של חסד וא"כ יפטר, וכבר הק' כן באהבת חסד פ"א נתיב החסד סק"ז וכתב שהשאלת חפץ לאו מצוה גמורה היא, משא"כ משאל ס"ת.

כוונה במצוות היום

במ"ב סי' תרצה מביא מהפמ"ג שכל מצוות היום - סעודה, משלוח מנות ומתנות לאביונים צריך לכוון לשם מצוה. ובסעודת פורים דן שמא שמא א"צ לכוון לשם מצוה לפי שבמצוות של אכילה כמו מצה א"צ לכוון כיון שנהנה מזה. וכ' שם לחלק דבמצוה העיקר הוה המעשה אכילה משא"כ הכא מצות הסעודה הוה זכר לנס שנעשה בסעודה וא"כ צריך כוונה. ויש להדגיש שאם לא כוון בזה הוה כמצוה מדברי קבלה שכוונה מעכבת בה כמש"כ בטורי אבן. ויש

"אל תגיד לי תודה", קרץ קוחנובסקי "פעם סיפרו לי שיש בזה אבק ריבית אם אומרים "תודה" ואני לא רוצה ריבית חס ושלום".

* * *

"אחרי שנתיים החזרתי לקוחנובסקי את השקל האחרון" סיפר יחזקאל לרב "אבל מאז עברו 18 שנים, עברתי לבנק אחר והטרדות בעסקים השונים השכיחו ממני את האיש. לדעתי הוא כבר מזמן פנסיונר".

"אדון יחזקאל חביבי" חייד אליו הרב "הזמן קצר והמלאכה מרובה. לך ואתר את קוחנובסקי. הוא שרוי במצוקה גדולה ורק על כתפיד מוטלת המשימה להושיעו. הוא בעצמו אמר לך במפורש: "אני עושה איתך עיסקה, ביני ובינך, אבל אתה שומר אותה בסוד, עד שתקבל איתות. וכשתקבל איתות רק אז תוכל לגלות אותה..." כך הוא אמר לך הלוא כן?".

עיניו של יחזקאל יומטוב ברקו מסקרנות. "תודה כבוד הרב, אני רץ לחפש אותו. אשמח לעדכן אותך בהמשך".

* * *

יום שישי בצהרים. יחזקאל וישראלה יומטוב יצאו במרוצה מבית הרב לכוון משרדם. לאחר כמה טלפונים זריזים הם איתרו את משפחת קוחנובסקי. איש צעיר ענה לקונית מעבר לקו "אני נכדו של זלמן קוחנובסקי, הוא חולה במחלה אנושה כבר שלוש שנים. אם אתם רוצים לבקר אותו הוא מאושפז במחלקה פנימית באיכילוב. חדר 214 קומה שניה".

"ישראלה, אני יודע שעדיין יש לעשות הכנות של שבת, אבל הרב אמר במפורש, שהענין הזה אינו סובל דיחוי. האיש במצוקה וכל דקה של דחייה עלולה להיות דקה של פיקוח נפש". אמר מר יומטוב לרעייתו.

"צא לדרכך בעלי. אני אצה לסיים את ההכנות לשבת. ויהי רצון שתצליח במשימה החשובה שלך והלוואי שקוחנובסקי הוא באמת האדם שאותת לך מן השמים בחלום, כי אני רוצה אותך בחזרה מחוייד ושופע שמחת חיים".

יחזקאל הרים ידו לכוון מונית חולפת, וזו עצרה לו. "סע ידידי, סע לבית החולים איכילוב. השבת עוד כמה שעות נכנסת".

המונית פתחה בשעטה ויחזקאל יומטוב שלף את ספר התהילים מכיסו והחל לומר בהטעמה "לרפואת זלמן בן שרה אמנו, למשפחת קוחנובסקי".

יחזקאל יומטוב שעט כמעט חסר נשימה מן המונית ועד למעלית שהובילה אותו בזריזות שיא לקומה השניה בבית החולים איכילוב. השבת באופק ולבו ניבא לו רעות. "אם אכן זלמן קוחנובסקי הוא האיש שבא לי בחלום" הרהר "אזי שעותיו כנראה ספורות".

הוא פתח את הדלת ונכנס פנימה בצעדים מדודים. המראה היה קשה. זלמן הישיש היה מחובר למכשירי החייאה שדוף עד להחריד, ורידי ידיו בולטים, עיניו עצומות ושקועות בחוריהן...

"לפני 20 שנה הוא נראה הרבה יותר נמרץ וחיוני" הבזיקה מחשבה הסטורית במוחו של יחזקאל.

"זלמן, זלמן" לחש יחזקאל לאוזנו של הישיש. "זלמן היקר שלי, זה אני יחזקאל" הוא חזר על המשפט הזה כמה וכמה פעמים, ולאחר דקות ארוכות שנמשכו כנצח, פקח זלמן קוחנובסקי את עיניו וחייך סדוק נמתח על פניו הכחושות.

"אדוני" ביקשה האחות האחראית על המחלקה, שנכנסה פנימה במרוצה "אני מאד מבקשת לפנות את המקום, זה לא זמן לביקורים וזלמן לא מרגיש טוב...". "זה בסדר, תשאירי אותו כאן, זה אח שלי" לחש בקול צרוד זלמן בכוחות דלים ואוזלים.

"אני נורא שמח שבאת יחזקאל, כל כך חיכיתי שתגיע".

אני יודע זלמן, אני יודע... הופעת לי בחלום שלוש פעמים".

זלמן: "ריחמו עלי מן השמים כנראה, ולכן הגעתי לחלומות שלך. כן, במשך החודש האחרון אני מתפלל לאלוקים שתגיע אלי לביקור, הלב שלי עסוק רק בך... הלב החלש שלי מאותת לי בחודש האחרון שיש לי רק חבר אחד בחיים, וזה אתה יחזקאל. קשה לי לדבר ויש לי רק בקשה קטנה ידידי היקר. ישנן שתי מעטפות במגירה העליונה. אחת עבורך, ואחת עבור שני בני. כשיוודע לך שנפטרתי מן העולם פתח את המעטפה המיועדת לך וקרא אותה, ואת השניה תפתח ותקריא לבני לאחר כיסוי הקבר. טוב יחזקאל?

"בוודאי זלמן בוודאי. אני חייב לך חוב ענק לא רק חוב של כבוד... ואתה תהיה בריא בעזרת השם".

"תודה ידידי... עוד מעט שבת, סע הביתה. שבת שלום".

"שבת שלום זלמן".

להוכיח מדברי המג"א שא"צ כוונה, דהרי המג"א דן במי ששכח על הניסים בברכהמ"ז דהמהרש"ל כתב דצריך לחזור ולברך ומק' המג"א דלכאז' לא גרע מתפלה שאינו חוזר אי שכח על הניסים ועוד דהא יצא יד"ח בסעודה ראשונה שאכל בבוקר. ויש להק' ע"ד דאי נימא דבעינן לכוון לשם סעודה הא בבוקר לא כוון לשם סעודה וע"כ דס"ל להמג"א דלא בעינן כוונה בסעודה.

ביאור תשובת מרדכי "אל תדמי בנפשך"

כתוב במגילת אסתר שאסתר אמרה למרדכי שאם תכנס לבית המלך אשר לא יקרא הוה פיקוח נפש ומרדכי השיב לה אל תדמי בנפשך להמלט וכו' ואת ובית אביך יאבדו. וצ"ע מה ענה לה על טענתה. והגר"ח שמואלביץ זצ"ל פי' שענה לה שהסיבה שבאמת את לא רוצה להיכנס אינה משום פיקו"נ אלא שאת בטוחה שלא יקרה לך כלום, ואת טועה בזה. ויש לבאר באופ"א ע"פ מה שמבו' בירושלמי תרומות פ"ח ה"ד שאם יש קבוצת ישראל ועכו"ם אומר להם תנו לנו א' ונהרגו ועי"ז יפטרו כולכם ממיתה, וא"ל נהרוג כולכם דאסור להם למסור א' אבל אם הגוי אומר תן לי פלוני מסוים ונהרגו ויפטרו כולכם ואם לאו נהרוג כולכם מותר למסרו ובי' החילוק הוא דברישיא אין א' שיש לו גזר דין מיתה ודאי משא"כ בסיפא אותו פלוני יש עליו דין מיתה ממנ"פ או דין פרטי או דין כללי עם כולם ולפ"ז י"ל שמרדכי אמר לאסתר שיש לך גם דין מות ודאי שאת תלכי למות וזה שנאמר אל תדמי בנפשך להמלט ... מכל היהודים וא"כ ממנ"פ יש לך דין מיתה ואם לאו יתן ד' לך עונש מיתה.

אם יש דין להשמיע לאזנו בקריאת מגילה

קי"ל שצריך לקרוא את המגילה מתוך הכתב. מיהו אם קרא קצת בע"פ יצא. ויש בזה נפק"מ למעשה בשומע מגילה מפי הקורא ויש רעש שאפשר להשלים כמה מילים מתוך החומש. ויל"ע אי בכה"ג צריך להשמיע לאזניו או שא"צ. והנה קי"ל שחרש המדבר ואינו שומע קרא את המגילה לא יצא יד"ח ופי' במ"ב סי' תקפט סק"ה אמשום שלפירסומא ניסא מעכב השמיעה ב' דהיכא דחרש גרע טפי ונפק"מ שלפירוש הראשון כל אדם צריך להשמיע באזניו.

בן פרוז הנמצא בכרך בעלות השחר

בן פרוז שהלך לכרך בליל יד' ובעלוה"ש של יד' נמצא עדיין בכרך לכאז' לא התחייב במצוות היום, משלוח מנות ומתנות לאביונים מיהו הרא"ש כותב שבכה"ג הסתלק מחיוב של פרוז ונחשב לבן מוקף, ואף שחזר למקומו ביד' חייב בטו' ולפ"ז משלוח מנות וכו' צריך לקיים בטו'. ואף לבעה"מ שבכה"ג נפטרו מחיוב יד' אך כדי לחייבו בחיובי טו' צ"ל בעלות של טו' בכרך ובל"ז אינו מתחייב מיהו מורים שאין ראוי להפקיע עצמו מהמצוה. וא"כ ראוי שישתדל לקיים המצוות כדן בן טו'.

ריכוז בשעת קריאת המגילה

יל"ד במי ששומע קריאת מגילה ולא התרכז בקריאה אלא חשב על דברים אחרים האם יצא. ונראה להוכיח שיצא דבסימן רצ סע' יב נפסק קראה מתנמם יצא שמעה מתנמם לא יצא. ובמ"ב מקשה מ"ט מתנמם יצא הא קי"ל שהקורא צריך לכוון לצאת ידי חובה ותי' בשעה"צ שאיירי' שלפני הקריאה התכוון לצאת יד"ח. והנה בסי' תרפט ס"ב איתא דחרש שקרא לא יצא יד"ח ובי' במ"ב שאף שקי"ל הקורא ולא השמיע לאזנו יצא שאני הכא שלפירסומא ניסא הר"ז מעכב השמיעה. ולפ"ז הקורא נמי צריך לשמוע. והנה הקורא מתנמנם לא חושב על מה שקורא ואפ"ה יוצא. א"כ ה"נ בנידו"ד ה"ה יוצא.

משמעות תיבת "רצפת" במגילה

כתוב במגילה רצפת בהט ושש וכו' יש לקרוא רצפת בלא פ' דגושה משום שכך

לפני שיצא מן החדר פתח יחזקאל את המגירה ושלף משם שתי מעטפות לבנות חתומות. על האחת היה רשום בכתב יד רועד ולא ברור עבור: מר יחזקאל יומטוב, רחוב הגפן 13 בני -ברק. על השניה היה רשום: לכבוד בני אהובי. עיניו של זלמן נעצמו ויחזקאל לחץ את ידו בעדינות "שבת שלום חבר יקר, ורפואה שלמה". אך מיטיבו הישיש, כבר היה שרוי בערפל כבד של חוסר הכרה. יומטוב יצא מן החדר, הזמין מונית והצמיד את שני המכתבים קרוב קרוב ללב. אכן צדק הרב, האיתות הגיע מזלמן קוחנובסקי מיטיבו הוותיק שהוא כמעט ושכח אותו.

מעניין מה צופנים בחובם המכתבים.

* * *

מיד במוצאי שבת הרים יחזקאל טלפון למשפחת קוחנובסקי ושמע את הנכד אומר "סבא נפטר בליל שבת... ההלוויה תצא ביום ראשון בשעה 2:00 בבית העלמין סגולה בפתח תקווה".

נשימתו כמעט נעתקה. "איזה מזל, הגעתי אליו ממש בשעות האחרונות של חייו". הוא ניגש לחליפת החול שלו, ושלף משם את המכתב המיועד עבורו.

"ישראלה" קרא לאשתו "זלמן נפטר, יש אישור לקרוא את המכתב המיועד עבורי". ישראלה התיישבה ועשתה אוזנה כאפרכסת.

"ידידי הנכבד והיקר מר יחזקאל יומטוב. חלפו להן שנים רבות מאז אותו יום מיוחד עבורי, בו נפגשנו במשרדי בבנק. אני זוכר שהיית במצוקה גדולה. קשיי הפרנסה וההסתגלות כאן בחברה הישראלית ניכרו על פניך. ביקשת הלוואה מן הבנק, ונענית בשלילה, היית עמוס בחובות, פוטרת פעם אחר פעם ממקומות עבודה. האזנתי לך בקשב רב. הסבל והיסורים שלך נגעו ללבי, בעיקר כשאמרת לי "כבוד סגן המנהל אני מתבייש להגיד לך, אבל הגעתי לפת -לחם". האמנתי לכל מילה שלך, אבל לא מצאתי מוצא לסייע לך. לא העליתי בדעתי באותן דקות שעלי להלוות לך מכספי האישי. יצאת מן החדר ואמרת לי שכתוב במגילת אסתר, ש"רווח והצלחה יגיעו אלי ממקום אחר", יצאת באדיבות ובחביבות. שידרת לי אמונה פנימית יוקדת... הסתכלתי עליך יוצא ממשרדי, ונע לכוון תחת האוטובוס מוציא כנראה ספר תהילים ומתפלל. חשבתי באותן שניות, זלמן זלמן, תראה יהודי דתי, שמאמין שיש לו אלוקים בשמים. מטופל בשישה ילדים, על סף הרעב, אבל כולו אמונה שרווח והצלחה יגיעו ממקום אחר. ואז הבזיק ממוחי ומרגשות ליבי הרעיון, שאולי אני זלמן, אני הרווח וההצלחה.

ואז ישבנו שוב במשרד ולפני שחתמתי על הצ'ק המכובד, שאלתי אותך מי הערב שלך, וענית "מלך מלכי המלכים הקדוש -ברוך -הוא", והאמנתי לך יחזקאל לכל מילה. וברוך השם לא התבדיתי. החזרת הלוואה זו עד הפרוטה האחרונה. אני איש שחי כמו חילוני, יחזקאל, אין לי תורה, מעולם לא למדתי תורה. גם המצוות שלי הן קלושות וספורות, אבל המצווה הקטנה שעשיתי עמך ליוותה אותי כל יום במשך 20 השנים האחרונות, ונתנה לי הרבה אושר ותקווה בימי המחלה האנושה שלי. אין לי מושג מדוע ולמה, אבל בשארית כוחותי אני רוצה לבקש ממך שתעשה עמדי טובה תחת טובה. הנה אנוכי הולך למות ואין לי ספק שיש עולם הבא. שיש דין ויש דיין, ואני פוחד שמא לא אבוא עם זכויות מספיקות... השיגרה, הבערות וההשפעה החברתית מנעו ממני לעשות צעד לכוון היהדות, אבל בזכותך ידידי היקר, אני חש שיש לי תקווה שיש לי עתיד טוב יותר. כי הערב שלך הקדוש ברוך הוא הוא לא רק אבא שלך, הוא גם אבא שלי. ורציתי ידידי, שתהיה סניגור שלי בבית דין של מעלה, ותבקש עלי רחמים מאבא שלנו. אנא! יחזקאל אנא! הקרא את המכתב שלך לבני, וגם את המכתב המיועד להם אל מול הקבר.

ואני מקוה ומייחל שתהיה שליח נאמן.

זלמן קוחנובסקי"

* * *

יום א' בשעה שתיים ועשרים בצהריים, נע מסע ההלוויה של זלמן קוחנובסקי לכוון הבור. היו שם שני בניו, שתי כלותיו, כמה נכדים וקומץ יתידים. הם הביטו לעברו של הסוחר החרדי יומטוב בתימהון. הם לא הכירו אותו ואף לא שאלו אותו מי הוא.

אחרי הקדיש המגומגם שלהם אל מול הגולל, ביקש יחזקאל לשאת כמה מילים ברשות הבנים. הוא הציג את עצמו בכמה מילים ואחר כך הקריא את המכתב המיועד אליו. השקט היה מופתי והסקרנות הרקיעה שחקים. אביהם החילוני כותב להם שיש דין ויש דיין, ועוד מחכה להם מכתב המיועד אליהם. יומטוב פתח את המכתב המיועד לבנים של זלמן והחל קורא.

כתוב במגילה. ועוד דיש שינוי משמעות דרצפת עם פ' דגושה היינו גחלים כמש"כ בישעיהו פרק ו', ורצפת בלי פ' דגושה היינו הארץ ואבנים. ובמקום שקרא הקורא עם פ' דגושה יל"ד אם צריך לחזור ולקרוא כיון ששינה ממשמעות דהפסוק. וי"ל דא"צ לחזור דהיום בשפה המדוברת קוראים לאבנים בארץ רצפה עם פ' דגושה ויודעים שזהו הכוונה, אף שפה בטעות הוה שפה, ויוצא יד"ח.

שיכור שהזיק בפורים

כ' ביש"ש ב"ק פרק ג' אות ג' דשיכור אפי' שיכור כלוט חייב בניזקין ואף שעכשיו הוה אונס מ"מ היה לו לא להשתכר ואף שיש מצוה לשתות עד דלא ידע אין הכוונה עד שאינו שולט בעצמו אלא כמש"כ הרמב"ם שישן מתוך שכרותו.

שיכור שנדב בעת שכרותו

שיכור שנדב כסף לצדקה יל"ע אי חייב לשלם והנה בעירובין סה ע"א איתא דשיכור מקחו מקח וממכרו ממכר ואי עבר עבירה שחייבים עליו

מיתה בי"ד נהרג ואי הגיע לשכרותו של לוט הוה כשוטה לכל דבר. וא"כ פשיטא דאם הנודר הוא שיכור כלוט אינו חייב, אבל בשיכור סתם יל"ע אי אמרינן דכיון שמקחו מקח ה"נ נדרו נדר או לא. ונר' דיש לחלק דאף שמקחו מקח מ"מ לענין נדרים בעינן גמירות דעת מוחלטת וליכא משא"כ לענין מקח. וכעין הא דמצאנו ביו"ד סי' רלב ס"ו ששנים שנדרו וכל אחד אומר שאם כדברך אתן צדקה כך וכך וכך אמר גם השני, מי שהפסיד פטור מלשלם. ובטעמו של דבר מבו' דכיון שהנודר היה בטוח שהוא צודק א"כ הוה כנודרי אונס ומ"מ כ' הט"ז שם דלענין ממונות בכה"ג חל ההסכם.

קריאת ד' פסוקים שלא מן הכתב

הנה ידוע מה ששאלו להגר"ח במי שיש לו ב' אתרוגים א' פשוט וכשר והב' מהודר אך שיש בו ספק איזה יטול ראשון, והורה שיטול קודם את המהודר וספק, שאם יקח קודם את הפשוט יצא יד"ח ואין ענין אחר שכבר קיים המצוה לקחת השני. ולכאז' יל"ע שהרי נפסק בסי' תרצב במגילה שנהגו הקהל לקרוא ד' פסוקים בע"פ שלא מתוך הכתב, ולכאז' ע"י זה כבר יצאו יד"ח בקריאת פסוקים אלו, דאף שזה בע"פ מ"מ במקצת תיבות יוצאים בע"פ, נמצא שע"י אמירתו ה"ה מפסיד את הלכתחילה לקרוא הכל מתוך הכתב. ויש ליישב דשאני אתרוג שהדין הידור מצוה זה לא בגדר המצוה משא"כ במגילה הדין לקרוא מתוך הכתב הוה חלק מגדרי המצוה, ולכן אף שבעיקר החיוב יצא מ"מ החלק של מתוך הכתב עדיין לא קיים. ולפ"ז נמצא דמי שקרא המגילה ותוך כדי הקריאה החסיר מילה דיכול לקרוא המילה מתוך החומש, דלכתחלה ישלים בקריאה מתוך הכתב היכן שהחסיר.

נתינת מתנות לאביונים ע"י גבאי צדקה

הנותן מתנות לאביונים ע"י גבאי צדקה שמחלקים המתנות בו ביום, יל"ע דהא לאחר זמן אי ירצה לחזור בו מהנתינה לא יסכים לזה הגבאי, נמצא שאינו כבר ברשותו וא"כ איך אפשר לקיים עי"ז מתנות לאביונים. ויש ליישב שכיון שהגבאי מחזיק בהכסף בשבילו כדי שיקיים בזה המצוה הוה כברשותו. ואף שאינו יכול לחזור בו מהנתינה, הר"ז נחשב כאינו יודע דאינו נחשב כאינו ברשותו. ויש להוכיח כן מהרמב"ן בב"מ כו שפי' לענין מוצא אבידה לפני יאוש בעלים ואח"כ התייאשו הבעלים אין המוצא זוכה בה כיון דהוי יאוש ברשות שאינו מועיל. ומבו' שם שאפי' באבידה שאין בה סימן לא מהני יאוש כיון שזה עדיין ברשות הבעלים אף ששומר האבידה לא יחזיר לו אבידתו הר"ז חשיב ברשותו, כיון שמחזיק עבורו.

בשר שנתעלם מן העין במשלוח מנות

מי שהביא משלוח מנות לחבירו והניחו ליד דלת חבירו והיה בתוכו בשר, האם בעינן למיחש לבשר שנתעלם מן העין. והנה ביו"ד סימן סג' נחלקו הרמב"ם והרא"ש במניח בשר במקום מסוים וחוזר ומצאו באותו מקום דלהרא"ש ליכא משום בשר שנתעלם מן העין אך הרמב"ם שם חולק. והרמ"א שם פוסק כהרא"ש. ובשיטת הרא"ש נחלקו האחרונים בהניחו במקום מסוים אך אינו יודע אם זה בדיוק אותו מקום, הלבוש כ' דאף בכה"ג א"צ למיחש משום בשר

"בני אהובי היקרים לי מאד. אתם בוודאי תמהים מה אבא רוצה מכם מול הגולל, מה יש לאבא לחדש לנו מול הקבר הטרי. הרי אנחנו כבר יודעים הכל על אבא שלנו. טעות. מזה 20 שנה מאז הכרתי את האיש הצדיק יחזקאל יומטוב מנקרת בי אמונה תמימה שיש אלוהים בשמים. האיש הזה העומד לפניכם ומקריא את המכתב, זרע בי זרע של אמונה, שיש אמון בבני אדם, שיש ישרות בעולם, שיש אלוקים בשמים. במשך 20 השנים האחרונות הייתי אולי חילוני במעשי, אך ליבי היה גדוש אמונה שלא קיבלה ביטוי ראוי. אבל עכשיו הגיע רגע האמת, נשימתי נוסעת למקום אחר, מקום שבו התורה והמצוות חשובים יותר מכל דבר גשמי. אני מאמין בזאת בכל נים שבנפשי.

"בני הטובים שלי, הענקתי לכם הכל מתוך אהבת אמת. לא החסרתי מכם דבר. חניכתי אתכם במוסדות הכי יוקרתיים, קניתי לכם דירות נאות, השתמשתי בקשרי כדי לקדם את עסקיכם, וברוך השם הצלחתם כמעט בכל דבר וענין בעולם הגשמי המוכר לנו. עכשיו, ברגע נורא זה, אני מתחנן לפניכם עשו לי טובה תחת טובה והעניקו לי, בהנחייתו של יחזקאל, את המזון הרוחני שאני כה זקוק לו בעולם האמת. כן, אני רוצה שתגידו עלי קדיש, אני מבקש שתלמידי חכמים ילמדו תורה בבתי המדרש לעילוי נשמותי, שיעשו מצוות בלי סוף בעבורי, מצוות שאני לא זכיתי לקיים. אתם אולי מזדעזעים, אולי המומים, אך אין מסרבים לצוואת המת. אין לי ספק בני האהובים שתדעו להכיר לי טובה וליישם את צוואתי זו.

אוהב אותם ואת כל המשפחה, אבא"

***

דמעות בני המשפחה זלגו על לחיים נרעשות... הם ידעו שאבא שלהם הוא איש טוב ויקר ובעל מידות נעלות, אך לא ידעו עד כמה. הם בהחלט היו מופתעים. יחזקאל אף הוא ניגב את דמעותיו, והחזיר את המכתב למעטפה. הוא הבחין שם בפתק מקופל. הוא פתחו וגילה שם צ'ק ע"ס 200,000 ₪, (50,000 \$) המוטב ... "יחזקאל יומטוב". בפתק המצורף היה רשום: "יחזקאל, שמעתי עליך שאתה עסוק בעיקר במצוות הכנסת כלה, קח את ההלוואה שלך בחזרה, עכשיו היא תרומה ותמשיך לשמח כלות וחתנים כמיטב לבך הרחום".

הבנים חיבקו את יחזקאל בחום רב. "נעשה כל מה שאבא ביקש. מה שתאמר לנו - קדוש".

במשך כל ימי השבעה פקדו את בית האבלים של משפחת קוחנובסקי תלמידי חכמים אברכים ובני תורה, ונשאו דרשות ודברי חיזוק.

בבוקרו של היום השביעי הגיע הסוחר יחזקאל יומטוב כדי להקימם מן השבעה, ולפקוד את קבר האב.

"תודה לך יחזקאל" אמרו הבנים "אבא תרם לך בעין טובה לטובת הכנסת כלה, אנא קח גם את תרומתנו הצנועה ותעשה ממנה מצוות". הסכום היה כפול ממה שנתן אביהם.

"אנחנו גם נקפיד להגיד קדיש..."

***

בדרך הביתה נשען הסוחר יומטוב על משענת הכסא במונית עצם את עיניו וחשב ממושכות. "לפעמים יהודי דתי, מסוגל בכמה מילים פשוטות של אמונה להנביט הרהור קטן של תשובה ביהודי שנראה רחוק, כמו זלמן למשל... ולשמח עשרות כלות המשוועות לעזרה. לא יאומן. לא זו אף זו. לפעמים מצווה של חסד

שנתעלם מן העין אך הש"ך חולק עליו. וכ' בתבואות שור כ' דמנהג הוא להקל כהלבוש. ולפ"ז י"ל דה"נ בנידו"ד אף שאינו זוכר היכן בדיוק הניחו מהני.

שומע כעונה בקריאת המגילה

לענין שומע כעונה בחצי ברכה ס"ל לרעק"א דיוצא אך החזו"א באו"ח סי' כט ס"ל דלא מהני. ויל"ע מהא דנפסק בסי' תרצ שמי שלא שמע תיבה מהקורא בשעת קריאת המגילה שישלים בעצמו, הרי שחצי מהמגילה ה"ה יוצא ע"י שומע כעונה וחצי ע"י עצמו. ותי' הקהילות יעקב ברכות סי' יא דבכה"ג שהמשמיע קורא הכל אלא שהשומע שמע רק חצי בכה"ג מהני אף להחזו"א, א"כ ה"נ בנידו"ד הרי הקורא קורא כל המגילה ושפיר דמי.

המעיר לארץ

הערות והארות מרבנן ותלמידיהן

תגובות הקוראים למדור 'באר צבי'

פולמוס: האם האדם עצמו קובע את שכרו?

בגליון לפרשת משפטים במדור "באר צבי" הובא הרעיון של מרן הגרא"מ שך זצ"ל על הגמ' בב"ק (עט:) שור שהולך ברגליו ולא נתבזה בו הגגב לנושאו על כתפו משלם חמשה, שה שנושאו על כתפו משלם ארבעה הואיל ונתבזה וכו'. והקשה הרב שך זצ"ל האם כבוד של יהודי שווה רק כבש אחד? וביאר כי הגגב בעצמו קובע את הערך של הכבוד שלו, כי עבור כבש אחד היה מוכן להתבייש ולסחוב אותו על כתפיו, כלומר הוא קבע את מחיר הבושה. אם כן, די בכבש אחד לנכות לו מן הבושה! עד כאן.

ולכאורה יש להקשות על זה ממשנה מפורשת בב"ק (צ:) מעשה באחד שפרע ראש האשה בשוק וחיבו ר"ע ארבע מאות זוז, מה עשה עמד ושמר על פתחה וכיצאה שבר כלי של שמן יקר בבפניה וגילתה ראשה וטיפחה מהשמן על ראשה וכשבא לפני ר"ע אמר לו לא הועלת כלום שהרי אמרו החובל בעצמו אע"פ שאינו ראשו פטור ואחרים שחבלו בו חייבים. ע"כ. וא"כ איך יתכן לומר שהגגב קובע את הקרטיונים של הבושה שלו, בעוד האשה הזו שגילתה את ראשה אין אני אומרים שהיא קובעת את מדדי הבושה שלה?

תגובת הגר"צ קרייזר שליט"א כותב המדור

יתכן לחלק דדברי הרב שך שייכים לומר דוקא היכן שזיה באותו מעשה עצמו, שם נקבע הערך שמייחס לכבוד שלו באותה שעה. דהנה הגע עצמך, הרי פשוט שיייתכן שהאדם במקום אחד ירגיש יותר נכבדות שלא יסכים להתבזות, ואילו במקום אחר, או בשעה אחרת או בפני אנשים אחרים שפחותים יותר יסכים להתבזות יותר, ממילא ע"כ שא"א לקבוע ולמדוד את הערך שהוא נותן לכבוד שלו אלא לפי המצב שהיה שרוי בו באותו מעשה עצמו.

הערה נוספת

לגבי הנושא שנתבאר במאמר שהאדם קובע בעצמו את ערך המצוות והמעשים שלו, אומרים כעין זה בשם מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, שמי שיוצא מבית המדרש בשביל חמישים ₪, העולם הבא שלו יהיה שוה חמישים ₪.

אלא שקצת קשה להכיל את הדברים, שאם כן נמצא שלא שבקת חיי

מן הלב, כמו שעשה זלמן שחי חיי חילוני, בכוחה להצילו מן הדין ולהביאו מתוקן בשערי גן-עדן".

יחזקאל יומטוב חייך בינו לבין עצמו כאומר "האיתות של זלמן, הוא ספר מוסר" (קובי לוי, העיתונאי 2).

תוספת שבת

דברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א בענין תוספת שבת וקדושתה

אביו של הרמ"א מסר נפש לסגור חנותו בערב

שבת

סיפור מופלא מובא בספר 'רחמי אב' בענין זה, וזה לשונו: "ביותר צריך לזרז בעלי החנויות לסגור החנות מבעוד יום, כי סמוך לשבת ה'בעל דבר' מתגבר ומביא להם קונים, והרבה באים לקנות צרכי מצוה נרות לכבוד שבת. אל תאבו ולא תשמעו להם כי הם שלוחי ה' בעל דבר'.

ושמעתי מעשה נפלא מהגביר ר' איסרל, שהיה לו חנות גדול ויקר בכל מיני משי והיה מנהגו כאשר הגיע חצי היום בערב שבת מיד סגר החנות. פעם אחת נתקנא בו הס"מ ובא לנסותו, והתלבש בדמות שר גדול ולקח הרבה סחורות יקרים ועשה השוואה על כל אחד ועדיין לא מדד כמה אמות יש בכל אחד – ובתוך כך הגיע חצי היום, והלך הגביר לסגור החנות כמנהגו והשר התחנן לו שיתן לו הסחורה ולא רצה והפסיד מעות הרבה וכבדוהו מן השמים עבור זה בבן קדוש – רבנו הרמ"א מאורן של ישראל".

הגרא"י גרשונוביץ מנע מהמגיד לדבר, משום שהגיע סמוך לשבת

סיפור מרן הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל על חמיו ה'ז'בינקער רב", הגאון רבי אברהם יצחק גרשונוביץ זצוק"ל (אביו של הגרר"י גרשונוביץ זצוק"ל), את המעשה הבא: בעירה בה כהן הגרא"י זצ"ל ברבנות היו באים מפעם לפעם בשבת מגידים ודרשנים לעורר לבות ישראל לאביהם שבשמים, ובשכרם היו מקבלים מבני העירה דמי טרחה ונסיעה לפרנסתם ולמחיתם. כמוכן שקודם שכבדום בני הקהילה לשאת את דרשתם היו נגשים למרא דאתרא לקבל את הסכמתו.

והנה באחת השבתות הגיע מגיד נכבד לעירתו של ה'ז'בינקער רב' והתכוון לשאת את דבריו. בני הקהילה קבלוהו בכבוד רב וכמובן נגשו ל'מרא דאתרא' לקבל את אישורו. להפתעתם הרבה התנגד הגרא"י נחרצות ולא הסכים להעלות את ה'מגיד' לשאת דברים. ותהום כל העיר, הדבר היה לשיחת הכל – מדוע לא הסכים ה'מרא דאתרא' להעלות את ה'מגיד' לשאת דברים. לגודל הפליאה החליטו כמה מנכבדי הקהל לגשת אל הרב בעצמו ולברר מה מוס מצא בהאי גברא.

בהגיעם אל הרב זצוק"ל ענה להם דבר מבהיל – "כשהגיע ה'מגיד' אל העירה בעש"ק הבחנתי שנכנס אל העירה מספר דקות סמוך לשבת, אם יהודי מסוגל להגיע כ"כ מאוחר סמוך לשבת מדרכו ולא מפחד מ'חילול שבת' סימן הוא שחסר לו ביראת שמים, מי שחסר לו ביראת שמים איני רוצה שיעמוד פה לשאת דברים..."

סופו של דבר היה, שבדקו אחריו ומצאו כמה צדק הרב בחכמתו ויראתו, אכן 'מגיד' זה לא היה ראוי לתפקידו מחוסר יר"ש.

לכל בריה, שהרי אין מי שלא יצא מהבית מדרש בשביל מליון דולר, או אפילו בשביל מאה אלף ₪, ואם כן לעולם לא משכחת לה שהעולם הבא יהיה כמו שכתוב בחז"ל, שהרי אצל כל אחד יש איזה גבול כמה הדבר שזה [ואם נאמר ששם הטעם שהוא יוצא הוא משום שעל ידי כך יוכל ללמוד יותר טוב בהמשך, אם כן זה שייך גם במאה ₪].

ונראה שכוונת הגר"ח היא שזה נותן את היחס של השכר, דהיינו שמי שלא יצא בשביל מאה ₪, שכרו יותר גדול, ואולי הקצין זאת כדי לעורר את הציבור, אבל ודאי שהשכר הוא גדול בכל גוונא [למעט רשעים שמקבלים בעולם הזה].

תגובת הגר"צ קרייזר שליט"א

לגבי השאלה ששאלתם לפי דברי הגר"ח שמואלביץ דלא שבקת חיי וכו'. נראה לבאר ע"פ רעיון ששמעתי, שפעם בישיבת פוניבז' בחורים רקדו ושרו "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף", בא אליהם אדם אחד בטענה שהם שקרנים, שהרי אם באמצע הלימוד יגיע אליכם אדם ויאמר לכם שלמטה מחלקים אלפי שקלים וכי לא תרדו? א"כ אתם שקרנים, ומרן הגר"ד פוברסקי זצ"ל מאד הוטרד מהטענה הזו. ואמר על זה אחד הרמ"ם, שאם יגידו לבחור שאני ישלם לך אלפי שקלים בתנאי שתפריע להם ללמוד, וכי יסכים? וכן אם יגידו לבחור אני אשלם לך הרבה כסף בתנאי שלא תלמד את הדף הזה בש"ס, אם הוא בחור נורמלי לא יסכים לזה ולמה? כי "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף", אלא שבשעת מעשה לא חושבים. נמצא שלכל אדם באשר הוא יש שייכות אמיתית לפסוק הזה, דהרי לו יצוייר שיבואו לאדם ויאמרו לו שמהיום אין לו לשמוע שום דבר של תורה, הרי בודאי שלא יסכים לזה אפילו בעד כל הון דעלמא...

[וזה מתאים עם מה שהבאתי במאמר לגבי הנחת תפילין שאף אדם לא יסכים לבטל המצוה אפילו בעבור ממון רב. וה"נ דכוותה. ורק צריך להתחזק בשעת הלימוד עצמו לדעת להעריך שזה דבר שאכן שווה יותר מכל זהב וכסף שבעולם. וכמו שאמר הגה"צ ר' אריה לוי זצ"ל, דאף אחד לא יקח מאיש שישלם אלפי שקלים לבחור כדי שיתבטל, א"כ מדוע עושים זאת בחינם?].

וממילא יתכן לומר שגם הטענה של הגר"ח שמואלביץ זצ"ל לגבי שכר העוה"ב תהיה אולי על צד השלילה כנ"ל, דהיינו שאם אדם יהיה מוכן לקבל סכום כסף על תנאי שבשעה זו לא ילמד, זה אכן יכול לתת אומדן והערכה על הערך שיש לו ללימוד התורה.

ולסיום: נבקש מהקוראים הנכבדים להציע עוד ביאורים

ותובנות בביאור הענין

הרה"ג רבי יחזקאל שניידר שליט"א

מדוע מידות הארון היו חצאי אמות, ומידות

השולחן אמות שלימות?

פר' תרומה (כ"ה, י') "ועשו ארון... וחצי". כל מידות הארון היו חצאים כדברי הבעל הטורים שצריך הלומד תורה להיות שפל ומקבל מאחרים, עיי"ש בדבריו. וכמדומה להוסיף שאף בבניית משכן מעט "הבית היהודי", בעיני כלל זה כהכרח לקיום החיים, ברגע שכל אחד מבני הזוג ירגיש שהוא לבד הוא רק "חצי" והוא לא יכול להתקיים בלי החצי השני כלומר אשתו/ בעלה רק בצורה זו יסתדרו להם בני הזוג ואפי' במצבים הכי קשים.

שם (כ"ה, כ"ג) "ועשית שולחן... אמתיים". כל מידות השולחן היו מדוייקות בלי חצי שלישי או רביעי. וכמדומה שיש כאן יסוד נפלא ללמוד מדברים אלו. ידועים דברי הגמ' ב"ב כה: "הרוצה להחכים ידרים שמנורה בדרום, הרוצה להעשיר יצפין ששולחן בצפון". והיינו שהשולחן מרמז על פרנסה וכד'. וא"כ כל אדם בעניני פרנסה צריך להרגיש שהוא מושלם שיש לו הכל כלומר "שמח בחלקו", ועיי"כ הוא יזכה שיהיה שולחן אשר לפני ד'.

שם (כ"ה, י"ח) "ועשית שנים כרובים זהב". וברש"י "דמות פרצוף תינוק היה להם". ולקמן בפסוק כ' כתוב "ופניהם איש אל אחיו", ובגמ' ב"ב צט: איתא שבזמן שאין עושין רצונו של מקום היו הכרובים זה כנגד זה. ויש להבין חדא מדוע דווקא היה דמות **תינוק** ולא דמות אריה וכד' שהם הדמויות שמצוירות על כסא הכבוד? ועוד מדוע זכו דווקא הכרובים שהם יהיו המקום המקודש ביותר שביניהם השכינה דיברה עם משה כדאיתא (כ"ה, כ"ב), ולא בין המנורה והשולחן וכד'? וי"ל **בס"ד**, כל השראת השכינה בישראל לעולם ובפרט במשכן הייתה בזכות האחדות שהייתה בישראל, שכולם עשו יחד את המשכן וכולם היו באהבת חנם, ורק באותה שעה היה יכול ליהות השראת השכינה, ואכן ברגע שהייתה ביניהם שנאת חנם נחרב הבית. והנה היחידים שאין ביניהם קנאה ושנאה הוא "התינוק" בכבודו ובעצמו, שיש לו בעולמו רק אביו ואמו. ולכן יצתה דיבור השכינה מעל הכרובים, שזה היה הסימן והסיבה של השראת השכינה.

ולפי"ז א"ש היטיב דברי הגמ' ביומא נד: "אמר ריש לקיש בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה הוציאו לשוק ואמרו ישראל הללו שברכתן ברכה וקללתן קללה יעסקו בדברים הללו מיד הזילום שנאמר כל

רבי אברהם ברוכים - זכה בשמו משום שזירז

לברך על הנר

על הגה"ק רבי אברהם ברוכים זצוק"ל מגדולי תלמידי האר"י מסופר שזכה לכינוי ברוכים משום שהיה חולף בין בתי העיר סמוך לכניסת השבת ומזהיר כי עוד רגעים ספורים תגיע עת הדלקת הנרות "ברכו על הנר ברכו על הנר", בשל כך החלו העם להוסיף לשמו את הכינוי "ברוכים" על שזירזם והזכירם את ברכת הנרות.

הגרי"ז - הפקיר כתבי הגר"ח באניה

מסופר בספר 'ארחות חסידיך': בשנת תש"א עלה מרן הגרי"ז הלוי ארצה. את הדרך הוא עשה בספינה במסע ארוך ומייגע. האניה הגיעה לחופי ארץ ישראל ביום שישי אחר הצהרים, אך לחרדתו של הרב מבריסק התארכה כניסת האניה לנמל, ושעת כניסת השבת היתה ממשמשת ובאה.

הרב עמד מתוח ומבוהל חרד ודואג והביט כל העת בשמש ובשעון לסירוגין, לאחר ששאל מהו הזמן המשוער לעגינת האניה, עמד ושיער כמה זמן נותר עד השקיעה.

כאשר עגנה האניה ברציף שבנמל, **עדיין נותר זמן עד השקיעה**. אך הרב מבריסק אמר: '**אצלי כבר שבת** לפיכך יש להשאיר את כל החפצים באניה'. מובן מאליו שבני המשפחה צייתו לדברים, והכל הושאר באניה והיה כהפקר, כאשר כמעט ברור שאנשי הצוות יחטטו, יגנבו ויזיקו. בתו הקטנה בקשה רשות ליטול עמה רק שרשרת אחת, שהיתה מזכרת אישית מאמה ע"ה. הבת התחננה ואמרה: 'הרי לא נשאר לי כלום מאמא מלבד שרשרת זו, והיא יקרה לי עד מאד'.

אמר לה הרב: 'ראי, אני משאיר כאן גם את הכתבים של אבי (הגר"ח זצ"ל), והרי ידעת כמה מסרת נפשי עליהם, אך השבת היא מעל הכל'. כאשר שמעה הבת שגם הכתבים נשארים שם, נחה דעתה. היא הבינה שאם הכתבים נשארים שם, באמת אי אפשר לקחת שום דבר.

להקדים לסיים ההכנות לשבת

כך אמר הרב מרן הגרי"ז זצ"ל מבריסק – "יש ענין גדול להשתרש לסיים את ההכנות לשבת **כמה שיותר מוקדם** לפני זמן הדלקת נרות". וכלשונו הזהב: אפ פטרן די הכנות פאר שבת, וואס גיכער" (עד כאן מתוך הספר 'וקדשתו מכל הזמנים').

סיפור ושאלה בצידו

לעורר את בני המשפחה

ללימוד הפרשה עם פירוש רש"י

אופיר מיהר להתקרב חרש למקום, הציץ אל תוך

החדר, ובלא לרצות, זעקת הלם והפתעה יצאה

מפיו...

כל חבריו של אופיר ידעו, שממנו לא ניתן להוציא שבועה, הפחד משבועה היה טבוע בדמו, מילה זו היתה מחוץ ללקסיקון לשונו, וזאת גם בחוסר נעימות חברתית, ואף בהפסדים מרובים, ובכל המצבים, הוא לא נשבע!

יודעי דבר סיפרו, שהנהגתו זו ירש מאביו, יואב פארפערען, העובד כנהג מונית, שלמרות שבמקצוע זה, שבועה היא חלק מהשרות לנוסע בכל מקרה של ויכוח על מחירה של נסיעה, או ויכוח בין נהגים בשעות הבוקר המאוחרות, כשאין עבודה מצויה, בכל זאת אצל יואב, לא נשמע על כך מעולם.

מלבד הקפדה זו, לא ידעו יושבי הקרנות שום ענין והנהגה דתית, שיואב מקפיד על קיומם, המזוזות על פתח ביתו נשארו מבעל הדירה הקודם, בבית כנסת בקושי נראה ביום כיפור, ומצות הוא לא נראה סוחב לביתו, וודאי שסוכה אף לא בנה.

אך אופיר הכיר עוד שני מנהגים 'משונים' שאביו נהג בהם, האחד, בכל בוקר היה נכנס לחדר קטן שבבית, נועלו מבפנים לכשתי דקות, ומיד יוצא, כאשר תוכן החדר ומפתחו שמורים מכל משמר, ואף מבני הבית, והמנהג השני, שנסתפר רק במספרים, לא בסכין ולא במכונת תספורת.

תמיד הבין אופיר, שיש קשר של קיימא בין שני המנהגים, לבין הקפדתו

מכבדיה הזילוח כי ראו ערותה". והריטב"א הקשה שם שהרי היו באותה שעה אינם עושים רצונו של מקום, וכיצד היו פניהם של התינוקות מעורין זה בזה. ועיי"ש מה שתירץ. וי"ל שבאותה שעה אחרי שהרגישו ע"ע את קושי הגלות, והבינו על בשרם עד כמה צדקו דברי הנביאים, חזרו בתשובה שלמה, והיה להם שוב אהבת חנם, אך כבר נגזרה הגזרה, וכמו שאיתא בפסיקתא רבתי פיסקא כו אמר ירמיה לישראל מעיד אני שמים וארץ אילו הייתם בוכים קודם לא הייתם גולים. ואין הכוונה שיש ענין בדמעות ישראל, אלא אם היו בוכים זה הסימן שהם חוזרים בתשובה שלימה על מעשיהם. ואף בבית ראשון היה חטא של שנאת חנם ורציחה וכד' כדאיתא בהדיא בהפטרה של ת"ב. ולכן בשעת יציאתם היו הכרובים מעורין ז"ב, כי הם היו כבר באחדות כל כלל ישראל. ודו"ק.

⁵**וְעוֹד** י"ל ע"פ הנ"ל שלא רק היה בושה מעצם צורת הכרובים, שזה בלבד הוא בזיון איום ונורא, אלא שהיה לכלל ישראל בושה יתירה שנזכרו שסיבת החורבן הוא בגלל חוסר האחדות של ישראל, שהרי בית שני נחרב על שנאת חנם שהייתה ביניהם, וכביכול ראו את קלונם ע"י ראיית הכרובים, וזוהי הזילות והערוה שהייתה לישראל.

שם (כ"ה, ל"ז) ....והעלה את נרותיה". איתא **בילקו"ש שמות** ופרק כה רמז שסט) שהיו ג' מדרגות לעלות למנורה. וצ"ע הא דאיתא בגמ' בשבת צב. שמשה רבנו היה גבוה י' אמות, ובגמ' בזבחים קא: איתא שהיה משה רבנו כה"ג, וא"כ היאך יתכן שהצליח משה רבנו להדליק את המנורה, ועוד לעלות על ג' המדרגות ביחד עם המצנפת. ובפירושי ר' יהונתן אייבשיץ זיע"א עה"ת הביא שאף אהרן הכהן היה גבוה י' אמות, וצ"ע כנ"ל אף לגבי אהרן. כך הקשה מו"ר הגר"ז ברלין שליט"א ונשאר בצ"ע. (ושוב מצאתי שכך הקשה הדברי דוד (הט"ז) עה"ת ותירץ שאה"צ המעלות היו רק בשביל כהנים ננסים בלבד שהיו מדי נמוכים להדליק את המנורה בלי הני מעלות). ועצם הקושיה קשה עד מאוד אף בלי הני מעלות שהיו למנורה, כי איתא בב"ב צט. שגובה המשכן היה עשר אמות ואמתא באמתא היכי יתיב? **וי"ל בס"ד** אפשר לתרץ ע"פ הא דאיתא שם בזבחים שם "דילמא שאני משה שהיה טריד בשכינה, ולא היה עסוק באכילת קדשים. ושמא **משה רבנו לא הדליק נרות לעולם בביהמ"ק** ורק אהרן אחיו הדליק את הנרות. ועיין עוד במהדורא קמא בפר' תצוה שתרגמו תירוץ אחר, שאה"צ היה נס מיוחד שמשה ואהרן הצליחו להכנס למשכן בכל פעם, אך לא נשנה נס זה במשנה באבות משום שלא היה נס קבוע בבית המקדש, ורק היה נס בזמן משה ואהרן במשכן.

שם (כ"ו, ט"ו). **ובבעה"ט** כתב וז"ל "מ"ח קרשים כנגד מ"ח נביאים ומ"ח משמורות כהונה ולויה. **והיו ז' בריחים כנגד שבעה דורות מאברהם עד משה ושבעה רועים.** והבריה התיכון הוא דוד שמבריה האומות מן הקצה". והקשה לי ידידי הגר"ש מרגליות שליט"א [וברוך שכיון לספר משאת המלך שהקשה כן ונשאר בצ"ע] מדוע הבעה"ט הקד' לא נקט ז' בריחים כנגד ז' נביאות שאיתא שם במגילה יד. שהיו מ"ח נביאים וז' נביאות לישראל. וזה ודאי שהבעה"ט לא תקע בכדי ז' ז' לגז"ש. והשבתי לו בס"ד רמז רמז לנו הבעה"ט לדורות, הנה המשכן היה כל ההואי של כלל ישראל, ומה החזיק את המשכן הקרשים, וכנ"ל מה שהחזיק את האומה הישראלית לעם ממתן תורה ועד חורבן הבית היה המ"ח נביאים שהיו לישראל. ומ"מ אף הנביאים בלי הבריחים דהיינו המחבר את הקרשים להיות אחד, וגם מחזק את הקרשים שלא יפלו כ"כ ברוח מצויה, הוא מהיסודות של ז' רועים מאברהם אבינו ועד משה. ודו"ק היטב בזה כי הרבה גופי תורה רמוזים בהא.

הגאון רבי אברהם שמואל פפנהיים שליט"א

האם הביאו צמר צבוע, או צמר בנפרד וצבע

בנפרד?

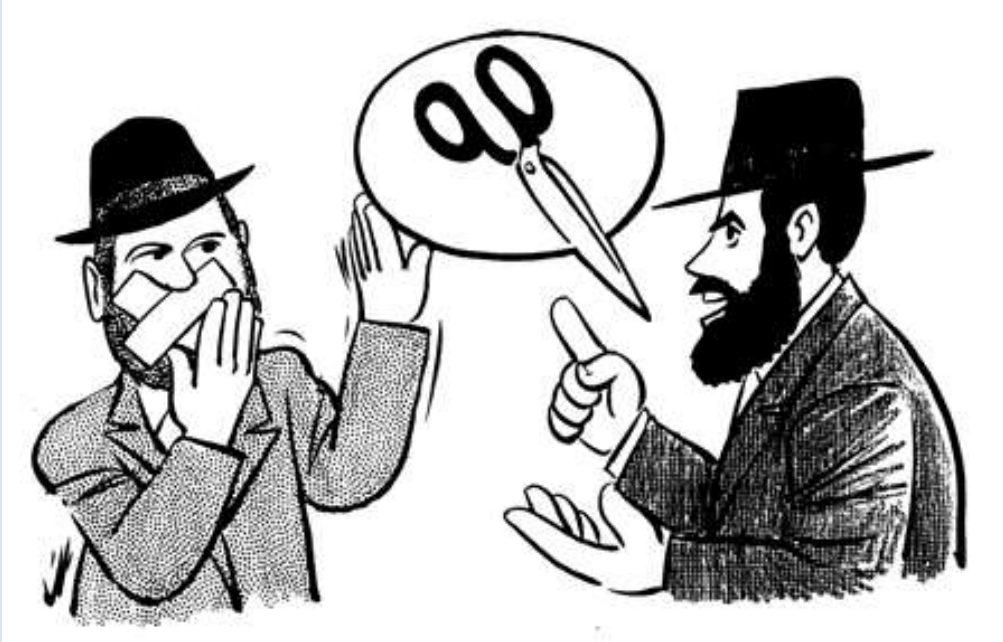
ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים.

פירש"י תכלת - צמר צבוע בדם חלזון וצבעו ירוק, ארגמן - צמר צבוע ממין צבע ששמו ארגמן. משמע שנצטוו להביא צמר צבוע ולא צמר בנפרד וצבע בנפרד. ועי' נשמת אדם הל' שבת כלל ט סק"ג שמביא מהירושלמי פ' כלל גדול ששואל, מה צביעה היה במשכן, דלכאו' תמוה מאד, מאי מקשי מה צביעה היה במשכן, הא אין לך צביעה גדולה שהיו צריכין לצבוע היריעות, ועכצ"ל שהי' בידם צבע של חלזון, ומוכח מקראי שצמר צבוע תכלת היה בידם, כדכתיב בויקהל "וכל איש אשר נמצא כו' תכלת וארגמן כו' וכל אשה כו' בידיה טוו ויביאו מטוה את התכלת", ר"ל דהצבע תכלת וארגמן היה ביד האנשים, והנשים היו טווים את הצמר **הצבוע כבר תכלת**, [דאל"כ כיון שכל הנדבה הביאו כב' ימים כדכתיב בבוקר בבוקר וא"כ אימתי היו צובעין וטווין], עכ"ד הנשמ"א. מבואר שהביאו את הצמר כשהי' כבר צבוע.

וצ"ע, דהנה הנשמ"א שם הביא הגמ' והרמב"ם דצביעת תכלת בציצית בעי

⁵ עוד יש להקשות שהרי נגנזו הארון ובפשטות אף הכפורת והכרובים בזמן ישעיהו המלך כדאיתא ביומא נב: שהיה הרבה לפני החורבן, וא"כ כיצד נפגשו הנכרים בחורבן עם הכרובים? וראיתי בספר רזא דשבתאי על ב"מ שהביא בשם ספר מעשי למלך, והחת"ס שס"ל שנגנז רק הארון ולא הכפורת והכרובים. וצע"ג.

הנוראה בענין שבועה, ושלושתם יחד, קשורים בקשר של עבותות העגלה, למה שכמעט בכל יום אומרים לו הוריו, שהוא שלא נשבע מעולם, אין לו מניעה, ולכן יגדל ל'ספר' גדול ומוצלח.

כשגדל והיה לאיש ולאחר שרכש את מקצוע הספרות, פתח סלון תספורות גדול, הוריו שמחו עד מאוד, וראו בזה סגירת מעגל מיוחדת, שהוא הצליח במקום בו נכשל אביו, ועוד באותו ערב הזמינוהו לביתם וסיפרו לו חלק מרכזי מסיפור חייהם.

וכך סיפר יואב, נולדתי בוורשא הבירה, בבית רחב וגדול ברחוב פולסקי, כאשר אבי הי"ד התפרנס בכבוד ממקצוע הספרות, תמיד היה תור להסתפר אצלו, כל הרבנים סמכו עליו שידע לספרם כדת וכדין, מעולם לא נזקקו להראות לו מה מותר ומה אסור, הוא הכיר כל אחד לפי תספורתו, עד כמה הוא יר"ש ומקפיד על ההלכות, גם על הלכות תספורת.

כשנולדתי לאחר ארבעה בנות, חשב אבי לקרוא לי בשמי, יואב יהודה, וזאת על שמו של יואב שר הצבא, שהיה מראשי הסנהדרין, וגיבור עצום, וקיווה והתפלל שאלך בדרכו, אכבוש את יצרי ואגדל לתלמיד חכם ומורא הוראה בישראל.

לצערו הגדול לא נמשכתי ללימודים, העונשים הקשים לא הועילו, ולאחר תעלול מיוחד שעשיתי, מצאתי את עצמי מחוץ לכותלי התלמוד תורה, וברירה רבה לא היתה לי, והייתי יושב ליד אבא ומביט ולומד את המקצוע.

תוך שבועות קצרים למדתי את המקצוע, ולאחר שאבי לימדני את הלכות תספורת, היאך לא להכשל באיסורים, ואף ניבחנתי אצל אחד הרבנים, התחלתי אף אני לעבוד כספר, וזאת בתנאי כפול, שבסיום יום העבודה אשתתף בשיעורים שניתנו בבית הכנסת ואקבל מעט מזון לנשמת.

לאחר כמה שנים שנתמחיתי במקצוע כזקן ורגיל, עוררני אחד מחברי להצטרף לאחת מקבוצות החלוצים, ולעלות לארץ ישראל, ותוך זמן קצר שוכנעתי לדבר, לעלות וליישב את ארץ אבותינו, והסיבה המרכזית לדבר היתה, שבאותם שנים, שקדמו לעליית השלטון הנאצי בגרמניה, כידוע מצב היהודים לא היה במיטבו, ומאידך, תנועת הציונית ורעיונותיהם החלו להתפשט בין היהודים, וקנו שביטה בליבותיהם.

רגע הפרידה מהמשפחה הגיעה, עמדתי בנמל דנציג, ולפני עלותי אל האוניה השביעני אבי בשבועה חמורה שני שבועות, ואחת מהם היא, שבארץ ישראל אספר אך ורק במספרים, לא בשום כלי אחר, ולאחר מכן נפרדנו.

עוד באוניה 'נשכחו' ממני אורחות בית אבא, ובעלותי לארץ ישראל, כבר נהגתי כמנהגי החלוצים, שחלצנו מעצמינו כל קשר לתורה ומצוות, התגוררנו בעיר העברית הראשונה, תל אביב, ועשינו ככל העולה על ליבנו.

תוך זמן קצר פתחתי מספרה, ולמרות השבועה החמורה שנשבעתי, סיפרתי בכל מה שעמד לרשותי, החל במכונה וכלה בסכין, ולמרות כל זאת הצלחתי במספרה רבות, שנות הנסיון הרב שצברתי, לימדוני פרק מיוחד בניהול מספרה, ידעתי לקלוע לטעמו של כל מסתפר, לבצע את עבודתי על הצד הטוב ביותר.

בכל אותה תקופה, השתדלתי לשמור על קשר מכתבים עם הורי ככל שהתאפשר, לכה"פ פעם בחודש שלחתי מכתב בו סיפרתי מעט על הקורות עמנו, וכמובן שהשמטתי את מה שהיה עדיף שהורי לא ידעו, ובמכתבים ששלחו אלי חזרה, סיפרו אף הם על הקורות עמם, על אחיותי ואחי וכל מה שמסביב, ובכל מכתב ומכתב, אבי לא שכח להזכיר, במפורש או ברמז, את השבועה שנשבעתי.

באחד הלילות, בשכבי על מיטתי נחרדתי לראות את אבי בחלום, זקנו הארוך

לשמה, והנה בתוס' מנחות (ודף מב ע"ב ד"ה משום) מתבאר לענין בגדי כהונה דבעי צביעת תכלת לשמו, ולפי"ז צ"ע דברי רש"י ודברי הנשם"א הנ"ל שהביאו נדבתם כשכבר הי' צבוע. [ובנשם"א עצמו הזכיר זאת רק גבי ציצית]. והנה ברמב"ם הל' כלי המקדש בבגד"כ לא כתב ד"ז, וכתב המנ"ח מצוה צט דודאי בעי נמי לשמה [כיון דבמנחות מ"ב ע"ב ילפינן דיני תכלת בציצית מתכלת בבגד"כ ע"כ דבבגד"כ פוסלת], והר"מ בכלי המקדש סמך על דבריו בהל' ציצית עי' מל"מ, אבל א"כ תמוה, דנצטוו להביא צמר צבוע תכלת לשמה - לפני ציווי הקמת המשכן. ולכאור' עכצ"ל דרש"י (והנשם"א) נקטו כסתימת הרמב"ם דלא בעי בבגד"כ צביעה לשמה.

שלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתור ופרח

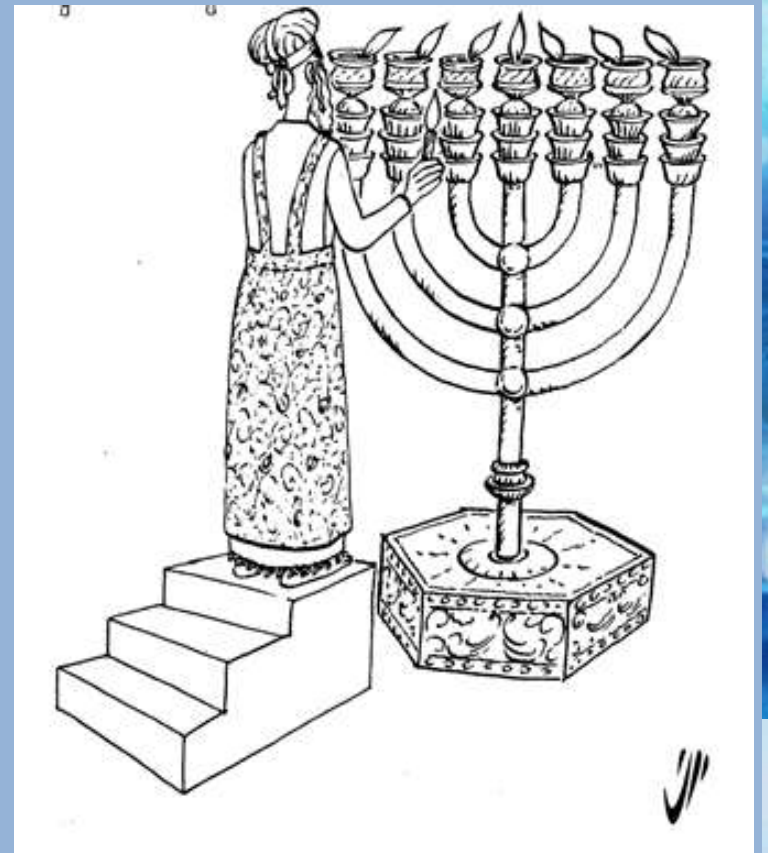
א. צ"ב הא דכתיב "בקנה האחד" באמצע בין הגביעים לכפתור ופרח, ולא כתיב "בקנה האחד" או בתחילה או בסוף⁶. ואולי הקנה נסתיים היכן שמתחיל הכפתור ופרח, ורק הגביעים יוצאים "מהקנה", אבל משם ואילך הכפתור והפרח אינו נחשב "יוצא מהקנה" אלא הם מחוברים "לקנה" הקנה. והנה סודות כלי המשכן ביאר רבנו הרמ"א בספרו תורת העולה, וענין המנורה שם הוא מפט"ו עד פי"ט. ובפט"ז מבאר כל פרטי צורת המנורה היאך רומז לתורה כל דבר ודבר עניינו. ולפי"ז אולי י"ל דהגביעים רומזים לקבלת תורה, הכפתורים אל כינוסה ושימורה וסגירתה במוחו, והפרחים על הצמיחה וההבנה מתוך דבר. ולפי"ז

י"ל דהקנה נסתיים בכפתור, ואח"כ הוא כבר דבר חדש לא בקנה ודוק.

ב. הקנה האמצעי אינו "יוצא מהמנורה" אלא הוא עצמו גוף המנורה, דכתיב "והאיר על עבר פניה" ופירש"י "הקנה האמצעי הוא גוף המנורה", ורק בששת הקנים כתיב היצאים מן המנורה, וכן

"ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתוריה ופרחיה" כלומר בקנה

האמצעי שהוא המנורה יוצאים אלו. ויל"פ, די"ח טפחים כולל האמצעי הוא כנגד בנין האדם, וממנו תוצאות חיים לששת הקנים, שהם כנגד ששה סדרי משנה וששת ימי השבוע ושש שנים לפני שמיטה, והאדם שהוא הקנה האמצעי, אם יאירו בו ששת הקנים, הוי מקשה אחת זהב. [והא דכתיב אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, עי' מש"כ רבינו בחיי ריש פ' בהעלותך].

⁶ גם לפ"ד המל"מ פ"ג מבימ"ק ה"ב שרק בקנה האמצעי מספקא לן אי משוקדים קאי אגביעים או אכפתור ופרח, אבל בששת הקנים דכתיב "בקנה האחד" באמצע ודאי משוקדים קאי על הגביעים, מ"מ קשה לומר דמשו"ה הוזכר הקנה באמצע.

ושננתם לבניך

טיפ שבועי בנושאי קריאה ולמידה מהרב אברהם יעקב זובין שליט"א

כיצד נרכש אוצר מילים?

אוצר מילים vocabulary אינו דבר אחד מוגדר. ילדכם מחזיק ב-2 מאגרים של אוצר מילים: שמיעתי וחזותי.

שמיעתי נרכש החל מלידתו של הילד. עם לידתו הוא מתחיל לשמוע ולרכוש ידע, כל קול שעובר על ידו נשמר ומקוטלג במוח. בתקופה זו עליו לקשר בין הדברים שהוא שומע, לבין כל החפצים הקיימים סביבו, ללא שימוש בצורת האותיות ואפילו לא בצלילים שלהם. חזותי נרכש על ידי הראייה שלו בשלבים מאוחרים יותר. כשהילד/ה מתחיל את מלאכת הקריאה, הוא עובד קשה

לבנות אוצר מילים חדש שנרכש על ידי הראייה ולא על ידי השמיעה, ובהמשך להדביק את הפער ולאחד בין השמיעתי לבין החזותי.

בזמן שהוא קורא הוא צריך לעבוד על שילוב שלהם, כל הזמן.

באר צבי

דברי תורה וחיזוק בעניני דיומא מאת הגר"צ קריזר שליט"א

'ויקחו' - האפשרות להכיר טובה

דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה (כה, ב.).

ידועה קושיית המפרשים מדוע כתוב 'ויקחו' ולא כתוב 'ויתנו', הרי תרומה נותנים ולא לוקחים.

ונראה, דהנה הקב"ה הרעיף על בנ"י טובות והנאות ללא גבול, גם בעצם יציאתם ממצרים, והרי כל אסיר היה שמח לצאת בכל אופן אפילו ע"י חבל הצלה, העיקר לצאת לחירות, וכדאיתא בברכות (ט:): משל לאדם שהיה חבוש בבית האסורים וכו' שמעדיף לצאת היום אף ללא מתנות, ואילו הקב"ה הוציאם ברכוש גדול, וגם בעת העברתם בים סוף, עשה הכל שיהיה להם נוח, וכדברי התוס' שנאץ בסוטה (יז.). שביאר הפסוק 'קפאו תהומות בלב ים', שהקב"ה בקע את הים בשליש אמצעי כדי שלא יטרחו לרדת עד לקרקעית הים. [וזהו גם הביאור בהגש"פ 'אילו קרע לנו את הים ולא העבירנו בתוכו בחרבה']. והיה להם שם גם פירות ומגדנים. ולא זו בלבד, אלא שגם את התורה"ק שהיא בתו היחידה של הקב"ה, והיתה שעשועיו עוד לפני בריאת העולם, נתנה לבני ישראל. הרי שבנ"י קיבלו מהקב"ה טובות בלי גבול בגשמיות וברוחניות.

והנה ידוע שהאדם מטבעו ומיסוד בריאתו חייב להכיר טובה למיטיבו, וכל חיי האדם תלויים בזה, וכידוע שמבלי שיוכל האדם להכיר טובה, יש לו הרגשת חוסר וחדלון, עד שאמרו חז"ל (שמו"ר פ"ד ב') דמי שהוא פותח פתחו לחבירו 'נפשו חייב לו', כי כך היא המציאות. ועיין בפתיחה לספר 'באר צבי' שביארתי בזה בע"ה יסוד ענין קרבן תודה לפי ביאור הרמב"ן (ויקרא א' ט') שביאר ביסוד הקרבנות וטעמם, שהבהמה הנקרבת היא כתמורה וחלף נפשו של האדם שחטא ונתחייב מיתה, וז"ל: "כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלקיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו, לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו, נפש תחת נפש, וראשי אברי הקרבן כנגד ראשי אבריו. והמנות להחיות בהן מורי התורה שיתפללו עליו". ע"כ. ולכאורה הרי כל זה ניתא גבי קרבן חטאת ואשם שבאים על חטא, דאז שייך לומר שעל המקריב לחשוב שהיה צריך להיעשות בו כן, אבל כאשר האדם רוצה להודות להקב"ה מדוע צריך להביא קרבן ומדוע כל מה

גדל ונתארך, וכולו הפך לבן, בגדיו לבנים ונקיים, מראה פניו כפני מלאך, אך עיניו כבויות ופניו כועסות, וכולו זועק, את מי אתה מרמה במכתבך, מה עם השבועה החמורה שנשבעת. ברגע הראשון נבהלתי עד אימה, מה המראה הזה אשר ראיתי, אך בחלוף כמה דקות, הרגעתי את עצמי, ש'חלומות לשוא ידברו', ולכך לא התייחסתי ברצינות לחלום.

למחרת בלילה נשנה החלום, וכאשר בלילה השלישי שב מראה החלום בו הוזהרתי, שאם לא אעמוד בשבועתי, אזי מרה תהא אחריתי, נבהלתי וחששתי לנפשי, וניסיתי להמשיך בעבודתי ולספר רק במספרים, ולאחר פחות מיום ראיתי שזה לא שייך, לא ניתן לספר כך, הלקוחות לא הבינו מה אני רוצה מהם, ולכן החלטתי למכור מיידית את העסק, ולרכוש מונית ולהתפרנס בה.

מאחר וחששתי לספר לאבי מה היה, הפסקתי לכתוב אליו, אך הוא המשיך במכתביו אלי, בהם הוא המשיך להזכיר לי על דבר השבועה הנוראה, וכך נמשך הדבר עוד כמה חודשים, עד שפרצה המלחמה הנוראה, שמאז נותק הקשר, וכפי שידוע לנו, נעלם יחד עם שאר בני המשפחה באחת המחנות, הי"ד.

כעת אתה וודאי מבין, הוסיף יואב לומר לאופיר בנו, מדוע בקטנותך סגרנו באופן פתאומי את המספרה, והתחלתי להיות נהג מונית, למרות הקשיים הגדולים בזה, וזאת ממה שלא יכולתי לעבור על השבועה, ולכך תמיד שאפתי שאתה שלא נשבעת על כך, תמשיך את המעגל המשפחתי, ותעשה את מה שנבצר ממני, לפתוח ולנהל מספרה.

באותו ערב, לאחר שאופיר שמע את כל הדברים, ויצא מבית אביו לביתו, כמעט איבד את הדרך מרוב הרהורים ומחשבות, מעולם לא ידע שסבו היה חרד עם זקן ארוך וגם היה ספר, ומה יכול להיות שהפריע לסבו, שבנו יספר אנשים רק עם מספרים ולא עם מכונה וסכין, עד כדי כך שהטריח את עצמו בכל מכתב להזכיר זאת, ולא נרגע עד שבתפילותיו הצליח לבוא לבנו בחלומו ולהזהירו, הרי לא יתכן שזה סתם.

טרדות היום יום דחו מעט את מחשבותיו והרהוריו, אך בכל פעם שהיו לו כמה דקות פנאי, מחשבותיו הטרידוהו שוב ושוב, עד שהחליט בליבו, שבאחד מביקוריו הקרובים אצל הוריו, ינסה לפענח תעלומה זו, יחד עם התעלומה הנוספת שנוהג אביו, שנכנס בכל יום לכמה רגעים לחדרו השמור והנעול, ובליבו חשב, שיש קשר הדוק בין הדברים.

באחד הימים, כשאופיר עם משפחתו התארחו אצל הוריו, הבחין אופיר שאביו הולך לכיוון חדרו, ובטעות נעל את הדלת כאשר עדיין לא היתה סגורה לחלוטין, כך שהנעילה מנעה את הסגירה המוחלטת, ונשאר חרד צר בין הדלת למשקוף. אופיר מיהר להתקרב חרש למקום, הציץ אל תוך החדר, ובלא לרצות, זעקת הים והפתעה יצאה מפיו, הוא ראה את אביו החילוני הגמור, עומד בפינה ליד ארון מלא בספרים, עטוף בטלית ומעוטר בתפילין, כאשר ידו הימנית מונחת על עיניו.

כבר באותו רגע התחרט על הזעקה שהשמיע, אך את הנעשה לא היה ניתן להשיב, הוא נתפס בקלקלתו, ואביו, אף הוא נתפס בסודו הנצור שנתגלה לבנו, ברירה רבה לא היתה לאב, אלא קרא את בנו פנימה וסיפר לו את פשר הדבר. את החלק הראשון של השבועה, אתה כבר יודע, וחלקה השני, נודע לך כעת, באותם רגעים של פרידה, השביעני אבי, שבכל יום ויום אני תפילין בבית הכנסת, ולאחר המעשה הנוראי שבא בחלומי וכפי שסיפרתי לך, החלטתי לקיים את השבועה, ובניתי חדר זה בביתנו כבית כנסת, וכן אני מתעטף בטלית ומתעטף בתפילין בכל בוקר, וקורא קריאת שמע.

אם אתה רוצה ג"כ לטעום את טעמה של השבועה, הוסיף האב ואמר, תיטול את ידך ותניח את התפילין, בפעם השניה בחיך, פעם ראשונה בחמש עשרה השנים האחרונות, מאז הבר מצוה שלך.

לאחר שאופיר הניח את התפילין, הרגיש הרגשה מיוחדת של הנאה רוחנית, וביקש מאביו שירשה לו לבוא בכל בוקר מוקדם, להניח את התפילין ולצאת לעבודה.

קדושת התפילין נתנה את אותותיה באופיר, שתוך כמה חודשים החל להקפיד על קיום מצוות נוספות, כחבישת כיפה ולבישת ציצית במשך כל היום, ויחד עם בני ביתו החל להתחזק מעט, ובמשך הזמן החלו בשמירת שבת ככל שידעו ושמעו.

בבוקרו של יום, אופיר עמד במספרתו, סיפר כדרכו את היושב לפניו, כאשר כיפתו לראשו וציציותיו משתלשלות על מכנסיו, באותה שעה הלך הרב זלמן פרומערשער, אברך בן תורה, ברחובה של עיר, וכשעבר אל מול פני המספרה, ראה בזוית עינו, יהודי עם ציצית, מספר יהודי אחר בתער, נורא נוראות, בכל העברת תער, נכשלים המספר והמסתפר בעשרות לאווין דאורייתא.

הרב זלמן השיל מעליו את בישנותו הטבעית, נכנס למספרה, והחל לדבר בנעימות עם הספר הלבוש בציצית, בדבר ידיעותיו בהלכות תספורת, מה גבול ההיתר, והיכן נמצא הנפילה הגדולה שבאיסורים החמורים.

היות והרב זלמן נהג במעשיו אלו כנגד טבעו, סיבבה ההשגחה שיצליח במיוחד, כנגד הטבע והנורמאלי, ובסייעתא דשמיא מיוחדת הצליח לשכנע את הספר

והמסתפר, שיוותרו על התער, ויסתפרו בהיתר.

בסיומה של התספורת, כשראה הרב זלמן שהלבבות פתוחים, חשב בליבו ללמד מעט דעת, את ההלכות הקשורות לתספורת, שאינם מנהגים וכיוצ"ב, שגם זה דבר חשוב מאוד, אלא איסורי דאורייתא מפורשים, שבכל תספורת שניצלים מהם, מקיימים עשרות מצוות עשה דאורייתא.

פתח הרב זלמן בדברי הרמב"ם בהלכות ע"ז, המבאר את טעם המצווה, שהיות ודרך כהני עובדי כוכבים היה להשחית זקנם, לכך אסרה התורה להשחית את הזקן, דהיינו, שלא לחתוך את שערות הזקן בתער, או במספרים כעין תער, אלא רק במספרים, באופן שהלהב לא יגע בבשר. והוסיף הרב זלמן, דע לך ידידי היקר, על כל תספורת ותספורת שאתה נמנע מלספרו בתער, זכית לקיים כמה וכמה מצוות דאורייתא חשובים, ובעבור זה תזכה לברכה רבה.

לאחר שהרב זלמן סיים ללמד בינה, ביקש אופיר ממנו, אם יוכל להכנס שוב בעוד כמה ימים, וללמדו הלכות נוספות.

לא היו ימים קשים לאופיר, כאותם שלשה ימים שלאחר ביקורו של הרב זלמן, שלימדו את הלכות איסור השחתת הזקן, כל אותם העשרות שבאו באותם ימים להסתפר, התנה עמם אופיר, שיספרם כדת של תורה, כפי שלמד כעת לראשונה, ועם רובם נגרמו לו חוסר הבנות, עד שיצאו והלכו למספרה של אורן מעבר הכביש, ורק מתי מספר נשארו והסכימו לטענותיו ודרישותיו, להסתפר כפי מה שידע שמותר.

כל משפחתו וידידיו לעגו והציקו לו, על אשר הולך ומפסיד בידיו את פרנסתו המיוחדת, ואת המוניטין שרכש במשך השנים, היחידה שעודדה ודירבנה אותו לעמוד בנסיגות הקשים והמרים, כנגד כולם, היתה זו אשת החיל, שהתקדמה אתו בכל שלב רוחני, ואף שמשה כמלאך האומר גדל.

לאחר כמה ימים, עם ביאתו של הרב זלמן, שמח אופיר לקראתו, וסיפר לו היאך עמד בכל הנסיגות בגבורה עצומה, והרב זלמן עודדו בדבר השכר העצום שיזכה עבור זה, ולבקשתו של אופיר, לימדו הלכה נוספת מהלכות תספורת, שהתורה מצווה אותנו, שבכל ראש יהודי, נשאיר את שער פינות הראש, שלא לספר לחלוטין, אלא נשאירם בשיעור הניכר, להבדל מדרכם של הגויים עובדי עבודה זרה, ושיעור מקומם הוא, מהמקום שמעגל השערות שמעל האוזן מתחיל להשתפע לצד הפנים, ומשם עולה בשיפוע עד הפינה העליונה במצח, שמתחברים שם שערות הצדע עם שערות הראש.

אופיר החליט בליבו להפתיע את הרב זלמן, ולכך סיפר את כל שערות ראשו עד היסוד, לבלתי השאיר להם שריד, והשאיר רק את השערות היורדות כנגד האוזן ומקום הזקן.

כשראה הרב זלמן את מראהו של אופיר, נחרד, איו, רבונו של עולם, מה עשית! אופיר הסביר לרב זלמן שחשב שבתספורתו זו הוא מהדר ומחמיר, שמכלה את כל אחיזות הקליפות, אך לא ידע כלל שיש איסור בדבר.

הסבירו הרב זלמן, אופיר יקירי, מחשבותיך רצויים לפני הקב"ה כעולה וכקרוב, אך מעשיך רחוקים, וזאת מאונס חוסר הידיעה, שהרי ברור אילו היית יודע שאין חפץ ה' בתספורתך זו, ודאי שלא היית נוהג כן, נמצא שכוונת מעשיך היו לשם שמים, אך באופן זה נכשלת באיסור גילוח הפאות, במקום הסמוך למקום הפאות, ונמצאת חייב, ה' הטוב יכפר בעדך.

בשעה זו, קיבל על עצמו אופיר, לקבוע עיתים לתורה, להכנס פעמיים בשבוע לבית המדרש שהרב זלמן לומד בו, ולהתייעץ אתו בכל דרכיו ומעשיו, ולקיים את התורה על בוריה.

בכל אותה תקופה, עבר אופיר נסיונות קשים עד מאוד, הוא סרב לספר אנשים באופן האסור, ורק מעטים מבין אלפי לקוחותיו הקבועים שהיו לו עד התחזקותו, הסכימו להמשיך להסתפר אצלו באופן המותר, כל השאר לדאבונו ולצער, המשיכו להסתפר באיסור אצל אורן הספר ממול.

גם את נסיון העוני והפרנסה עברו משפחתו של אופיר באופן טוב, התחזקו ממנו הרבה, וראו בזה הזדמנות לכפר על אותם שנים רבות שחטאו וקלקלו בתספורתיהם, ויחד עם זה, התחזקו עוד ועוד, למדו ושינו את אורח חייהם, לאורח חיים חרדי לחלוטין, המקפידים על קלה כבחמורה, וקובעים עתים לתורה, ואת ילדיהם העבירו למקומות לימוד בדרך ישראל סבא.

לאחר תקופת ההתחזקות, הבינו אופיר ומשפחתו, שבמצבם זה הם לא יוכלו להמשיך, ולכך החלו לחפש עבודה אחרת, שבה יוכלו להתפרנס בלא מלחמות יומיומיות, בלא חשש איסורים רבים ונוראים.

נפשו של אופיר נמשכה למלאכה שיש בה תיקון ויופי, ולכך רכש את מלאכת הרפדות, עשיית ריפוד מע"ג כסאות וספות, ותיקונים של מקולקלים וקרועים, ותוך זמן קצר השתלם במלאכה ובמקום מספרתו פתח מרפדיה, כאשר גם במלאכתו זו, נזהר ונשמר שלא להכשל ולהכשיל באיסור שעטנז, בבדי ריפוד המכילים צמר, ותפירתם בחוטי פשתן.

כשהיו באים אליו להחליף ריפוד יקר וחדש עקב כתמים וליכלוך, חשב תמיד, שכדאי לייצר הגנה מיוחדת על כסאות ריפוד, שתגן עליהם מפני הליכלוך, ולאחר שבירר וחקר ודרש, נודע לו שבארה"ב קיימת מכונה מיוחדת, המייצרת

שעושים בקרבן צריך לעשות לו. אלא, כי באמת יסוד הכרת הטוב הוא שהאדם מגיע להרגש שללא היכולת להודות למיטיבו חייו אינם חיים, ושפיר מובן ביאור הרמב"ן במהות הקרבן גם לגבי קרבן תודה. [ולכן כשניצל ממות, ומגיע לידי חיוב תודה, כאותם הארבעה שחייבים להודות (ברכות נד:), לא מספיק מה שישורר שירה והלל, אלא צריך להביא קרבן דוקא. ועיי"ש שביארנו בזה מה שאנו מודים הודאות מיוחדות על עצם היכולת להודות, כמו בברכהמ"ז 'ועל הכל' וכו', ובשמו"ע 'ועל כולם', וכן במודים דרבנן 'על שאנו מודים לך' וכו'].

וזהו המושג של 'אסיר תודה', דמי שחייב תודה לחבירו הוא 'אסיר', והיינו כשיש לו המון רגשות הכרת טובה למי שכ"כ היטיב עמו ואין לו שום אפשרות להחזיר לו כלום על טובותיו, הוא אסיר, כי יש כאן רגשות שכלואים.

והנה לאחר כל הטובות הנ"ל שהרעיף הקב"ה על בני"י ביציאתם ממצרים וקבלת התורה, הגם שעל הצלתם אמרו את שירת הים, [ואולם על קבלת התורה לא אמרו שירה, וטעמים רבים נאמרו על כך. ועיין אוה"ח בפ' חוקת דשירת הבאר הוי שירה על קבלת התורה, וצ"ע לדבריו מדוע לא שוררו מיד. ואכמ"ל]. מ"מ עדיין לא היתה להם שום כלים ושום אפשרות להחזיר טובה להקב"ה ע"י נתינת דבר משלהם כמו קרבן, וממילא איך שייך שאחרי שקיבלו טובות רבים כ"כ ללא גבול, יוכלו גם להרגיש שהם מכירים טובה על הכל?

וכאן מגיע החסד הגדול הנוסף שעשה עמם הקב"ה, וברוב טובו איפשר להם כביכול להחזיר לו טובה, וקיבלו כעת ההזדמנות לקבל הרגשה שגם הם נותנים משהו, ולא רק מקבלים כל הזמן, שזה הרגשה מאוד חיונית להרגשתו הטובה של האדם, וכן"ל.

וממילא מובן הלשון 'ויקחו' לי תרומה, כי אנו מקבלים כאן מהקב"ה יותר ממה שאנו נותנים, וכמו שבקרבן האדם ללא האפשרות שיכול להכיר טובה עלול להרגיש שחייו אינם חיים, כך בני"י קיבלו כאן את ההזדמנות להחזיר טובה להקב"ה כביכול. כעת ניתן לפרוק את ההכרת תודה לה', שהוא מקבל מהם את המתנות, 'אסירי התודה' יצאו לחירות, ואמנם לאחר ד' ימים העבירו קול במחנה שלא יביאו עוד (ולחלן לו, ו), ואז חזרו להיות כביכול כאסירים בכלא, וכמאמר הכתוב שם 'ויכלא העם מהביא', שנאלצו לחזור לכלא. אך לאחר שהוקם המשכן שוב שוחררו אסירי התודה ע"י זה שיכלו להביא הקרבנות. [ואולם אנו שאין לנו ביהמ"ק אנו שרויים שוב בתוך בית האסורים מבלי יכולת להקריב קרבנות, וזהו מה שאנו מקוננים בת"ב 'ציון הלא תשאלו לשלום אסיריך'... שנזכה בקרוב לצאת לחירות עולם].

ניתן לשלוח הערות והארות על הנכתב במדור זה, ובשאר

המדורים. וראה מה שהעירו במדור 'המעיר לארץ'.

אודות הקובץ

קובץ זה יוצא לאור בס"ד מדי שבוע, ומופץ באמצעות דוא"ל, ובו ששה עשר מדורים:

מדורי הפרשה:

א. **מדור 'שבעים פנים לתורה'**, ובו שאלה בעניני פרשת השבוע [או המועד], שנשאלה בקובץ 'עיון הפרשה' בשנים קודמות, עם תשובות מגדולי הדורות, שהובאו במסגרת 'קונטרס התשובות בעיון הפרשה', שהקב"ה זיכני בעריכתו. **ישר כח גדול לראשי מפעל 'עיון הפרשה' שליט"א, על הסכמתם האדיבה לשימוש בקונטרס זה [וכל הזכויות שמורות להם], והוא הדין לכל הרבנים המוזכרים להלן.**

ב. **מדור 'שמחת התורה'**, ובו שו"ת נוסף בעניני הפרשה, מתוך כתבי הרה"ג רבי יהודה שמחה סטורץ שליט"א.

ג. **מדור 'שלום לאוהבי תורתך'**, ובו שו"ת נוסף בעניני הפרשה, מתוך כתבי הרה"ג

רבי שלום חזקיה שליט"א.

ד. **מדור 'ליקוטים וסיפורים נפלאים'**, בעריכת הרה"ג **רבי ברוך רובין שליט"א**.

ה. **מדור 'סיפור ושאלה בצידו'**, לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פירוש רש"י, מתוך העלון 'האיחוד בחידוד'. פתרון החידה יובא בשבוע שלאחר מכן.

ו. **מדור 'מרגליות שאול'**, ובו חידושים והתכתבויות מגדולי הדור, מכתבי הרה"ג **רבי שאול מרגליות זצ"ל**. ישר כח לבני משפחתו שיבדלחט"א, ולרה"ג **רבי מרדכי שמחה ברנש שליט"א**.

מדורי ההלכה והעיון:

ז. **מדור 'מתיקות התורה'**, ובו חידודי הלכה ועובדות הלכתיות, משולחנו של הגאון הגדול **רבי יצחק זילברשטיין שליט"א** [מלוקטים מתוך סדרת הספרים 'חשוקי חמד' בהסכמתו].

ח. **מדור 'אוצר היסודות והחקירות'**, ובו חקירות ויסודות מרבתינו ראשי הישיבות, ושאר מעתיקי השמועה, מסודרים לפי סדר הא-ב. מתוך הספר 'דרישה וחקירה', שנמצא בשלבי עריכה והגהה.

ט. **מדור 'אורות אילת השחר'**, ובו עובדות והנהגות ותשובות ממרן **בעל אילת השחר זצוק"ל**, מתוך הספר 'שפתי איל' שחיבר הרה"ג **רבי משה חליוה שליט"א** [ובאדיבות מכון 'גם אני אודך'].

י. **מדור 'תשובות רבינו חיים'**, ובו תשובות שהשיב מרן שר התורה **רבינו חיים קניבסקי שליט"א**, לרה"ג **רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א**, מחבר סדרת הספרים 'גם אני אודך'.

יא. **מדור 'באר צבי'**, ובו מאמרים מהרה"ג **רבי צבי קריזר שליט"א**, ראש כולל 'נזר אברהם', מגיד שיעור בבית הכנסת איצקוביץ, ומחבר ספר 'באר צבי'.

יב. **מדור 'המעיר לארץ'**, ובו הערות והארות מרבנן ותלמידיהון [נא לכתוב בשפה ברורה ונעימה. המעונין בעילום שם לא יחתום שמו בסוף ההערה].

מדורים שונים:

יג. **מדור 'מתיקות המוסר'**, בעריכת הרה"ג **רבי אלעזר שליט שליט"א**.

יד. **מדור 'ושננתם לבניך'**, ובו טיפ שבועי בנושאי קריאה ולמידה, מהרה"ג **רבי אברהם יעקב זובין שליט"א** [ניתן לשלוח שאלות למדור].

טו. **מדור 'נפלאים מעשיך'**, ובו עובדות נפלאות ומחזקות, בתורה ויראת שמים.

טז. **מדור 'תוספת שבת'**, ובו דברי חיזוק מרבתינו, בענין תוספת שבת וקדושתה, מתוך העלון 'תוספת שבת'.

הקובץ מעוטר באיורי המאייר התורני הנודע הרב יוני גרשטין שליט"א, תשואות חן לו.

כל הזכויות שמורות לעורך, ולשאר המחברים לפי הענין. אסור להעתיק חלקים מקובץ זה ללא רשות מפורשת בכתב [ניתן להעתיק הקובץ בשלימותו].

הקובץ לעילוי נשמת

מרן רשכבה"ג **רבי אהרן יהודה ליב שטינמן זצ"ל**

ב"ר נח צבי זצ"ל

מרן פוסק הדור **רבי שמריהו יוסף ניסים קרליץ זצ"ל**

ב"ר נחום מאיר זצ"ל

הגאון **רבי יואל סטניצקי ב"ר פרץ זצ"ל**

הרה"ג **ר' חיים ישראל רוטמן ב"ר יואל יעקב זצ"ל**

הרה"ג **ר' שאול חיים דב מרגליות ב"ר ישראל שלמה פייבל זצ"ל**

הרה"ג **ר' משה רייך ב"ר לייב זצ"ל**

סבי הרה"ג **ר' דב יצחק הכהן לינטופ ב"ר שמואל פרץ זצ"ל**

וזוגתו **מרת יוכבד ע"ה ב"ר אריה זצ"ל**

סבי הרה"ג **ר' אהרן דוד הכהן מלאכי ב"ר חיים יצחק זצ"ל**

וזוגתו **מרת רבקה ע"ה ב"ר אברהם יששכר זצ"ל**

הרה"ג **ר' יעקב אריה הלוי הורן ב"ר שלום זצ"ל**

וזוגתו **מרת מרים ע"ה ב"ר משה זצ"ל**

מרת **מלכה פילץ ע"ה ב"ר אברהם זצ"ל**

הרבנית **רחל גנס ע"ה בת הר"ר יוסף זצ"ל**

הרה"ג **רבי משה מונק ב"ר אליקים ישראל זצ"ל**

כיסויים מניילון עבה, מותאמים לכסאות ריפוד, ומגינים עליהם מכל לכלוך.

כשסיפר את דבר המכונה המיוחדת לרעיתו, התייעץ עמה, האם כדאי להם להשקיע ממון רב בקנייתה, ולנסות להתחיל לייצר כיסויים, שכיום אינם מיוצרים עדיין בארץ ישראל.

לפתע אמרה רעייתו, אינני בטוחה שזו דרך נכונה, אנו, שויתרנו על עסק מצליח ומכניס בכדי לקיים את המצוות כדת וכדין, ראוי שנתעסק רק בדבר שהוא גלאט לחלוטין, לא משהוא בדיעבד, הרגשת ליבי, שאין זה הנהגה ראויה ליהודי שומר תורה ומצוות, שיהא כל כך מגושם, עד שיקנה הגנה מיוחדת על ריפוד, לגרום לאנשים שישקיעו את תשומת ליבם בשמירה על הגשמייות ובריבוי זהירות בדקדוק עד כדי חששות רחוקים שחלילה תרד רמת הריפוד, משום מה זה מזכיר לי ציבור אחר, לא את הציבור שלנו, שומרי תורה ומצוות.

החליטו שניהם, ששאלה זו יעלה אופיר בפני הרב זלמן, שיכריע עבורו, האם הנהגה זו נכונה ורצויה, או שעדיף להמנע מכך ולוותר על התוכנית.

כששמע הרב זלמן את השאלה, הציע בפני אופיר, להכנס יחדיו לרב בית הכנסת, הידוע בגדלותו העצומה בתורה ויראה, שוודאי יסלול להם את הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשו.

כששמע הרב את דבר השאלה, שמח עד מאוד ואמר לאופיר, שאין שמחה לפני הקב"ה, כשעה זו שבאים יהודים לשמוע דעת תורה בדברי הלכה, וחפצים רק לעשות את רצונו ית"ש, אשריך אופיר שאלו הם שאלותיך.

הוסיף הרב ואמר, ידידי היקר, הייתי מציע בפניך לשוב אלי לאחר שב"ק, כשכבר תספיק לסיים ללמוד את פרשתינו עם פרש"י, ותאמר לי אם עדיין יש מקום לשאלתך, שכמדומה לי שניתן להגיע לתשובה מתוך לימוד חשוב זה.

השאלה היא: מהיכן מפרשתינו ע"פ פרש"י, ניתן להגיע לתשובה על שאלתו של אופיר ?

תשובה ל"סיפור ושאלה בצידו" משבוע שעבר

בתשובה לשאלה, מהיכן מפרשתינו ע"פ פרש"י, ראה מרן שליט"א, סמך להכרעת הדין, בשאלת קיום צוואת האלמנה, המורישה את כל רכושה למשפחה הברוכה ש'ביתם' הוא תוך מאה מטר מביתה, ואילו זרח, בעל המשפחה הברוכה, מתגורר ב'צריף' ולא ב'בית', ואעפ"כ יוכל לקבל את הירושה.

מרן שליט"א מצא ברש"י בפרשתינו, שמצוי לשון מדוברת, שאין בהכרח אליה, אלא היא לשון בני אדם, וכל הדומה והיוצא בזה נכלל בה, וזאת מדברי רש"י כ"ב ל', עה"פ, "ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשלכון אותו", וביאר רש"י, "ובשר בשדה טרפה. אף בבית כן, אלא שדיבר הכתוב בהווה, מקום שדרך בהמות ליטרף, וכן (דברים כ"ב כ"ז) כי בשדה מצאה, וכן (שם כ"ג י"א) אשר לא יהיה טהור מקרה לילה, הוא הדין למקרה יום, אלא שדיבר הכתוב בהווה...". מבואר בדברי רש"י, שלמרות שהתורה כתבה בהדיא 'בשדה', כוונתה ג"כ ל'בית', אלא שדיבר בהווה, וזה מה שמרן שליט"א אמר, שיש סמך להכרעת הדין, שמה שנכתב בצוואה 'בית', לא היתה הכוונה להוציא 'צריף', אלא להגדיר מקום מגורים, ורק נקטה לשון מצוי, שיותר מצוי שגרים בבתים מאשר בצריפים.

